

Bibl. Hungaricae Pant. *B. I.*

Al. ord 2

7 MKI.

1383

H. D. No. 35

Teljes.

92 SL

M. BÁNDI P. SAMUELNEK.

RÖVID.

MAGYARÁZATTYA

A

LXVIII.

SÓLTÁRRA.

Mellyet tört, ö FELSÉGE jo
voltabol, midőn tudományának
rendes uttyat nyomná, a

BELGIOMI

hires

ACADÉMIÁKBAN.

Nyomtattatott.

ERANÉKERÁBAN

GYSELAAR JÁNOS

1690. Efstendőben

altal

2. Pet. 1. 17. 19.

Ez amaz én szerelmes fiam, kibén én meg engeszteltettem: és effelet nagyon igen erős bizonyfágunk, a Profétáknak beszédek, mellyet hogy követtek, mint a Sötétségben világoskodo lámpást jól mivelitek, míg a nap meg világofodik, és a halynal tñillag fel támod a ti szívetekben.

A
TEKINTETES MÉLTÓSÁGOS
UR
SZÉKI

TELEKI MIHÁLY

Uram ô kegyelme

Ki mostani bajos üdönkben KEGYELMES ERDÉLY ORSZÁGA FEJEDELMÉNEK, ô NAGYSÁGÁNAK, belsö tanács URI hivlége felet, méltó GUBERNÁTORA: töb egyéb érdeme szerint való titulushval, ugy ORSZÁGUNK GENERÁLISSA, mint ECCLESIAINKNAK SCHOLÁINKNAK NEMZETÜNKBEN édes Attya, s. gyámola: nekem peniglen Isten után mindenkori jo uram, affelet hogy, mostani életem részénekis természetfzerint fautora, és minden panasz nélkül való Pátronussa.

Kedves

HITES TÁRSÁNAK
TEKINTETES MELTÓSÁGOS
WEER JUDITH.

Afszornynak

Nemzetünkben lévő
RÉFORMÁTA EC-
CLÉSIÁKNAK, ki-
válképen mostani
gonosz üdönkben
ISTEN után, igen jó Annyának,
az Afszornyokkösz, a szép sze-
lidség, és szent kegyesség példá-
jának, nékem érdemem felet-
valo kegyes PATRONÁMNAK Ő
kegyelmenek, illendő alázatossá-
gommal, vallom, alyánlom, e kis
munkácskámott. &c.

A

A.

NAGYSÁGOS MELTÓSÁGOS

HADADI

WESELÉNYI PAAL

Uram ó Nagysága

HITES TÁRSÁNAK:

NAGYSÁGOS MELTÓSÁGOS

BÉLDISUSÁNNNA

Afszornynak.

A Reformáta Eccle-
siának, igaz LEÁ-
NYÁNAK, eleitől
fogván, az Isten Fia
szenyvedési marad-
ványban Nemzetünkben az Afsz-
zonyok között ritka példának,
nékem kegyes Pátrónámnak, jó
Afszornyomnak Ő Nagyságának.
tisztá szível, vallom, alyánlom,
e kis munkácskámott. &c.

* 3

ELŐL

ELŐL JÁRÓ BESZÉDEMÜL.

TEKINTETES MELTÓSÁGOS

JÓ ASZSZONYIM.

Kérvánom, és kérem,
hogy bennetek (szegény-Hazánknak immár
valaha egyfész ennyi
békételenlége után) a *Christusnak*
beszéde lakozzék bölcséssel, minden
bölcséssel, tanítván és intvén
egymást ti magatok között Psálmu-
sokkal, dicsőítésekkel, és lelki éne-
kekkel, nagy kedvel enekelvén a ti
szívetekben az Urnak, Lakozzék ez
a beszéd bennetek, és a hitben
tiétebben, mert e tanállyá felaszt, ki
magáról így szól: a Torvény köny-
ben. tudniillik az egész (z. irásban)
irva vagyon én felöllem; Ugyis
vagyon az, hogy a Jélus Christus
semmit nem szollott, annál inkább
szol-

szoltni semmit a Proféták, Apo-
stolok által azon kívül a mi meg-
íratott e törvény könyben nem a-
katt. Bizony tehát az a Beszéd e,
mellyet önön maga mint szövetség-
nek Angyala szolla a Sinai hegyen
az Attyákhoz, és az ő Lelke által
ugy munkálodék a Profétákban,
hogy nekünk irva hadnák, mint
ollyan beszédet ki életünknek és
kegyességünknek, ez életben méltó
Sínór mértéke, nemis szollott az A-
tya soha az ő Fia nélkül, sőt valami-
kor szollott mindenkor az ő fiában.
szollott. *Esa. XLV III. 16.* ez az oka
hogy valamik eleitől fogva löttek,
és meg igírtettek, a mint tölle löttek,
ugy ő hozzá térnek meg, mikor
ő benne tanáztatik mindeneknek tö-
kéletességre mentlégek. ő tölle lönek
minden igiretek, poroncsolatok kik-
ben ama valóságos bölcsesség vala el-
rejtve, az ő lelke által minden jöven-
dölések adattak, és löttek, kikben mi-
nekünk ki nyilatkoztatta mik volná-
nak

nak jövendők meg testfűlésinek
határaig, és minémű szakaszi az
üdőknek rendeltettek volna az Ec-
clésiának meg latogattatásának nap-
jai iránt: ezekben minémű szeny-
vedéseket viselendő ő, a bűnnek
eltörléséért, az Ecclesiában oltot
maradványinak utolsó meg igazittá-
tásáig: ezekből harapozék ki, e mái
országálásnak formájais, mellynek
dűcfőssége minden népeknek, fött El-
lenfűlének is szivekett meghatá, mi-
kor reménfűgűnk kött be tölté azok-
nak gyűlevész maradványai irantis,
kik őt őt által verték. De ezen lelke
által az Ecclesiának, és abban min-
den szenteknek könyörgési, foház-
kodási, és minden szent Enéklési
vitetnek, és tétetnek ő Felsőge elei-
ben, ez által tétetűnk bizonyosokká
mind azok iránt mellyek lőtték üd-
vessűgűnk, és intetűnk iránt valo
vigasztalálunkra, midőn a Pogányo-
kát úgy engedné kedvűnkért ter-
mészeti hazugfűgoknak uttyán jár-
ni,

ni, hogy az ő Népe lenne előttők
clómörökre.

Etzt az Isteni bölcs, érdemes,
igyen jeles, termékeny beszédet
kévannya az Apostol, hogy lakoz-
zék mi bennűnk: és én is bennetek
etzt, nagy böléggel: mivel enél-
kül edgyetlen egy fő jónk, ki-
nek űismeretiben rejtetet el min-
den bölcsessűgűnk, nem volna mi
jónk: mivel ezen küvűl nem
hogy, a teremtet allatokból a-
zokat mellyek, a mi Istenűnkben
lathatatlanok, minéműek terme-
szeti tökellestűgűnk (szepűégi, ma-
gunk rendűnkig meg hathatnok,
nem hogy testi kívánfűgűnk által
jobbakká lehetnek, vagy várokozási
nak példáiival meg térhetnenk: Sőt
inkáb ottan ottan ugy Izűletűnk, a
mirt Izűletűnk, ilyen természetű
belső titkos szováival Izűvűnknek,
nincsén Isten. Mennél inkább te-
hát az ember ez Isteni beszédet,
melly ő Felsőge tökellestűgűnk küvűl
cle-

elegyeslég teritti előnkben itéletinek példait, kegyelmességinék gazdágtagivál voltaképen meg gondollya, és meg érti, annál inkább Istenét szereti, keresi, féli: hogy így Istene iránt való, ellenségesléget le vetkezvén, nem ták öltözhesse fel ilyen jó Isténének szeretetit, hanem szívébenis ki töltve tanállya ilyen szeretet inék gyümölcseit. Hováis lehet Embernek ez életben teremője szeretetinél edeleb, hova ennél a bölcseslégnél érdemeseb? Minden utában hovae szerent való járásnál szerencséslebb? hova beszede iránt való elmélkedésnél, kiben mind ezek el relytettek nedveséb és gyümölcslőfőb, mivel mind ezekben tetetét az az erő, és tehetőség Solt. XLV. mellyel öröklégűnknek határitt ez életben szelészthetűnk: ezért mondgya a Proféta Esa. LIX. 21. *az én beszédim. mellyet adttam a te szádban, el ne tavózzanak a te szádsol, és a te magodnak szájától, és a te magvodnak magvának*

nak szájától. vefdőlvze. Josue. 1. 8. Méltó tehát hogy mi bennünk lakozzék ez a belzed értelmünk által, méltó hogy a hit által bennünk maradgyon, méltó hogy szeretettünk, és remenységünk által bennünk lakozzék, és Uralkodgyék, mind addig valamig az örökeletnek gyümölcslözésével nylnék ki belőlünk, hogy már valaha ennyi bölégében a kegyelemnek gyermeki állapotunkat levetkezvén, lehesűnk meg állapodott emberek a Christusban.

Ehez képeft kinek ő Fellege közüllünk elmét az egesleges testben adott, e belzednek tudakozására; kinek udött és alkalmatosíagott szolgáltatot a tanulásra, meg gondolván alzt, hogy az üdők gonószák; ellyen ugy, hogy ne kentelenitessék, a nagy Istennek ilyen tudatlaníagával ízámot adni. Esa. XXI. *nem olvashatom, mert bépecsételtet, vagy írást nem tudok.* Ennek el távoztatására peniglen, a mint e be-
szé

szédnek, minden Nemzetnek természeteti nyelvehez való alkalmaztatása meg kívántatik, úgy meg kívántatik, hogy nagyobb, és könnyebb előmenetellel végezhesük ez iránt tisztüinkött természeteti, nyelvünkön fojo magyarázattyának is léte: melynek bőlegét mindön látnám, e tudatlanlagott természet szerint futo Nemzetben, fel ingereltettem Nemzetemhez tisztetem iránt való kötelességemre; más képen is azért kereszttelkedtem meg, a szent léleknek nevére, hogy jóvallásinak lelkemben, Istenem, Nemzetem, lelkemes méreti iránt helyt adgyak; Mellynek repestléit meghelt magamban meg érzem, mingyárt el szánám a ti MELTOSÁGOS URI A szízlonyi nevetek alatt közönlégesse tenni: Meltánnis, mert tii bennetek kezdem Istenem után, úgy okát, mint alkalmazatosságát szerencsèjének életem mostani részének. Kettő tehát meg nevezett MELTOSÁGOS személlyek, nek-

néktek mégis alyánlom ennyi fírat clágomnak gyümölcét, mert mindön jó rendben vélszem gondolati-mat mai állapotom iránt, az én jó Istenem előtt való fuhazkodásimban, úgy elnem szakaszthatlak titeket, mint amajo A szízlony, Anya nem vághatá kérté Salamon előtt gyermekeket. Ellyetek tehát a többi között evvelis, és szokot kegyességeknek gyakorlátát legéllýetek, az Istent, féllýetek, az Eclésiát szeressétek, én irantamis idegenek ne légyetek. &c.

Már adgyatok jó egessejében.

Alázatos szílgátok mig él,

M. BÁNDI P. SAMUEL

KE-

KEGYES OLVASO.

Nem lehet hogy ne vegyelek tegedetis kívülképen való tekintetben, e kezdedben lévő munkáskamában tört redben, mivel (vájha tanálhám) volt szándékomban, és mais van, ha csak mitskétis Nemzetemben lévő Ecclesiáknak jóvái köze adni a te kedvedért: de olyan karban ütötte az Ur Isten kívülképen életemnek mostani részét, hogy az Isten beszédének bőséggel való lakozáson kívül magam rendemig, nem hogy aihatnék, de kívánva sem kívánhatok egyebet, ~~es többet~~ pedig meddig cselekedtem tebecségem szerint, meg itilheted. De meg lásd ő Felsége vőtt erre engem s. ha neki tettezt ilyen gyenge

KEGYES OLVASO.

gyenge szellességében meg jelenni, ha tettezt bennem kegyelmet erőtlen, gyenge tudatlanságomig alkalmaztanni, te meg lásd kár ne tégy magadnak azokkal, kik zabolatlan indulatnyoknak uttyát követő nyelvekkel, inkább szeretik felebaráttyokat szaggatni, mint sem erőtlenségekben könyörgésekkel segéltni: meg gondolván azt hogy, ha annál szentebb, és tudósábnak is ilyen szándékkal kezded fel szedni nyomát, elég hibát tanász életében, és tudományában. A nyomtatásban, eset fogyatkozásokat pedig, minek utánna ki tanulnád, tulajdonies a Tipografus Magyarul nem tudóságának, annak a szemellynek meg becsülhetetlen szorgalmatosságának úsméretivel, ki mostani ullyabban kezdedben lévő kis Bibliatksát, ehhez képest majd egy punctumi hiba nélkül adá kezdedben, ennyi nyelveknek ide genységi között ugyan e hazában. Elly ezzel, s. becsully efféléket, hogy

KEGYES OLVASO

nevednek s. tekintetnek példájával
veszedelmeknek alkalmazosságát töl-
led ne vegyék meg azokis, kikért a
Christus meg halt.

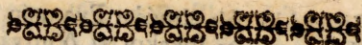
Légy jó egészségben.

Erőtlenségimnek kedvez

Erőm Franckházában
1. Juny. 1690.

Atyádfia a hitben

M. BÁNDI P. SAMUEL.

MUNKÁTSKÁNAK DICSIRETIVEL

tudós

AUTHORÁNAK

tiszteletére.

Menyit nyomjon, jó Asz-
szonnyá lenni az Ecclesiában,
szemléld, s. kövesd ezekben.

E mber tekincs két felé edgy kevéssé
Isten midőn az Aszszonyt terem-
tené

s. Erdemét nevében bölcsőn rellytené
s. Anyánkká tenné

Halálunkkat nevéből ki rekeszté

Eletünkött nevében bé rekeszté

s. Meg valtonkat véreből ki rekeszté
s. Annyanká tévé.

Mégis kéllek ennyi Aszszonyok között
Tegy igazatt légy bár férfiak között
Nem láczé ma, fok jó Aszszonyok
között

a hivek között

** 3

Ter-

Terjedd ki tsák elmédet Eva után
Mais meg látz sokakat az ő uttyán
Né Samariából a Jákób kúttyán
Aszfzony disponál.

Bizony az Ecclesiá Aszfzon nélkül
Mint a Familia jo anya nélkül,
Ollyan, mint a halat Sirato nélkül
vagy szem könny nélkül,

Ezértis ök könnyük a Siralomra
Tudva készek vetni fejeket kinra
Tsák hozhasznának embert e világra
Christus számára

Ma te azért két fele *Europaba*
Tekincf. és légy szemes a szent írásba
Aszfzonymoknak jószágát sok példákba
lásd sok hazákba.

Debora Júdának tündöklő díze
Kevély *Syserát* tapodgya ereje
Gyászos *Jzraelnek* változik ege
szép vidám fénye

Cyrus törökéből nőt *Monarchia*
Asia Ura, *Persák* koronája
Hol fogoly *Jerusalemet* kénözta
és mézfárollya

Ki lön erős eszköz Isten kezébe
Meljel *Susába* győzedelmet vőve
Az *Syon*? ki vala *Sidok* reménye?
és szemek fénye

Eft-

Esther Aszfzony Persáknak Lilioma
Igaz elő hit, s vallásnak Czillaga
Arván hagyatott *Júdának* dajkája
s. Vigasztaloja

Miként bátorittá szívét *Juditha*
Aszfzony, miként Aszfzonymgyenge,
karja

A kegyetlen *Holofernest* taszította
Sötetes sirba

Christusnak népét ez gyenge kar menté
Meg az Haláltól: a fenyés nap nézné
Holot ez fegyvert; meg gyuladatúze
tisztula ege.

Lássuk továbbá miként *Isten* népe
Aszfzonymok által jutot kiesréhre
Miként igaz hit általok dél szinbe
Fénlik díszibe

Minekutánna Nagy *Babylonia*.
El mulék, Sűrű hamvából *Persia*.
Tamada *Persiat* *Macedonia*
szallittá porba

Macedoniát az hatalmas *Roma*
Hogy hamuvá téve a mennyek *Ura*.
Christus út *Jesus* jöve ez világra
testi Sátorba

Isten beszédének napja derüle
Világ bölcsesége meg szégyenüle
A Satan nagy *Romát* keszítte veerre
gonosz fegyverre

* * 4

Min-

Mingyarást Nero kardgyát fertézte
Keresztény veérrel: Ásiát égeté
A keresztényi nevet öldözteté
gyázba f téteté

Severus és törött részegitti
Asia s. Aegyptus veérével önti
A szemek veérétt kicsoda enyhitti
és ki szünteti.

Mammea Anna fordult Siralomra
Fiának kegyetlen kardgyát lágyította
Kereszténység hajóját tündes partra
elki szállította

Hát mikor a sok Romai Tirannus
Fel fegyverkezik: Diocletianus
Mellelte az veer szopo Maximus
és Licinius,

Kikkel edgyütt voltak Galerius
Es fene természetü Maxentius
Miként rongyolva bulydosik a Christus
Népe milyen bus.

A keresztény veer mint vize tengernek
Arad s foly széles színein e földnek
Sátán érzi hatarat idejének
dühülléginék

Helena aszszony Constantinus Anyja
Bulydoso Christufnak Galliat nyította
Mint kegyes dájka örömeft házába
ötöt fogadgya.

He-

Helena Aszszony ő Fiát neveli
Amaz Nagy Constantinus keresztény
Tejjel, Sátánnak ellenne készitti
és erősitti

Nagy Constantinus a Sátán erejét
Meg szegyenitté s. el hánya fegyverét
Többe ne emelhetne hogy fel fejét
és gonosz kezét.

Helena Aszszony átrál Isten imé
Házát szabadította s. életlenítte
Világ hatalmát, dücsöflegesté
így magát téve

Isten háza mint Pálma fa tenyészék
Agai ez földnek színeit be lépék
Bárfonba s. biborba majdon öldözték
hogy uralkodnék.

Ekképen az első sötettség mulék
Egefzen ez világról el enyészék
Hol más sötettség földre következék
s, el hatalmazék

Az Romai sötettség be borította
Sűrű homallyával be földet voná
Ez kábult világnak szemét huntrata
és meg vakította.

Látván az kegyes Johanna Albretta b.
Navarrusoknak dücső királynéja
Ez

b. Pólt adik, Henricus Galliai király Anyja, Na-
varrai királyné: vőste be elsőben a vallást Galliában

Ez főtetség miá *Christus* fákijája
hogy el van oltva.
Galliában e fákjart meg gyulytattyá
Európát uly halynallal vidánittya
Az igaz hitnek (melly a Református)

David házába
Szárját fel emeli: bocfát világra
Fényes napot melly által *Britannia*
Világoskodék *Belgiom*, *Scotia*

és *Hibernia*
E szent munkában volt hűséges tárta
Királyi veer *Claudia Vallesia* d.
A Franciaí Ferencz király huga
virágozó ága

Ez második Eszter volt Európába
Mig él s. virágozot. Az vallis *Fellina*
Altala tért igaz hűre *Rhetia*
és *Ferravia*

Csüdalkozván nap s. höld el álmét-
kodik
E két Afiszony által munként ün-
döklük

Az *Evangelium* miként virágozik
és nevededik
Ez tündöklő napot *Isten* házába
Melly; rénlük (holott *Johanna Albreitta*
El alut; és *Claudia Vallesia*

ki múlt az *Urba*.)
Az

d. Volt *Johanna Albreitta* öcsé, a *Ferraria* Hent-
ezeg Házas tárta: e tartotta *Calvinist*, és *Mar-
tyre* szánkivettefelekben. q. a. 3. 4. phallós nevű
sponyol királyok: ezek hadakoztak a Belgák ellen.

Az hatalmas *Sponyol* ház, és korona
(Az nagy *Philippusok*) gyáfasz homájba
Bé fedni akarja, és *Belgyiomba*
szinten aluttya

Sponyol Ház fegyverét *Európa* téli
Az igaz Hit s. vallás ugyan rettégi
Egy Afiszony imé mint meg szegye-
nitti,

és el rémitti.

Elizabeth o. kit tisztelt *Britannia*
Jesus Népének erős Debőrája
Ez *Sponyol* Háznak kevelységét rontya
s. ugyan tapodgya

Tenger csüdalkozik Afiszony erején
Ekes Hadait hordozza tsendesen
Bus habjain, igaz Hit győzedelmén
örvendez igen

Elizabeth Afiszony allittá Lábra
A tiszta vallást széles *Európa*ba
Győzedelmével *Semiramis* mássa
élreben vala

Tizen hetedik *Saculom* folyástit
Tekintők, ez jelen lévő refzeit
Az *Ur Libanussán* felndü *Cedrusit*
Nézzük el fáit

A *Borboniai* Háznak hatalmas f.
Tizen negyedik Nagy *Lajosnak* karja
Mi-

o. Volt *Angliai* király: e meg szabadságot
*Belgiom*ot a *bispanyol* s. a *Református* vallás. *Euró-
pában* vala allittá f. a *Galliái* királyi család.

Midőn *Christus* népet szinten le
nyomja

és él pusztittyá
Az Egekből le száll árváknak *Annya*
Királyi virág *Mária Stuarta k.*

(*A Franciaí Syonnak* siralma
hogy Egbe hata)

Midőn nagy *Lajos* üldöző fegyverit
Tengeren s. Földön follytattyá seregít
Es fokasittya keresztenység tűzit
s. fullós veszályit

Isten kezében *Stuarta Mária*
Lőn eszköz; ki által szép *Britannia*
Szabadúla, ki általis *Gallia*
örömét várja

Hol vagyon az *Emilia Charlotta*
Hidég Eszákknak kegyelmes Aszfzonya
Számkivettetet *Iesusnak* Dalykája
és ruházoja

Lajos P. haragját hol senki nem olttya
A Szentek Bárkája van bulydolásba
Charlotta Aszfzony szállást *Daniabá*
nyult, ő házába

Hol második *Sára* Aszfzony *Sofia*
Az *Brandeburgumi* m. Ház pálmá fája
Midőn *Lajosnak* szörnyű haragjába
ég *Jésus* akla

Hi-

m. *Electör* Házas társa

k. mostani *Felféges* *Angliai* királyné neve

p. mostani *Gallia* király neve

Hivek romlásra könyves szemei
Néznek ökök min hiv orvos enyhíti
kefereket sziveket bé kötözi
és ugy élelfti.

Magyar Hazábanis ilyen elő fa
Vala virtusoknak ritka példája
Árváknak *Annya*, *Bornemisza Anna*
más régi *Anna*.

Az *Istennek* illy bölcs utait láto
Kegyes lélek s. ezekről gondolkozo
Sziv mondgyad velem minden uton
járo,

és hiv olváso

Nyugodgyék Boldog *Johanna Albrerta*
Az *Urban*, és *Claudia Vallésa*
*Elizabéth*a, *Bornemisza Anna*,
koporsojokba.

Ellyen *Felféges* *Stuarta Mária*
Ellyen a *Charlotta* kegyes *Sofia*
Későn mennyenek be, a koporsoba
és menyörzágba

Mint phoenix hamvából *Magyar hazába*
Tamodgyon ismét *Bornemisza Anna*
Hazánkat békefőg borostyán fája
végye árnyékba.
&c. &c.

A M E N.

TI-

TITULUSSA

SOLTÁRNAK.

Ea à Soltárok közül valamelyikben, az Istennek örökké való tanácsa szerint, az Ecclesiát, és annak Urát az Isten Fiát illető dolgok el rejtettek: ebben a jelen való Soltárban a Profétákban szölyött szent L. után, kiválképpen azokat fel nyomozhattuk, és az üdöknék szakaszi szerint a mint löttek, és leendő ketségtelenne tehettyük. Meltó annakokáért, ha ilyen érdemes dologban elegyittük magunkat, hogy a többi között e Soltárhoz olljan becsülett fogjunk, hogy még az első versre fekvő titulussokajátis elmélkedés nélkül ne törjük. Hogy annak

A okáért

A M E N.

T

okaért bátrabb, és törtetb úton jár-
 hassunk ebben a jeles Soltárnak Titu-
 lusfocskájában (mely a mi magyar
 nyelvünkön szóló Bibliában ekepen
 vagyon. DAVIDNAK ENEDI
 DICSIRETE, AZ ENEKLO ME-
 STERNEK ENGEDIETET.) il-
 lyen három dologhoz tartozkod-
 gyunk. I. é szócskához. *Eneki dicstret*:
 mellyben e Soltárban bizonyos vé-
 gekre meg irt dolgok, ahoz illendő
 eszközökkel, és modokkal jelentet-
 nek. Mivel ha ő felfégéhez való há-
 ládatosságunknak valóságában nin-
 csenis, Tiszteleti módgyának, ennyi
 Nemzeténként való külömbfége:
 Mind azonaltal szükfegesképpen meg
 újjá születet lelkünk, e bünnek teste-
 hez való rendeltetet ségében meg tarta-
 tik, nem lehet, hogy ne tarsunk az
 üdö s', hely alkalmatosság szerint
 Isteni Tiszteletünkben bizonyos ren-
 det, és módat, masképen Zürzavar
 lenne az Ur Isten házában, és igen
 nagy kár az atyasíui szeretetésben, ho-
 lot mindenikben illendő rendnek kel-
 lenni. I Cor. 14. 40. mivel az Isteni Tisz-
 teletnek módgyában lévő külömbfeg-
 ben meg állhat azon egy vallásban lévő
 hitbéli articulásoknak valóságos éd-
 gyessége.

Igy e titulusi részfecske bennis ő felfége
 énekek dicstretik, a Soltárban lévő
 annyi jóért menyti betű, mely Enek-
 lés a mint a Sido nyelvben lévő ezen
 szócskának ereje által vétetik, je-
 lent szócoknak bizonyos szakaszonként
 egyenlő meg határozását, és az ének-
 lése akár szóval, akár musikával va-
 ló rendeltetést, melyet Nemzetén
 ként tapasztalunk, az igaz Réformá-
 ta vallásnak fundamentomossigassági-
 nak kára nélkül.

II. A. Soltárnak Authora etitu-
 lusban ütközik elménkben, melly
 iránt nem szükfeg mód nélkül külömb-
 böző elméknek értelme után vete-
 mednünk, midön nyilvánvalósággal é
 Soltárnak dolgai, nem ugy kíválké-
 pen, mint rendkívül való személyt
 kívánnak másképen fejevesztetésege
 alat alkalmaztatya é Soltárnak dol-
 gait akárik légyen pusztá rendsze-
 rent való emberi szemellyre. Ne ba-
 torkodgyunk tehát azokkal kik e Solt.
 David kedve, és baratságáért éneklük,
 s. ennekelörtéis ugy énekeltetet, és
 azért iratotnak bízik, és tanítták.
 Jóllehet mi sem tagadgyuk, hogy
 Dávid hitebéli hasznára ne szolgálna
 é Soltár: Mindazonaltal hogy az Ec-

clésiában az ötfizteségére, és dolgai emlékeztetire énekeltetnek a Profétákban szöveget sz. L. ellen mondani, annál inkább tanítani félünk. Ugyanis fontollya meg bár akárki légyen e Soltárnak dolgainak felső részében meg nyugovó, mely sok Soltároknak, és Profétiáknak igaz értelme veszne el, ha a szerént magyaráznok e Soltárhoz hasonlók, amint külökepen a Sz-írásban a szók feküsznek, mivel szaporán nem csak affélékre tanálunk a sz-írásban, kiknek valóságos igazságok a Christusban, vagy az Ecclaban vagy, hanem kiknek nevezetek alatt is, vagy a Christus, vagy az Eccla jelentetnek. Nem külömben e Soltár is mondatik Dávidnak éneki dicsőítetnek: jóllehet többekkel edgyütt kik szerte Dávidról mondatnak, e Soltárnak dolgai David felet vannak. Mindazonáltal Dávidé. *a.* a menyiben David volt a Jesus Christusnak példája, ezokaert neveztetik Dávidnakis a Fellege Ezech. xxxiv. vers. 23. veld öfzve Ef. xl. vers. 11. Jan. x. vers. 11. szaporais eza sz-írásban hogy a példázatot dologe legyen az, ami a példarol mondatik. *b.* a menyiben azok a dolgok a Sz. L. által ő neki jelentettek meg,

meg, így mondatik Salamonénak az Enekeknek enekis. Enek. 1. vers. 1. *c.* a menyiben az Ecclának tovább való jóváért a meg jelentetett dolgokat jó rendben vötte, és mint edgy Rithmusi formában ütötte, nem külömben mint Habak. 111. vers. 1. veld öfzve 1 Sam. xiv. vers. 16: ezis az oka, hogy a Christus, Apostolok, és Euangélizták némű némű verseit a Soltároknak, mint Davidet úgy említik Matt. xxii. vers. 43. Tfel. 1. vers. 16. és iv. vers. 25. legyen azért így e Soltár Davidnak éneki dicsőitete.

III. A Soltári gondviselő, vagy kántor emlittetik, ezekben. az *Eneklő Mesternek engedtetet.* Minden Soltárnak elein többire a mint ennekis függeni lattuk, miképen bizonyos eneklő szerzőkkel fel készítettet szemelynek gondviselése alá rendeltettek és adattattak. Meltánnis mert más képen azü. 6. s. hely, alkalmatoslaghoz illendő képest, enekleshez melfő eszközökkel az Ecclaban kárnélkül elig enekeltethettek volna: ennek nyomát még mais nemzetenkent az Ecclakban lattuk, nem mindazon által nemellyeknek e jó rendtartasbol épített eneklésbeli-puhaságok nélkül

ugyanis a ki á Soltárnak dolgait szereti, mely az eneklőkantorhoz nem ragasztatott, Szűkség annak kiváltképen közönséges helyen éneki szóval s. hitből azt kérni: masképen ellenkezőt ilyen helyen Isten, és a sz-Angyalok előtt, veszedelmes mutatni. Nem azért allittattak tehát az Enklők Mesterek, kántorok régen, és nem azért tartatnak még mais az Ecclesiában, hogy másokat enklési tisztectől meg menthessenek, hanem hogy ami okos Isteni Tiszteletünk hozzánk ilendőképpen lehesse; másképpen a ki magát ki vonnya rettentő váznak mutatya ökök, kivel észével biro laboslag danolni irtózik: hogy ezek ilyen, vagy ennélis nagyobb mértékben tanálthatassanak, e Soltari Titulusnak főtán, ha maga erejében, és eredetiben a Sido nyelv szerint veszfűk észá re-fzecsét, Semmi nem leszen nyilvánb való, ennél. Mivel ez. a. adologban Unalom nélkül való vegetlen állást jelent. b. erőt és tehetőséget mind végig a dologban való meg ragadása, és mind fottig abban bagyadas nélkül való munkalkodása. c. olyan enklésre rendeltetett alkalmatos ezközt, melynek tartossága önnön magában vagyon.

Eze-

Ezeket így elől bocfátván nyúlunk e Soltarhoz melynek értelme irant menyí fő, anyi ész, és menyí ész, anyi erőszakos értelem. Meg edgyezni mindazonaltal ebben az egyben mindenek lattatnak e Soltar irant, hogy iratot legyen kiváltképen való győzelemnek, és abból származott nagy örömmel alkalmatoságával, igen fok, és nagy ellenségeknél le nyakaztatási után. Ki legyen peniglen az ellenség, és azon vót győzelemnek alkalmatoságával nyert nagy öröm merő beketelenségnek materiája a Jésus Christus engedelmeffége ala magokat vetni nem tudó elmeknek: innen vagion hogy nem ellyek, Senakeriben vött győzelemnek örömet Jerusalemből meg szállása alkalmatoságával keresik: nem ellyek Aegyiptomból ki jött Izraelnek alkalmatoságával lóttet: nem ellyek ismét az Isten szövetségének Ládáját teszik itt czelul fel, melyet David nagy pompával és ellenségein vött győzelemből származott igen nagy vigassággal hova viszen. Lásd. 2 Sam. vi. ez értelemnek fundamentomat akarják kiűzni, e Soltarnak első vereséből, mely 4. Mos. x. vers. 35. a ládára alkalmaztatva tanalattik. De mind

A 4

ezek

ezek a mi czelunkat fel tészik , ez egy utolson kívül, melyirant szükfégve-kony el igazittast tennünk. Ugy va-gyon az üdöhoz képest, e Soltarnak első verse , a szövecfének Ládájara ízabatik es engedgyük meg bar a Lá-dának mondassék kely fel Jehova , de hogy a Lada tulajdon Jehova volna, tenkiis valamelyere a sz-irasban jár-tas elnem hiszi, hanem amenyiben a pelda a példaztatot dolognak, es a pel-daztatot dolog a példának nevét fel veheti, úgy kel eszt érteni, mely szo-lasnak formaja a Sz-irasban, es a dol-gokban , kik köze bennünköt az Ur Isten tött ez életben minden napi: demivel az ellenkezők kezében e ne-hésség vallafunknak kival kepenvalo articulussal ízagattya, igazittsuk e dol-got bővebben valamenjere a. ellyünk sz-irasbeli példakkal. mint 1 Cor. xi. v. 24. 25. hogy peniglen evel apéldaval ekek ne tudald mert ugyan evel egyik kel égétik szívünköt, es napokent e miat ízagadtyák vallafunkat az ellen-kezők, ita a kenyeret úgy szolittya ez az en testem, a pohart ez Uj Testa-mentum, a bort ez en vérém, immar aki adolgoknak természetit tulajdon-ságokból tud itilni, merie mondani lel-

ki,

kiüsmereitellen hogy ezek azok amik-nek mondatnak, bizony legalab az Uj Testamentom akkor volt tulajdon pohar, valamikora Ládá tulajdon Jeho-va megis így nevezetnek : de aszt kel meg gondolnunk effelek irant amit Pal mond Gal. iv. vers. 24. Abrahamnak két feleségeről : ehez képest mongya Danielis Könyv. ii. vers. 38. Te vagy azaz aranyfő az az tegedet példaz az az aranyfő. b. adolgokis kik közöt naponkent forguuk ezent tanittya, mivel midőn tsak almot latunkis nem beszéllyük úgy elő: hogy lattam almomban Feje-delemnek, patronusomnak, szülem-nek, képét: hanem lattam a Fejedel-met, patronusomat, vagy szülemet: mivel effele dolgokhoz úgy szoktattuk mugunkat, hogy adolgot vagy asze mélyt példájának, vagy arnyékanak nevében adgyuk elő, vagy ellen-ben, így 1 Mos. xli. vers. 18. atb. nem mondgya hogy a Teheneknek, vagy gabona fejeknek arnyekat, vagy képét latta volna, hanem én Pharaoh lat-tam tehent, és gabona tőt. Nem külömben látta ama Varázso aszszonyis Samuelt. 1 Sam. xxviii. ezeknek számlálásával nem egyebübe igye-kezünk

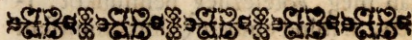
kezünk hanem hogy a Láda nem lehet Soltarunknak czéllya, mivel másdolognak példaja vala úgy mint az Ecclenak. Illetlennél illetlenebb pedig e Soltar magyaroznak a historianak felső részében meg ragadni, annak belső értelmének elmulatásával, szükség tehát olyan példaztatot dolgot e Soltarnak argumentomavul keresnünk, melyet régi példakkal egyben vetven önkényen commendalya magat minden lelkiismeretnél: eszt pedig a Láda csak azért, hogy Jehovának neveztetik fel nem eri, mivel aki it Kiválkepen való czélul akar lenni, annak nem csak kel Jehovának neveztetni, hanem természet szerint való Jehovának is kel lenni, mivel anevezet nem egyebet van hanem apeldaztatot dologert. Mely az Jesus Christusnak az Ecclahoz való Szoros jussa, es abbanvaló lakozasanak ezimere: úgy hogy a Ladában lakozora, nem a Ladara terjen a Jehovai nevezet. Nem különben mint aki maga tulajdon névét süggesztí kapuja, vagy haza odalára, hogy minden jus, es emlékezet ötet illesse ahaz alkalmazásával. Ezeket így meg gondolván önkönyén minékünk erős okokkal

ez

ez Soltarnak argumentomavul, commendalya magat a Jesus Christus, Országával edgyütt, es orszaga mellet minden ellenségein vött győzedelméből nőtt nagy öröm. Mellyet ilyen következendő okokkal támogatunk minden lelkiismeretnél. *a.* mert ennél érdemesebb, es minden tekintetekben böcsesebb dolog ez Soltar praefectusának kezében, nem bizatható az Ecclaban, meg pediglen örökevaló eneklesbéli szüntelenségnek remensége alatt: Ugyanis az egy Ecclának Urának dolgai, es hagyomány kötelezhetik az Ecclat, es lelkiismeretünköt az Ecclaban meg változtatlan, es örökre fen tartó rendtartásra, melyre Semmi nem melto mint e Soltarnak immar töllünk tött argumentoma. *b.* mert tagadhatatlan dolog ezis, hogy a Jesus Christus ne lött legyen minden arnyekozásoknak es példazásoknak valósága. Col. 11. vers. 17. Kikkél e Soltaris terhes, es tele; szükségessé képen azért, ha annak a Törvénynek kinek ideje es ereje által az arnyekozások eltenek, es lött enek a Jesus Christus lött legyen avege Rom. x. vers. 4. az az öbenne mentek tökeletességre: ez a Soltaris azoknak

nak rendiből lévén, nem lehet, hogy ne érje el valóságát a Jéhus Christusban, mert öbenne mindennek löttene, na es amen; c. Ezis tagadhatatlan hogy az Apostol Eph. iv. vers. 89. nyilvánfoglal ennek a Soltarnak vers. 19. szolni tanitya a Jéhus Christusnak menybenvalo fel meneteliről, mej nem volna igaz ha az egesz Soltar a Jéhus Christusra nem nézne, mivel minden dolgok e Soltarban erre vitetni, es ettől fuggeni a következendőkben tapasztaltatnak, mikor el erjuk s. regi Uralkodásával egyben vettyük, miképen az atryanak jobjara valo ülese utan országának hatarit, ki szelesítettte minden ellenséginék lenyakoásával. d. e Soltarban vannak kiválkepen valo versek, mellyek kézenfogva, lattatnak vinni e Soltari argumentomra. mint az. 1. vers. versd ösze a 2. 3. 4. 5. nem különben, az 12. 18. 24. versekkel. kikben minemű erő legyen amagyaratnak rendiből meg lathatni: mely minek előtte lenne szaggassuk részenkent, e Soltart. Vagyon négy része. I. az 1. versből a. 4. kiben valamik mondattathatnak a meg döcsöittetet Isten-Fianak állapotya irant be foglal-

glaltatnak summás képen. a. II. az. 5. versből fogva, kiterjed, a 21. versig, holot az ÚJ Testamentom béli ellenségi ellen való boldogul előment hadi készülete tétetik le. III. a 22. az. 30. igen buzgoságos könyörgése adatik elő a vött győzelemért. IV. a 31: versből fogva a résznek fottáig az Ecclesia örvendez, látván elenséginék ulyjabb vízföntagfagit.

A

SOLTARNAK.

E L S O

R E S Z E

V E R S.

I. II. III.

E résznek verseit két képpennis vehettyük, vagy mint egy könyörgési instancia formában; mint ha az Ecclesia könyörgéssel kérné, és várná, hogy

B

a

áJEHOVA kelne fel gyűlölöinek meg szalasztására: vagy már meg lőtt és meg nyért dolgoknak háládatossággal való előbeszéléseinek formájában, a mint hogy láttuk is a verseket tele lenni, egy felől Istének Ellen ségém már végben ment jesus cselekedetivel: más felől az Ecclesiának el vót joert való nagy háládatosságot mutató örömevel; Mi is hajlandóbbak vagyunk ez utólsóra, tudván hogy az elvótt jók inkább meg köteleznek bennünköt, Istén, s. mind emberek előtt, mintsem jó reménység alatt várandók; így az Ecclesiának is nagyobb Isténében való materiája örömeinek lehet, az el vótt jó mint sem reménység alatt el veendő; mélyjet még elménknek természeti kívánságában is így tapasztalunk (ki nem különben, mint valami meg mozdítottatott gojóbis a nyugadalomig hőmpejég:) midőn szüntelen való nyughatatlan ságát szényvedgyük, mind addig, valamig a kívánt joval egygyé nem lehetünk.

Kettő annakokáért méltán meg jegyzésben jöhet, a meg lőtt dolog iránt, eddig való beszédben. a. a Jesus Ckristusnak, nagy serénységgel és készséggel való hadi készülete, és

El-

Ellenségeivel való szemben szállása ezekben. *Fel kel az Isten.* hogy peniglen, itt az Isten legyen a Jesus Christus, a dolgok mutattyák, mikor mindének, ő általa, ő benne és ő reá nézve mennek végben, ő is kel tehát fel nem más a ki peniglen fel kel Istén az; a mint a Proféta szól. *Fel kel az Isten.* b. a hadi, készületnek, és ellenséggel való szemben szállásnak gyümölcse, melly az egész Soltárban Szerzte Széllyel hinterik, mellynek mondom. a. láthatósága vagyon az Ellen-ségben, és annak meg gyógyíthatatlan sebeiben s abból származando veszedelemben. vers. 1. 2. 3. az Ecclesiában vagy mondom ennek a fel költ Vitéznek barátiban, mikor a vett győzedelmen nagy és kiválképen való örömré és Isténben való dicsekedésre fokadna ki. vers. 3. 4. Itt annakokáért. Előben vizsgáljuk meg eszt a hadi készületet melyben menten a győzedelmes erős Vitéz tétetik fel az ELOHIMI nevezetben, az után a hadi készület a fel kelésnek neve alatt; iga zicsük itt el mindenek felet, az ELOHIMI nevezetet, feltétvén mindazokat mellyek erről a Sido nélvnek gazdagsága szerint nallunknál a sz Irásban

ban szemesebb, és sülesebbeséktől mondathatúnak, mind peniglen a dolognak nagyságátis, nem úgy Magyar nyelvünknek majd ehhez hasonló dolgoknak kiadásában több nyelvekfelet való hatalmatlanlaga; mint titkoslaga iránt ELOHIMI nevezet alatt fekvő dolgoknak; ne tehát külfő formájáért úgy, mint a dolgokért, melyék ez Isténi nevezetnek erejéből ki üttethetnek itt szorgalmatos kódogyunk. Igen rövideden vitassuk tehát, ez Isténi nevet, hozzánk, és a neveztetet dologhoz illendöképen; de hogy nagyobb felelémmel, és rettegéssel eszt végezhesünk, mivel az Isténről igaz szónkis nincs mindenkor veszedelem nélkül, végyük ilyen rendben gondolatinkat. *a.* ez Isténi nevezetnek természeti eredetit keressük fel. *b.* magát az Isténi nevezetet vizsgáljuk meg. *c.* Annak alkalmátófság szerint való értelmét adgyuk elő; lássuk ezeket rendre.

I. ELOHIMNAK eredete e Sido főcskától vagyon ALAH. melly. *a.* Esküvést és esküvéssel való kényszerítést, vagy peniglen meg átkozásnak olyan értelmét hozza magával, mellynek ereje által atkozottnak n.on-

mondathassék, a ki eszt, vagy amaszt, vagy tselekéski vagy tselekédni el mulattya: ez az oka, hogy az Ur Istén esküvéssel köri magát hozzánk szövetségében, és minket magához átok alatt. 5: Mos. xxix. 14-21. Ugy hogy Isténi méltóságának, és természeteli illendőségének kissébb sége nélkül ne cselekedhesse, hogy ne atkozza meg, azó véle való edgyefülésnek ezközét el mulatót, vagy megutálót: Ennek fundamentomos okát a mint. ő Félisége nevének gazdagságában el érvük (tudván hogy ő egyedül való Urunk és igaz itelő Biránk, kiben, és kitől életünk halálunk, és minden vigasztalásunk vagyon:) úgy Lelkünkifiméretiben is nyomát meg tapaszttályuk, mikor átokra méltónak itellyük magunkat, minék előtte ő. Féliségétől meg átkoztatnánk, felbontor véle kötöt szövetségünk szerint. *b.* Ezőcska ALAH. hozza magával az Isténi tisztetletnek, méltó ezéllýára való értelmét a menyiben a dologi érdem szerint nem lattatik tavul esni, első értelmétől, mivel az Isténi tisztetletnek fundamentama a szövetség melynek ereje által a Tisztelendő a Tisztelőt átok alatt esküvéssel

fel kötelezhessé a tisztéletre, mélyet à mint fellyebb mondank hogy szabad Urafiágából és természetzi illendőségéből, minden teréntet allati méltó panasz nélkül el követhét, ugy szinten itt természetzi nevéhez illendőképen el vehet, ezertis nevezi magát ELOANAK(honnanELOHIM)az az olyan valóságos, és tökeletes, minden tekintetekben elő álltnak à ki természetzi tulalydonfiágának mélysege és gazdagfiága mia, à teremtet elmebéli foggyatkozás mia, masképen meg nem üsmérhető, à menyiben szüklőges, hanem ha tisztéletit kívánnyia, melly aző természetzi méltófiágától el idegenithetetlen Efa. XLII. 8. bizony nemis lehet é tisztélet senkivel közös hanem ha ki az Isteni természetnek részese: Ugy hogy csak à nevezet-hessék volóságos ELOANAK à ki magát tisztéletiből annak mutat-hattya, mivel é szo Istennek olyan természetiből valo neve, mellynek tudásfiával à menyiben töllunk fel vehető maga természetzi üsmérteti vesd. Öszve Mart. IV. 10. Jan. v. 23. 26. meg látoi hogy à Jépus Christus legyen ez az ELOAH, amenyiben az Isteni természetnek részese, és való-sá-

fágos Isteni tisztéletünknek czél-lyá.

II. Lássuk magat az Isteni nevezet, melly ELOHIM. è Szónak à mint formája, ugy értelme kettőnél több számot jelent, à mi peniglen kettő felet vagyon, à Siddőknal többéget érdemel, mint é szois ELOHIM, mellyett edig elő meg azok is, à kik tūrhetőképen láttak à Sido nyelvben, meg üsmérték, jollehet Sokan, meg mostis félvén à dologtól melyre a sz. L. è szó altat mutat tudományok ellen, è nevezetben lévő hatalmat, kissebbíteni készék: Mi peniglen látvín hogy ez Isteni nevezetnek mint formája s. mind értelme, nem ugy a Sz. Irsáknak, és hitűnknek kissebségivel, mint diszivel az edgy Isteni természetben lévő Sz. Haromságnak titkával meg edgyez, hiszfiük, és igyè kezziük è nevezetcskènek hatalmából è nagy titkot ki űnni, mellyet ő Felsege azért relytet illyen forman maga nevében el, hogy batrabban mérnőnk illy nagy ritok felől tudakozni: de hogy feletteb valo szóbeli játékkal és Sz. Irsabéli bátórkodással ne vadoltathassunk, lássuk ha ez Isteni nevezetnek formáját, vallásunk-

hoz és a Sz. Iráshoz illendőképén a dologra nem űthetnők: a dolog és volóság az edgyetlen edgy, Isténi természetben levő három személly a nevezetnek formáját peniglen ebben tartjuk, hogy edgy, kettő felelvaló többséget jelent, é Szó ELOHIM. Bizony dolog ha meg vályuk, a mi adolgot illeti, sem ELOANAK Sem abol ELOHIMNAK tulalydon és természetfzerint való értelmek nem jelenthet személyt, edgyet, vagy többet a számoknak edgyiséget vagy többséget mutató formájok Szerint: Másképen sem é többséget jelentő nevezet ELOHIM edgyről Solt. XLV. 7. 8. vesd öfzve Sidok. 1. 8. 9. Sem ELOAH többekről Job. xxxv. 10. nem mondathatnek, hanem ha ilyen képtelenséggel tudva bejegeznők meg magunkat hogy mindenik Isténi személyben három Isténi személyt vallunk Walentinianus Szerént. Annakokáert menyiben ilyen nagy titok a mi hibás gondolatink alá vettethetik, ugy ELOANAK mint ELOHIMNAK természetit és valójagos értelmeket, az edgyetlen edgy, eloszt-hatatlan Isténi természetre határoz-zuk, ugy mindazon által hogy az Isténi

ter-

természetnek egyetlen edgyiségével ne ellenkezzenek ELOHIMI formában levő többséget mutató erő, Sőt inkább kézen fogva vezessen bennünkört, az egy Isténi természetben levő Sz. Haromságnak titkára: annál inkább nem illik nemis szukcséges, az Istennek kezéhez, és Fianak engedelméstgehez tanult elméhez, ebben a dolgon kívül melly a sz. Irásnak majd minden versében hintetik maga felet futtatni, és erőltetni tehecségit; hanem efféle ELOHIMI többséget mutató Isténnek Szovaiban, mint attobbi kö-zöt 1. Mos. 1. 26. 111. 22. Job. xxxv. Præd. xii. 1. holot ő Felségének, Semmi munkájában annál inkább tanácsában soha társa nem volt. Esa. xl. 12. 14. Szükség ama titkokfelet való nagy titokra tudni illik a Sz. Haromságnak tudományára igyekeznünk, mellyet ő Felsége nagy maga irántunk való alkalmaztatásával ki jelen tet a három Személynek egységében, és az oknak edgysegeknek három ságában: ez az Isten bölcsességének, és tudományának mélyseges gazdagsága. Rom. xi. 33. Erről szol nyílván 1. Jan. v. 7. *hármán vannak edgyek, ismet Jan. x. 30. én és az. Atya edgy vagyunk* Lásd

Lásd Jan. xiv. 7. 9. *Filep, a ki engemet lát, látja az az atyát. mintha mondana én és az atya edgy vagyunk* ércséd a menyiben egyikis a másiknak természetit külsébségével nem adtta, sem életet természetit talafydonfáigival nem közlötte lásd Jan. v. 26 (Ugyanis nem fogható meg miképen közöl tethessék valakivel az a mit, természetit tulajdonfáigának erejéből bir.) hanem természetbeli edgyesülésben és személllybéli mindenkori edgyütt való fágban, mellyet az údoknak szakaszi szérint mind magát velünk meg üf-mértetű névének erejében, mind dolgairól való szollásinak formajiban, bizonyos argumentomokkal, úgy ki jelentet hogy ámbár titok legyenis, megis kecfégben hanem ha fejünk veszedelmével, ne hozzassuk és mondassuk, amá fertelmes Afzszonyi alát-tal 1. Sam. xxviii. 13. hogy ezekben a töbféhet mutató szókban Isteneket látunk, kanem edgy Istént, kinek neve ELOHIM. az az, Atya, Fiu, sz. Lefek.

III. Alkalmazosság szérént való értelmét a mi illeti. é névézetben meg jegyezhetjük az Ecclesiának kivál képen való bátorságát Istene iránt, mikor

kor így szól *Kelly fel* ELOHIM. mivel ebben a meg szólittásban a mint az Ecclesiá iránt, fel költésre úgy az Isten iránt fel kelésre való jus és kén-telenítés foglaltatik, nem külömben mint ha mondana az Ecclesiá, nem lehet hogy fel ne kellyen a mi Istennünk Ellenségünkkel való ügyünkben, mivel mikor velünk Szövecségét kötő maga vérét téve meg mandafunknak tenésző magváu, és minden üldoztetésünkben elégséges meg tartónknak önkényen alyanlá magat, és kötő szövecsegebéli hitünknek reménsege alatt, a mint is valóságossá téve, eleitől fogván meg igert, ellenségeinken vött dűcsösséges gyozedelmeben: Mikor cselekedettel meg próbála magat lenni baráttyáva, barátunknak, és ellenségeve ellenségünknek.

β. Így a mintfellyeb elhaladó kővetkezik immar latnunk önön magat a Hadi készületet e szócskában. *Felkel*, Micfoda tekintetben végyük e szócskát már elhalattuk; hanem itt azon kezdgyük el, hogy mondassék ő Felsége fel kelni, holot semmi tekintetben, soha tulaidon képen le nem állt, fekűt, mely szérént felfem kelhetet.

hetet. Sokak á Sz. Irásban, mondatnak az Istenről, kiknek fundamentumok mi bennük vagyon; ő Felségét peniglen meg sem illethetik: mindazonáltal mivel hogy ő Felsege nekünk szól, hogy jobban és könnyebben jussunk á dologhoz, azoknak á dolgoknak formájában, és nevezetiben adgya előnkben, kikhez mi gyermekfegyűnkől fogva szoktunk; Ittis ő Felségé kiválképen valo ritka nagy dolgot akarván az Ecclesiának tuttára adni, így szól. *Fel kel.* hogy ennek alkalmatosfágával ilyen gondolatokkal töltsene be, nyílván az Ur Isten által, ugy mégyen most valami nagy dolog valóságára, mint mikor lattyük jo nyűgovás, és úgye valo tanácskozás után fel költit valakinek el szánt dolgainak végezése: Ugyanis á ki adologhoz akar nyulni fel kel annak kelni mert nem jűnek hejűnkben hanem adolgok után kel járunk; így ő. Felségeis jol lehet edgy tekintettel, és gondalattal, ugy tud és lát minden dolgot, illendő ezközökkel bizonyos végre hogy mindenkor, készűn légyenek mid azon alatt minek előtte nekűnk meg nem jelentene irántunk nincsenek adolgok és

maga

maga az Isten sem költ fel, hanem űl, és készitti magát, mint. Solt. ix. 8. de minekutánna ő Felsege á dolgokat lattattya jele hogy bizony fel költ és nem más hanem ő illette meg őket; mint e mostani időben Nemezetekűnt kecfegűnkűl nem vegűkárára házának hit által csűdalatos képen tapaszttallyuk, mikor az Istennek kiválképen valo dolgaiban nyílván valo fel költit latyuk, jol lehet az akadajoknak reménfegűnk ellen valo ritka nagy ságában, nem kűlőmben mint vallamelly ország kiráallyának hadi készűletit latván szoktuk mondani fel költ ez, vagy amaz kiraly. De itt kiválképen á fel kelűnek alkalmatosfágával, min átöbbiben is, á Jeshu Christust kel keresűnk mivel az alat levő nagy dolgok á Sz. L. után szem latomast rea igazitnak, á mint minden nap lattyük á dolgoknak az idő szerint olyan kűlőmb kűlőmb formában valo űrtetéket, hogy majd láttassanak az idővel helyűl, meiben magokat ki űtik edgyé lenni; ez azoka, hogy illyen elő mente á dolognak, á hol, és mikor leszén annak nevezeti alat adatik jolönkben 2. Pet. iii. 13. Eph. ii. 3.

C

Sidok.

Sidok. 2. 5. 11. 3. ha é sz. Iráibéli hejeknek valóságos értelmeket hit által tudakozzuk. Hogy peniglen ez eleitől fogva így ne lőtt légyen, nem kételkedhetünk, mely szerint ha egyben vettyük, az üdöknek külömfégi szerint az Ecclesiának dolgait, önkényén nap fényre jüi Soltárban Szollo sz. L. Isténnek elméje. Bizony méltán mondhattuk a dolgok iránt mellyek közé ma tet bennünköt az Ecclesiában, hogy ez ELOHIM fel költ és hogy így szóllyak talpán áll, mivel ilyen állapotban lévő személlyre mutatnak dolgai: ellenben egész megtestesülésének ideje előtt, de kiválképen az ő Testamentomban hogy ült, fekül, mivel, a dolgok é fele állapotban lévő személlyre igazitnak; de ne mongyuk ezt tsák rövid el igazittás nélkül. Annakokáért ne szolylunk bár az igirenek üdejéről, mikor ő Felsége az atyáknak bűnöknek jussa iránt is Fiának engedelmeffégének tekintetire nézve, mint edgy ülésben a dolgokat latatlanfágal szemlélő személlyhez hasonlithatik; elég okot tanálunk ilyen állapottyának az ő Testamentombéli dolgaiból rövid megmutatására, mivel bizonyos okokra

nézve,

nézve, nem tsák ez erős vitéz maga mondathatik fél nem költnek az ő Testamentomnak mindén üdejében, a menyiben hadakozásbéli virtust, illy láthatoképen ellenséggel nem é réztette; hanem maga az üdöis neveztetik Szényvedés alatt való halgatásnak üdejének Solt. L. és ez üdöknek tselédi peniglen reménségnek fogjainak zach. 1x. illyen meg tapasztalható üdöbéli külömséget jelent a Profeta Solt. L. 21. mikor így szól, nézvé az ő Testamentomra. Mikor te ezeket tseleketted én halgatok vala, ellenben. vers. 2. az új Testamentomról. El jü. fel kél ami Isténünk, és nem halgat; bizony nem halgatot ha meg gondollyuk az Evangeliumi prädikálás után a Sidókra és a Pogányokra költöt hoszfűtűtűdsége ellen való boszszu állását. Rom. 1. 18. Minek utánna Ægyptomban, es kiválképen ama fertelmes Borju bálványinak alkalmatlanfágával reajok vesztegetne: ugyanis meg mais ő Felségének irántunk való varokozása amaz örökké való Testamentomának gyűmölsce kinek ereje által veszik, kik véendők, és a kik vötték meg tarttyák fű boldoltságokat, másképen

pen ha ez a várokozás ilyen kegyelem béli gyanót nem űtne elmenkben, illetlen volna a nagy Istennek a bűnös Ember után várokozni kegyelmében való közösfülésnek nem akarása, nélkül s. nagy éktelen ségére is volna a mint maga mongya. Solt. c. 11. 10. 11. de volna mégis nagy hafzontalan is, mivel nem hogy tsak é volna az Istennek kegyelme gyakorlásának eszköze Sőt nagyobb gonoszra való alkalmatosságának materiájául természetfelet tapasztalljuk, nem tsak a Poganyokban Tísel. xiv. és Sidókban. Esa. v. hanem magunk között is, midőn Sokan büntetésünknek el halasztásból Istennek bűnünk részéről való állását almodozzuk. Lásd. fundamentomat Præd. viii. 8. Szükség tehát. az Ur Istennek fel kelni, meg szállalni, hogy magát várokozási után meg igazítsa, a bűnös embernek maga menthetetlen ségével, mint é Soltárban láttuk: nem különben mondatik fel kelni, minek utánna elöttünk valokon gyakorlot várokozásának gazdagágait bűnös testnek hasonlatosságában, a bűnnek karhóztató jussa iránt ki önté, ugyanis nincsen nyílván való

való várokozás? nincsen el hálasztas ott? mikor valamely dolgot, és jószágot jó kezeffég alatt magunka téfzünk, bizonyos időben való meg fizetésnek olyan reménfége alatt, hogy haidejében meg nem fizetnénk, méltán részünkről allot kezesünk meg szolthasftek és képünkben mind az utolsó fillérig meg fizetésre készerithessék. Az Ur Isten fel kelése alkalmatosságával ennek valóágát láttuk Atyánkban minekutánna az Isten Fiában lévő engedelmesfégnak hitele szerint az Új Testamentomnak cselédével egyben Serkeztetnek Istennek é béli fel kelésével mely magában foglalja az Isten Fiának szüületét, halalat, fel tamodását: Ez az oka hogy minek utánna meg ducsóittetnek, nem mondatik fek kelni, allani vagy járni, hanem ülni, jelentvén véle, olyan allapottyát melyben minden dolgát az egy uralkodásonküvül el végefszte, innen vagy on, hogy szaporán az Sz. Irás ez Isteni fel kelésnek gyümölcsét és hasznát, minémű a bűnnek jussának el töllése és abból szarmozat meg igazulásunknak, és meg igazulásunk után való bűnünk bocsnattyának, s. abból következendő

lelkünkifimeretinek tökéletes bátor-
kodásának valóságát az Isten Fjának
vérehez halálához, és feltámadásához,
ugy lattatik kötni, hogy minek előt-
te ezek nem voltak ugy amint van-
nak, emezek se lött légyenek olyan
mértékben á mint most vannak: ez az
oka hogy minekutánna az o Testa-
mentomnak Cérémonias és ötet pél-
dázó tiszteletiből fel kelne é mai Ec-
clesiá ezekben mint meg anyi fegy-
verben, ugy nézi és tisztinek gya-
korlására kéri Solt. XLV. 4. *fogá fe-
gy veredet oldalodra kôsa fel te erôs
Vitéz*, mint ha mondana kelly fel.
Lászluk felkelvén mit csinál.

I. Szemben szál Elenfégivel, kik
közül kivalképen valo az ördög, So-
ha bizony á Christufson kívül nem
völt, nemis leszen, az ördög Senki-
nek nagyobb és meg békélhetetleneb
ellenfege; tudván hogy nincsen ő
benne hatalmának fundamentoma
mely á bûn, mégis á bûnösöknek
részekről ellenne áll; veszet is annak
bizony pôre mindenkor, kinek El-
lenfégében az győzelemre funda-
mentomos ok nem tanáltatik: ez az
oka hogy szenyvedésinek leg folyósf-
tab ugyan de győzelméhez közeleb
valo.

valo részében Marc. xiv. 35. 36.
Luc. Ixxii. 53. minden mesterfégét
rea költé Szenyvedés béli irtozások-
nak minden reménség, és haszon
nélkül valo nagyölásával, valamint ha
szerencsésével kecsfében valo éseffel,
vagy attya ellen valo engedetlen
féggel bünt üthetne belé; ilyen re-
ménség alatt, ami nem övé afztis
mesterfeges tökeletlenségével adgya
vala tsak tagadna meg az Istént matt.
iv. látván másképen minden érejenek
gyalazatos el romlását, mind halalig
valo tökéletes, és allando engedel-
mességének jutalmavul Sid. i. 14.
15. mellyet nem kevésse vegző pusztu-
lásának kárával á Jesus Christufnak
halála, feltamodása, és meg dúcsó-
itterése után, az Evangeliomij præ-
dikállásnak ereje által gyalazattýára
tapasztala hamis, és alnok ügyének
igaz mey íteltetésében lásd Jan. xvi.
11. vesd öfzve Luc. x. 18. melly
lött akkor, valamikor á Jesus Chri-
stus. ilyen engedelmességének érde-
mére nézve övéit, mint hatamafabb.
országából ki hozta, és é vilagót
járma alol ugy ki vette hogy méltan
mondathassék e világból ugy ki rekez-
tétetnek. Jan. xii. 31. hogy, többé
C 4 à Né-

à Népeket el ne hitetheffe. Titk. xx. 3. ercséd peniglen eßt ne olyan vastagon, mint ha Semmi ördög nem volna, vagy peniglen Sok népeket, Nemzeteket, még mais ne karhoztathatna à menyiben fokakban olyan gondolatot önt, és alkalmazást fogat, és tfinál, melynek meg tselekedete természet szerent karhozatot nemz, innen vagy on hogy nem tñak à hitetleneket mondasték vádolni, késtírti, à menyiben ökört olyan bünben ellyti, és keményitti meg, melyben vagy on meg ölö vádoló, és késtírtó erő: hanem meg az Ecclesiást is, és abban levő Szenteket amenyiben benne à bünnek mocskát, és martalékját (jol lehet minden karhoztató erő nélkül) tanállja. Rom. viii. 1. ujjá születet lelkeknek è bünnek testéhez való nem kevés ragádása mia Rom. vi. és vii. vádollya, késtírti, karhoztattya, melynek erejét vagy akarjuk, vagy nem míg è bünnek testében lakozunk) ereznünk kel; hanem à Christusnak hatalmas győzedelme által, az ördögnek hatalmának olyan el rontását ércsed, melly által elebbeni állapottyából, ugy ki eset, hogy, à bün által Semmi

mi része azokban ne legyen kiknek párttyokról à Jesus Christus áll, ilyen állapottyával karhoztaték, mehelt à bün è vilagra hozá i. Mos. iii. 14. *a te hasodon jari, és minden életednek rendiben a port egyed.* ebbennis tetzik ki ma az ördögnek legnagyobbátka és pokla, midőn à Szentek iránt való farakságának, Szándéka ellen való gyümölcset láttya, ebben vagy on megittetése és rabi meg kötöttetése, melynek valósága masénlik, midőn hatalmának fulákja melly à bün bizonyos czélokban munkálodható eszközi alkalmazást fogat edgyütt meg tompittat, és el fogattat, ez győzedelme vitéznek meg düclöitteté után: Ez az oka hogy Titk. iv. vii. királyi Székiből menten halála után jönnek ki villámok, menyörgések s. atb mellyekkel, ezeknek tulaidon fagihoz, hasonló valóságadatit elö, à mint minden Nemzetek meg tapasztalák az Evangeliumi prädikálást követő iteletekből, effelet való nagy öröm hatá meg az Ecclesiának szivét Solt. xcvi. 1. ilyen kiáltásra: *ürrüljön a föld, és örvendezzenek a nagy szigetek;* mint ha mondana ürrüllyenek à Sidók, és örvendezzenek à Po-

Pogányok. Demiért à Sidók? mert meg vagyon ama törvénynek vége, melly à bűnt nem hogy el törölhetette volna, Sőt inkább felfedezte, Szolgáltatván, ugy az ördögnek vétkezéssre, mint az Istén haragjának és majd könyörületlenség nélkül való kemény segének, sok utokon, és modokon való gyakorlására alkalmatosságot; mint à többi közdött, ama fertelmes borju Bálványban meg te-
ezék, ez is az oka hogy ennek à törvénynek ereje és alkalmatossága által nem tsak vétkezének, még azokban à dolgokbanis ai kik természet szerint jók, és szabadofok; hanem Sokan meg is halának Lásd. 45. Mos. xv. 32-36. vésd öszve 4. Mos. xvi. 1. Sam. vi. 19. 9. Sam. vi. 6. vagy keserve seb példaul tetetének ki az halálul mint 2. Cro. 26. 17. atb. méltánis mivel ezek iránt való vigyázatlanfág, vala az Istén Fianak nem bécsülesének tanobizonyfága, mellyet ő Felfége nem hogy, megne büntetne, sőt lattyuk arnyéki, és példai ellen vétőkbenis illetinek kemény Példait, ezért ölé meg az Ur Istén Mosestis minek előtte kaput nytna à Canahan földre, mivel à pusztaban viszsza ele a val à kőszik lával.

mely az Istén Fianak példája vala. Lald. 2. Mos. xvi. 6. vésd öszve 4. Mos. xx. 11. menyivel inkább mű, nem kérülhettyük el ő Felfégét ha illy nagy szabadcságunkat meg vetén gyuk. lald. Sid. 11. 3. méltán tehát úrlnek à Sidók mikor illyen bűnnek és halálnak törvenytől meg szabadulnak Rom. viii. 2. vésd öszve Ezech. xx. 25. mikor à bűnnek orszá-
gabol ugy ki vétetnek, hogy nem tsak, ne tudgyak, ama terhes, testi kívánságoknak (nagy félelemen fundált) sokat engedni tudo Isteni tisztet-
nek erejet elmultnak, hanem lelkek-
isméretiben is azoknak Fautorinak el esteget ugy éreznek, mint láta amaz Afiszonyialat, igaz ügye ellenvaló tanoinak eltűnteket Jan. viii. De miért úrljenek à Pogányók mégis? mert egy okol és edgy Páfztor vagyon Jan. x. az az ama Nemzetekben válogato fal ki à törvénynek à bűn által való justa miat à Pogányokat à Jesus Christushoz méltó engedelmessegtől, és à Sidókat az Atya fiui szeretettől el tiltja való, ugy el romlot és bomlot, hogy minek utánna mind ket-
ten az Evangeliomi erőnek valófágos tulaidonságát inkább éreznek Szivekben,

ben, mintsem azoknak mellyek által az ki adatik Sídók. iv. 12. minden akadály nélkül egy Pásztori legeltetés alá önkényen kézrek vetetmi Ef. xi. 6. ide néz Tit. vi. 2. holot a Jéhus Christus nem úgy hadi kelfűletiben mellyel a Sátánt meg győzte; mint mellyel minden Pogányokatt, a Sídókkal edgyütt uralkodása alá vetet adatik elő, minemű volt az Apostolok idejében elő Ecclesiá és abban levő tanítottok, kikén mint meg annyi Lovan, minden késséggel, úgy ment a pogányok köze, hogy az egész világ az Evangelium által való uralkodásának engedhesse: ez azoka hogy minden Pogányok a Sídókkal edgyütt, az ő győzedelmes fejének díszül, és koronájául adadni mondatnak ugyan ebben e versben.

II. Ezen szemben szállásnak bővebb gyümölcset látattya; ugy Ellenségi-ben, mint barátiban. Ami az elsőtti illeti, annak ugy nevezetint mint állapottya három karban adgya elő. a. Ellenségnek. b. Gyűlölnök: c. Hittetlennek nevezeti alat. A masodikat a. Elzeledesdek. b. Futásnak. c. Viasz vagy gyerttya módgyára orszája elől való elmulásnak olvadásnak állapottyában

tyában. A mi ezeket rend szerint illeti. Ellenségeve lenni többet téfzen mint gyűlölni valakit, mivel az Ellenségeség nincs gyűlölség nélkül Solt. exxxix. 21. 22. de a gyűlölség meg lehet ellenségeség nélkül, ezért nemis minden gyűlölö, ellenség hanem tsak az a ki ellenségesképpen gyűlöli: hasonloképpen miis valamig indulatink tökéletlen barátságának izine alatt, más ellen vadnak szegertetve, mondatunk gyűlölni, de minekutánna, ezen indulatink tudva, szántszándékkal bennünk fekvő gyűlölségnek erejében magokat ki üik, vésznek Ellenségi nevezetet: Igy ittis azok az indulatok, mellyek úgy természetit kévanfágoknak pihenést, nem végfő nyugadalmat, az Ecclesiának, és annak Christusanak, nem tsak végső kátáragonozs szándékokból, hanem ugyan annak gyalázatos el éréfében nyugtattyák meg magokat, minnekokaért nevezetnek Ellenségnek, mivel nem úgy titkon forralnak a Christus országa ellen, mint nyilván minden mesterféggel el akarnák vészteni, illyen Ellenséges indulatnak, van fundamentoma. i. Mos. iii. 15. hol nem tsak a többi közül edgy, hanem

hanem minden Ellenségek Fejedelmekkel együtt jelentenek : nem különben mint ha valamely országnak, más ország ellen valo ellenségeskedését, királyának nevezete alatt jelenteném mint Solt. VIII. vesd öfve Matt. III. 39. a mint fundamentomátis látók az Istennek első igiretebéli fozóban, hol nem tsák a kigyo hanem annak magvais említettik : így érti kétségküvül Evais, mikor így szól. ama kigyo tsala meg engemet : Ugy adatik tehát az Ellenségnek nevezeti alatt előnkben az ördög, hogy mind azok hozzá tartozzanak, ő tölle fügjenek, az ő akarati kívánlátat tegyék, valakik ellentéges képpen minden mésterséggel a Jesus Christushnak és országának szégyenére és utolsó vesztire igyekeznek ; efféléknek királyok alatt valo dühösségek említettik Titk XII. hol minek utanna, az Istennek Fia tökéletes engedelmesége után Attyanak jobbjára ülne, támad nagy had vers. 7. melly nem egyébre, hanem a Jesus Christushnak ötet szeretőkkel együtt el tőrülésére vétetett vala fel, mint ennek nyomát Constantinus M. ideje táján láttuk, a kegyetlen, kemény fene, per-

persecutorokban. b. következnek gyűlölöi, fellyeb el haladok, ez iránt valo, külömbfégét ; hanem azok gyűlölöi, akik kulfő társolkodásnak színe alatt a Jesus Christush Országát nem Szeretik illyenek nem tsak minden Hypocriták, az Ecclesiában, hanem azok is kik kereszténységnek neve alatt a Jesus Christushban valo meg igazulásnak tudományát és modgyát uesztetgetik. c. következnek a Hitetlenek, kik szent Irás szerint nem tsák meg külömbeszitetnek, hanem ellennébennis vettetnek az Igazaknak, vagy meg igazitattaknak ; melly szerint Hitetlennek nem tsák azokat mondhattuk, a kiket életkebéli erkölceseknek törvénytelen viszfazági mia halálra méltoknak itilhetünk ; hanem mind azokat, valakik önön magokat az Isten igazságának alájjá nem adgyak : úgy hogy tulajdon képpen azok mondattasának Hitetleneknek a kikben, nem tsák nincsen a Jesus Christushnak igazsága, hanem aszt magoknak is tulajdonítani nem akarják, érezven magok igazságának tchetőséget az üdvességnek uttyában. Effélékkel volt úgy üdvezettönneknek, kiválképpen meg düfölttetése után a Sido Respublicában és a Romai Impérióban

omban, mint a Titk. 12. mulolag emlittök, kik nyilvan valo hadi minden mesterséggel, a Jésus Christusban valo meg igazulásnak okat, s. modgyát vesztegetik és szaggattyák vala. De ezek után meg tetczik ebbéli Hitetlenségnek nyoma, azokbannis, kik nem auyéra ellenségből, mint Irigységből vetették magokat, a Jésus Christusban valo, meg, igazulásnak tudomány ellen, mineműek minden balvány imadok valának, mikor harsókért, és egyéb testi Kévanágbéli enyhűdésekért, hazudták magokat, a Christus nevéről, nem színten keves Balvány imádásnak színes hátra hagyásával, amaz eretnekségből álló zavar, ki magát ki üte mihelyt bátorságosnak érzi a Jésus Christustól neveztetni, a mint ugyan Constantinus M. idejében, az Ecclesiában szaparan tapasztaltatek. De meg ezek után is jobban fel emelék fejeket a hitetlenek 2. Tes. 11. kik jollehet nagy részét a meg igazulásról valo tudomany nak, nem tsak hinni, hanem még az eretnekek, mesterségi ellennis lattatnak oltalmazni, jollehet a Christus igazságát, és az irant valo meg igazulásnak modgyát ne üsmérjék, Sőt a mi nagy

obb üsmérni sem akarjak Bizony dollogis, hogj ezeknek vallásokbeli leg több fundamentomok, ennek az igazságnak tudományának el tagadása; ez az oka, hogj az Istén országát ebben a meg igazulásnak uttyában alhatatossón valo talpan állásért, meg békélhetetlen képpen, ki tanulhatatlan mesterségek által, naponként szaggattyák.

Igy immur rendünk szerint, következik mind két részről valo állapottok. a. Az Ellenségnek. a. El széledésnek névezeti alat, mellynek alkalmatosságával szűkségeken kell gondolkoznunk ama veres, Sárkánynak Titx 11. 3. melly az ördög a Romai Imperiumnak szárnya alat a Sidokban levo hatalmáról, bizony nemis volt soha ez Imperiumban nagyobb helye, mint az Istén Fiának meg testefülesének táján: ez az oka hogj a Sidoktól a Romai házzal kötöt szövetség mia, minden idegen Nemzettől valo félelem tavul volt, mellynek fundamentoma jollehet vala az Isteni bölcsesség, mivel másképpen a testben meg nem jelenhetet volna ő. Felsege, sem az Evangeliomnak szabados folyamotya, ugy a Sidok, mint a Pogányok

között elő nem mehetet volna, a mint láttuk, hogy ennek kedviért bizonyos ideig, ezen szövetség a Christusnak halála utánis fen tarták; mindazon által a Felsége engedelmeiből volt ezekben az Isten országának a földön következendő alaportya ellen valo ilyen nagy előmente, hogy annal nagyobb romlás és el széledés üdövel követhetné az Isten haza kárára kötött barátáigot, követés a mint a Proféta szol. *El széledésed ökök.* De kiket? Bizony nemcsak a Római háznak egyben títoltatott részeit, mineműek valanak abban levő Tisztviselők s. atb. hanem a Siodokatis, kik abban az üdöben bizvanis a Rómaiakal kötött szövetséghez a Christus országának kívülképen való akadájul termettek vala. De el széledének. Minek utanna, Gessius Florus abban az üdöben Neronak hive, a Rómaiakkal kötött szövetség romlásra kaput nyitot volna, naponként a dolgok önkényen szűlék el széledéseket; ugyanis fel bontván a Rómaiakkal kötött szövetséget egy talp alatt valo földök nem marada: vetvén béketelen fégnek materiaját minden országok, és Nemzetek köze Matt. xiv. 8.

ugy

ugy el véteték irantok a békeffég a földről. Titt. vi. 4. vesd öszve Zach. xi. 13. meg jóvendöltetet vala, hogy nem tsak el hintetnének a Nemzetek között éföldnek hátán: Sött lennének még olyan unalombanis, hogy egy Nemzetis véleik szövetséget ne méltoztatnák könni, mellynek ennyi naponnis szánokodás nélkül példáját nem nézhettyük, valamiképpen eleitől fogva lott, és meg mondatot Hof. iii. 3. 4. Hasanloképen kezdé el széledni a Római biradalom, minekutanna Constantinus Imperator által Maxentius, Licinius mind ketten ama Pogányi Bálványi imádásnak fautori biradalmoktól meg fosztatának, nem kezdenek gondolni Dan. xi. 37. Attyoknak Isténekkel, minemű vala Jupiter, Saturnus, meg szűnének ökököt imádni a mikeppen a Rómaiak. imádgják vala, mely lön leg első szakadás, és el széledésre valo nagy alkalmatosság epoganyi Biradalomban. De jobban el szélede minekutanna biradolmi hatalma köz kére jutna, mivel valamig a Római Imperiom ama Sárkánynak Titt. xiii. nevezete alatt lön, addig senkivel hatalma közös nem lehete, ezertis Dan. ii.

D 4

ebbéli

hoz, felettéb való ragadása, és alkal maztatása mia, nem külömben mint a fétében tapogato, csak gyanittyak a dolgot. Annakokáért ilyen állapot tyoknak meg romlására nem lehetet hogy ne járuljon el széledések, melynek fundamentoma kiválképpen tetett akkór, midőn közüllők sokan az Evangéliomi tudomány által, min nekutánna az Apostolok a Poganyok köze küldetnének meg világosított nak, lásd. Tfel. xxvi. 28. a mint nagyob előmentét latok, Pálnak és Barnabásnak hatalmas szolgálat tyokban, midőn a Poganyokban (nem gondolván életékbéli karokkalis: az Evangéliom által nem csak hitet, es az által való meg térrest, hanem abban való gyakorláshnak tehetőséget munkálodák Tfel. xiii. 43. méltan bizony tehát jövendőli a Profeta, *ho gy egy kerget ezeret, es kettő az tíz ezeret*; midőn a dologi valóságban úgy lattuk, hogy az Apostolok, közül csak egyiknekis ezenként tértek meg egy prädikatiojára Tfelc. ii. 41. a Sátánnak még megannyi hatal manak, a Pogányokban lévő nem kicsin el széledésével: méltan megis igiri, hogy minden nyelven lévő po-

Poganyok közül meg ragadgyák a Sido kontósnak peremét, mellyel is jelen tetik hogy a Poganyok másképen az Uj Test. díszét el nem érhetik, hanem ha az iránt való tudományért a Sidok haz foljamodnak, úgy a kik titkon Sidok Rom. ii. 28. méltan dicse kedhessenek, hogy minden nemzet nek az üdvesség utának tudását nekik kellyen tulaydonittani Tfel. xvi. 20. méltan tehát az egy Sidonak nevezeti alat gondolkodhatunk Párol es Barnabásról, kik a Pogányoknak meg térésekre küldettek vala: úgy hogy, valamikor az ő tanítasok szerint hit tek, meg tértek, ragaszkodtak kontó főnek széléhez, nem külömben mint miis ma, midőn az Apostolok tudomáynok iránt intézzük üdvességünk nek utait nem egyebet tselekészünk, hanem ragaszkodunk ruhájoknak széléhez, hogy ne nállok nélkül érheffük el, hitünknek és Isténben veret reménységünknek czéllat, ilyen elmével valónak a Pogányok, kérven őket hogy ujjabban az el mondott prädikatiot mondának el, melly annyit tött, mint ha mondának. El megyünk veletek, mert hallottuk, hogy az Istén vagyon veletek. *b. Ezen ellen* segít

ségek el futnak akkor midőn magokat a keresztyények között el rejtik, nem mérvén semmi nemű tselekedetekkel ellenségeskedő elméjeket az Isten országá ellen mutatni: Ugyanis Constantinus. M. a keresztyényeknek természet szerint való jó atyók, minc-
 kutanna valósággal aszt el érné a Pogányokban, mellyet maganák hizelkedve hazud vala Diocletianus a keresztyények iránt, meg szegyenlik magokat a Pogányok, futva, es nagy si-
 etléggel, mennek a Jesus Christus engedelmeffége alá, meg vetvén, meg utalvan Egyiptomnak bálványit, kit, annak előtte ellenséges képpen üldöz-
 nek vala, erről van ízo Efs. xix. 1. 2. mellynekis valóságát, az Evangéliom-
 nak hasonló tulajdonságiban akkor ta-
 pasztalánk, mikor a sz. Léleknek fjez által való nagy dolgait, az Ecclesiában látok; midőn tudniülük, nemtsák ön-
 kényyen vetenek hátát ama fertelmes bálványi főtétlégnek, hanem kértelenis,
 kedvezvén testi kevanfágoknak, mago-
 kat, es magoknak a Christus nevét fel-
 vevék titkos gyűlölségben alkalmatós-
 fágkorig való lappangásokkal; mellyből
 fellyebb említett, nagy Jambornak
 vérc hülte után ki ütök magokat nem
 szintén

szintén magoknak tulalydon (a mint
 a Proféta szol első versének fortán)
 sziveket égető szakadozások nélkül
 Efs. xx. 2. e. Mint a vialf vagy gyert-
 nya, a szélnek sebessége, vagy tűznek
 hevssége ellen meg nem alhat, ugy
 ezekis az Isten ortzaja előtt. Kel ez
 ekben gondolkoznunk ö Felfségének
 olyan dücsösséges hatalmának felső
 fégéről mellynek előmentit minek u-
 tanna (ama fene persecutorok attőbbi
 köze mennének): az Imperiomi igaz-
 gatásnak modgya a keresztyényi részről
 esnek a Pogányoknak nem kevés szí-
 vekbéli el hagyattatásokkal látok; mi-
 vel abban az üdőben Constantinus
 M. lévén igen keresztyény Imperator,
 nem segyverrel ugyan, de az Evan-
 geliomi prädikállással minden ereje-
 ből az Isten országát a Pogányokból
 nevelni mesterkedéi vala, a mint hogy
 lattukis idejében, melly nagy sérén-
 ségel futottak minden Nemzetek a
 Jesus Christusban levő hitnek a ke-
 reszttség által való vételére: è végre
 minden reménség nélkül valokat bi-
 rodalmának határiban az Evangelio-
 mi gyalázatra el nem tür vala, melly
 nem kevésfé segillé az Evangeliomi
 prädikállást, mivel a Pogányok közül
 E való

valo minden napi meg térteknek számok, vagy megtérendők iránt valo nagyobb reménység olyan félelmet üte szivekben, hogy áhivő Poganyoknak számok között kéntelenítettnek egyenlőképen, jollehet kettős, szível Solt. XII. magokot, és mindeket, a keresztyeni név alatt á Christusala vetni, mintsem elvesztetni: ilyen világi fényességet féltő tökéletlen engedelmeslégnék hertelen való ki menetelit: jelenti á Proféta á *Füstnek* nevezeti alat. Meltannis ment Semmi valóság nincsen benne á léleknek gyötrelmén kívűl; mert az Istén országát nem tsak meg homajósította betöltvén minden hasznátlansággal, hanem leg drágabb részétis csipre és annak cseledet abémeneteltől el idegenítte, nem külömben mint miis, mind ezeket testünk nemelőbb, rerszenek falydalmiban, á füstit alkalmalanlágkor tapasztalljuk; Mert semmi tartos allandóságott mutato erő nincs benne, sött természetierint mulandóságott tanitt, és maga elszeledését segelli: evel á Füsttel az az a mint immár említettök á Pogányágnak á keresztyenyekkel valo színes egycsülésekkel, és az Ecclesiát artalmas di-

diszfésttő testi kívánfaginak fenyevel melly az Ecclesiához képest tsak füst telékbe az Isténnek Temploma Tiuk. xv. 8. melly á SidoNépett a bemeneteltől mint addig el tilttya vala vala, valamig az Istén Országának külfő tettertős allapottyát melly tsak füst almodozá. De ha á Romai Imperiomnak természetit tulalldonfágitt követő ki menetelit jobban meg gondollyuk, meltán fel tanaljuk bene á viasznak vagy füstnek tulaidonfágitt: ugyanis á miképen á viasz sók félle formát természetit hez illendőképest vehetbe: így ezis az udök nek egy mástkövető részei szerint, eleitől fogva külömb külömb formákban mutatta magát. Mint emi üdönkben, sokkal különbözöb formában van, mint vala á VII. Seculomnak elein Phoca Imperátor alat, III. dik Bonifacius R. Püspök alkalmatlanfágával: De még ettőlis anyival külömböz vala Const. M. uralkodásában lévő allapottya menyivel a viasz, a füsttől; Ugyanis á füst nem hogy magában formát venné be: Sött másbanis a mit tanál el rontya, rutittyá, kiértis ez Imperiumnak Const. M. Uralkodásában valo allapottya füstnek nevezeti

zeti alat jelenthetõ, mivel nem hogy formája lottvolna, amint el haladok, sõtt az Eclában tanált formátis meg homajositá Annakokaért a Profetának ilyen szovában: *mint aviasz el olvadnak*, tovább lathatunk, mintsem ebben, *mint asist el szélednek*: jolléhet mindenik egy ellenségrõl mondatáffek. Mindazonáltal midõn nyilván lattyuk, hogy azon egy állenség különbözõ tulajdonságokkal biro nevezetekalat adatik ki, szükség iránta, mégis így gondolkoznunk, hogy tudniillik nem volt mindenkor egyenlõ állapotja, hanem az üdõvel együtt amint állapotí formájában, úgy büntettetésibénis nõõt, színtén most haladok el hogy e Biradalom eleintén volt tsák füst az az, minden forma nélkül való, ha mag gondollyuk miképen a kerésztenyi nev alárl el széledet vala: de iit imtnár viafszal vetekeedik, az az, elébbeni állapotjabol már úgyki költt, hogy nem különbben adgya ki magát mint a ki a születes által munkai- bol meg úfinérhetõ formát vott magának: ez is az oka hogy az Isten orczája mint ellenkező orczának úgy tétetik ellenebbé, itt az Isten ore-

czajan akar cresed az Isten Fiat 2. Mos. xxxi i. 11. kibenz attya mi hozánk fordul, vagy, tõllünk elfordul vesd õsve ján xiv. 9. akárvalóságos, és tõkelétes, meg igazuláfunknak tudományát, kiis az Isten Fíának jellõül mondatik Matt. xxi. 30. az az, mint egy orczárl ebbõl úgy úsmértetik: Mindenik elég tüz bizony ez ellen aviasz ellen mely viafsz nem egyeb hanem embernek, a meg igazuláfnak dolgában a Jესus Cxtus igazlága ellen maga erejében valo kereskedese, és bizokodása melyá Romai háznak, kivalképen valo fundamentoma, és meg úsmértetõ orczája, melly ottan el olvad meholt az Isten Fia haragos orczáját, mint meg annyi tüzet ellennek fordittya, ezertis Solt. 11. rúfolván neveti õkõt; ennek kivalképen valo gyümölcsét lá- tók a Rëformationak idején midõn a Jესus Christusban, valo tõkéletes meg igazuláfnak, valóságát és modgyát elnem sikaszthaták, semmi meg mais inkáb, nem egeti szivekét, mint ez, mivel ebben gyanittyák végsõ elvesz teket, jól tudván, hogy nem ollyan a mikõsziklánk, mint azõ kõsziklajok

5. Mos. xxxi i. 31. az õ kõsziklajok, nem

nem hogy ökört vegfő szorongattatófoknak napjaiban segélvén vigasztalna, vagy meg szentelne: Sott inkább, el hádgya, vagy el adgya, mint vers. 30. amint ama fenevadnak alkalmatosságával tapasztalok Titk. **XIII. 2.** ilyen tehát aző köfszik lájok vagy in kábmongyám viafszik lájok mely természetűszerint, nem külömben mint a viafz maga meg avulását és olvadását segéli: de ami köfsziklank a meg modulhatatlan öröke való Isten ki minékutánna benünköt meg igazított, meg szentelt, és minden nehéfségek ellen a hitben mint halalig a jó gyümölcsözéses által hogy így mongyam meg keménittet fél ment az egékben, hagyván lelkünkben munkainak külömb külömb félezálogit mint a következendő vers tarttya. honnan annak előtte a testben lézálolt vala. *Eszti ami ellenségszinkis meg állhetik.*

I V.

β. E. hadi erőnek Barátiban levő gyümölcszi következnek vers. 4. itt is kettőtől észre vennünk α. Barátinak meg úsmértető, és meg külömbezettő bejegeket, és szócskában. *az Igazak.* h. ágyózedelemnek, ugyan barátiban nyo-

nyomot gyümölcszeit, ezekben, *vi-gadnak az Isten előtt és árulnek nagy örömmel.* α. az igaznak tsak emlékezeteis elménket az igazságról való gondolkozásra emeli fel, mi legyen azért az igazság egy szóval kel emlittendünk, hogy eszerént való igaznak valóságos értelmét el érheszük, széllés értelemben annak okáért. Summaja vagy mint egy szelenczėje hogy így szóllyak, minden nálunk levő virtusunknak, mellyel, akár Isténünknek, akár magunknak akár másoknak tartózzunk, mely nem egyebb hanem az Isténnek az igazság mellett lelkünkben levő szova. de közeleb jelenti el ménknek aszt a mások iránt való bölcs jámborfágát mellyel tagjait értelmébéli világosságának határiban úgy őrzi, hogy cselekedeti ne tsak, ne legyenek a törvény iránt hiba nélkül, hanem ma foktolis, a törvény szerint való itéletben így tanaltassanak; evégre szükség tehecsgüket olyan fenytékben tartanunk hogy fenkitőlis ami nem öve, törvenytelenül, elne vegye, annal inkább jóvát, életet, ne kíványa, meg gondolván, hogy min-dennek olyan kedves a magae mint kinek kinek az öve: és nyelvünkis megne

megne szaggással senkinek becsületet mert evvel kíváltképen annakis tartozunk, akinek semmivel nem tartozunk. Effélekkel akinek vizsgálja élni terczik nincs annal igazság, hanem az emberiségről el mészze tétetet baromlás, mivel valaki el távozott az igazságtól, és aki ettől el, rettentő vaz a, nem ember, méltán annakokáért, élménknek ilyen természeti illendősege vel való munkáját, nevezhetjük igazságnak: mivel nemcsak cselekedetünk egyeznek meg természeti élménknek tulajdonságival, amint el haladok hanem az igazságnak Lelkeis Lelkünk ésméretivel, az igazságnak beszéde szerint, ugy edgyett ért hogy nem csak gondolatinkban hanem minden tselekedetünkben is, semmi inkább meg üsmérhető ne legyen, az Istenben levő természeti tulajdonságoknál: ennek peniglen réndes gyakkorlásának modgya minczen ugyan állunk nélkül de fűg a szent lelektől a ki bennünk munkálodik értelmünknek természeti világa szerint olyan akaratot, mely magát, nagy örömmel mindeu erejéből a hitnek törvényének alállyá vetvén munkálodgyék igaz-

igasságot, mely nem egyeb, hanem cselekedetünknek, akár a természetnek, akár péniglen a kegyélmének törvényével való edgyetértése: ezért mondgya 1. Jan. 111. 7. hogy alki a törvénynek kévanfágát tselektízi, *nem csak igazságot cselektízik, hanem igaz is.*

Igaznak közönségiesen aszt hillyuk kinek utaitban, beszédinek és tselekedetinek igen jól meg vizsgálása után, hiba nélkül való törvénybeli edgyességnél egyebet nem tanulunk; de ilyen igazra a Profeta nem czéloz, mivel az épségi alapot után mentem nyaka szákada, minden emberitehécélgnek, a törvényi bekénység iránt mint ennek nyomá, nem csak a Pogányokban, a természeti törvény iránt, kinek köteles engedelmességére egyenlőképen minnyájon születünk: hanem a Sidókban is Moles törvénye alkalmazóságával meg tették. Annakokáért ha azok se értethessének egy atallyában itt az Igazakon, kiknek életük az igazságnak regulája szerint nem hibáz. Szükség meg tudnunk kik, és minémük legyenek iit az igazak. Demivel ebben a Soltárban, a Jésus Christus Attyának jobjára való

ülésének állapottyában adatik elő, szükségesképen az Igazakis kik légyenek azon üdöbéli alapottnak jól meg gondolássalval igazithattuk el. A. Proféta iránt azok tehát. a. itt az igazak á kik á Jესus Christusnak edgy szeri tökeletes engedelmesfégenek jussát, és gyümölcsit, az Istennek ítélő széki előtt áhit által, úgy magognak tulajdonították, mint ha tulajdon en gedelmességekben tölt volna be á törvénynek jussa, innem vagy on hogy a miképen a meg igazittattaknak, á Jესus Christus lőtt igazságokká: úgy az igazak, vagy meg igazittattakis, lőttek Istennek igazságavul: nem úgy tehát it érterhetnek azok az igazak, kiknek cselekedetek, a töveny iránt nem vadolható, mint azok, kiknek olyan nylván valo, és bizonyos jussok vagy on az örökelethez, és az iránt minden Isten előtt lehető dolgokban, a micfoda nylván és igazán a Jესus Christus meg holt és szel tamodát. b. De nem tsak meg is azok nevezetethetnek igazoknak kiknek az igazságnak koronája iránt valo rémenfégre vagy on ilyen jussok, vagy eből akik tisztetekszerint valo hiteknek gyakorlását olyan illendőséggel rend-

delik, hogy nem tsak masoknak ad gyanak okat már meg igazittatot alapottok iránt valo gondolkodásra: hanem tulajdon lelkekisméreteis valóságos meg igazittatásoknak sentenciáját szollja, mint Abrahamban ameg igazittattaknak példájában lártuk Jacab. 11. 24. 23. hanem azokis akik az Isten Fiában valo hit által, lelkeknek, testeknek, minden tehcféget az Istennek ama szeretire kinek fundamentoma vagy on az ő Fiában Jan. 111. úgy fordították, hogy egészen eletek legyen á Jესus Christusnak bűnös testnek hasonlatosságban é vilagra valo jövetelének, olyan tano bizonylása, mely ezt mondhasa elek többé nem én, hanem el én bennem á Jესus Christus. Gal. 11. 20. bizony sz Pál szerent akkor el mi bennünk á Christus valamikor lelkünkött á holt cselekedeteiktől, úgy meg tisztittya. hogy tellyességgel szabadosok legyünk, mind azok iránt valamelljek, vagy azo Fiának meg nem testesülésének tanubizonysági; vagy peniglen az Istennek á Jესus Christusban valo szeretire nem tartoznak; másképen mi bennünk nem élhetne mivel ezekkel ellenkerzők, azo meg nem dűcsödtetelének,

tesének argumentomj, melly alapot-
tyában mibennünk nem élhet, mivel
meg dücsöztetéseinek gyümölcse,
bennünk valo elete: Ugy hogy mi-
kor már bennünk él, nemcsak ő sza-
badult fel a kárhóztato törvény alól,
hanem miis, mivel más képen a
szabadcságnak lelke által azokban nem
élhet a kik a szolgálatnak lelkekez
alkalmaztattak Rom. viii. de mikor
a szabadcságnak lelke által így él mi
bennünk lehetetlen, hogy a bennünk
élővel, szabadok ne legyünk, és ha
szabadok, nincs irántunk a törvénynek
kárhóztato erejének semmi jussa, és
a kiből ő nincsen igaz az; ilyen igazo-
kra nez a Profeta kiválképen mikor
így szól. *de az igazak: akik tudniil-
lik nem tsák meg szabadultak a törve-
nynek kárhóztato jussától, hanem
még lelkekben is erzik s. tudgyak
tökéletes meg igazulásoknak, bűnök
bocsánattya béli gyümölcset: efféle
igazaknak, tetetnek ellenekben a
Crtus országával ellenkezők, akár
gyűlölkö akár ellenségek, akár hitet-
lenek legyenek kik ellen üdvezítettök
mint incsen, lásd. i. Jan. iii. 7.*

Következnek a gyozedelemnek
gyümölcsei, az Igazakban. Kik közül

a. e szocskában vagyon. *örvendeznek.*
Meltánnis, mivel a sz. L. Istennek
vigasztalását lelkeküsmertetinek, örök-
ké meg maradando békeffégével ve-
endők valának: tulajdonképen az
örvendezés nemis egyéb, hanem gon-
dolatinknak olyan kieffége, melly
származik remenségünk alátvaló dol-
gunknak, eleve el látot, vagy mint
jelen valot meg kostolt jólagából.
*b. Vigadnak az Isten előtt mikor tudni
illik azt a jót a mellyben remenség
alátörvendeznek vala, nyilván látták
előttök, és többé nem remélik;
mennel nagyob peniglen efféle jelen
valo jó, annál nagyob vigasság fogla-
lya el szívünkött. c. és ürülnek nagy
örömmel: melliel maid mint egy fe-
lettéb való lelki nagy örömmek á-
lapottya jelentetik mintha mondaná,
nem tsák örvendeznek érzvén lel-
keküsmertetinek békeffégit és gyönyö-
rűfféges vigasztalást, a jelenvalo na-
gy jonak szemlélésiben, hanem min-
den jeles és kegyes dolgoknak cfele-
kedetire; Sőt avval elenkező gono-
szoknakis halalig valo ellenne alafára
készék és batrak: hogy peniglen il-
lyen gyümölcsei legyenek e gyözede-
lemnek, meg tetczik, mivel semmi-*

képen e győzelemre való hadi kérésületes nem indithatta volna, megdicsőítettő alapottyabéli tekentí nélkül, mely szerint hanem ha az Ecclais, tökéletes alapottyának határiban ísmértetik, másképen meg nem fogható jussa, és szabadsága az Ujtnak jovaival való élése iránt. végezetre, az Atya Isténis aző Fiaban meg nem dicsőíthetet volna, hanem ha az Ecclanak nem kevés előmentével ellenségetis úgy igazgatta volna, hogy meg azokis szolgálnának örökiségében minden Nemzeti valogatás nélkül való bé bocsáttatásában. ez eddig következik e Soltárnak.

MASODIK RESZE.

V.

Mellyben bőveb magyarázattya gyákoroltatik eddig elől meg említettéknek; két részre halad itt is a dolog. I. Ingat és onszol ilyen jelesen, és boldogul ellenségesével szemben szállot vitéznek dicsőítésére. II. Annak módgyát adgya élő mellyel az Ecclais, minekutánna ebbéli haladásra fel ingereltének, ilyen, győzedelmet vőtt

vőtt személyt meg tisztelne; mindeneknek fundamentomát Lásd. az 5. versben, hozzá tartozó nógató okoknak, a következőkben való szemlélésével. De ezekbénis, kétfőre vigyázunk a. A. Czelra kire mind ezek vitettethének. b. Az Ecclának e czéll iránt való tisztelési hűségére, minekutánna nem kevés okokkal terkengettének. a. Czel itt a. ELOHIM mely nevezetben mi légyen el haladók b. aző Neve. szükségesképen ha széleszen az Istennek nevérol goldolkozunk azon mind azokat erthettyük valamellyek az Istennek természetí illendőségével tulajdoníthatnak, vagy peniglen melyekben az Istení természetben levő tökéletességeknek díszet tanályuk, mivel ő Felségenek valamikor azokat tulajdoníttjuk, melyjek egyddül, minden teremtet alatok felet nem tsak övé, hanem töleis elidégeníthetelenek másnak nem adkatók mineműek természetí tulajdonísági; mindenkoron nevérol szollittjuk: ez az oka hogy az Istení tulajdoníságokhoz illendő tisztelötünk, gyakor helyt, aző nevének segítségül való hívásának neveztetik, mint. Joel. 1. 1. 32. Rom. x. 13. Solt. cxvi. 13. edgy szóval,

az Istennek Nevén értetik önön maga az Istén, a menyiben minden természetű tulajdonágának disziben, megűsmérhető, laf. 5. Mos. xxvi. 11. 58. Solt. xx. 2. az az à Jácób Istene. Efa. 1. 10. vesd. őszol Péld. xxx. 4. de mivel ilyen formában, semmikepen Fián kívül meg nem űsmérhető 2. Cor. iv. 6. Solt. xxxvi. 10. Sem igazán Isténi tisztéletünknek czellyául nem tehető Jan. v. 23. szük ségesképen, ez Isténi nev alatt Fiának is kel értettetni: ez az oka, hogy nevérol tudakozokat, Fiahoz mint tölle az Istenségben nem különbözre igazittya; 1. Mos. xxiii. 21. de mivel Fiabanis, ezen Isténi nevnek szemlélése, maga természetű gazdagágának jóságában egy áttályában nem lehető szüksegesképen kel a sz. Lélekrolis ugy gondolkozunk mint ki e névnek természetűszerint való örökösfe: ez az oka hogy nem szolgál meg szenteltetésekre valakik e nevet a Fiaiban, a sz. Léleknek illendő meggondolásával nem szemlelik. 2 Cor. i. 11. 18. vesd. őszve. 1. Cor. xii. 3. ezekben à Proféta az Isténi nevnek alkalmatosságával ugy befoglallya a Sz. H. titkát, hogy valaki szereti gandatit

az

az Istennek utaihoz szoktatni, nem lehet ebben a szócskában hogy ne lássa, az Istén kegyelembéli tanácsának ki szolgáltatásának bölcs modgyát; a mint is láttuk Mofesnek utait (az az kegyelembéli tanácsát, annak ki szolgáltatásának modgyával) meg akarván mutatni, és tanittani 2. Mos. xxxiii. 13-19. xxxiv. 5. 6. 7. maga nevét ki állttya előtte. IEHOWA, IEHOWA, erős, irgalmas, és kegyelmes Istén, kefedelmes az baragra, és nagy irgalmassága, atb. vesd őszve 1. Cor. i. 30. innen vagyon hogy ennek fundamentát, melly az Istén Fiának vere, e mi üdönk előtt való remenlők, az Istennek neve alatt várják és kérik vala Sol. l. i. 11. innen vagyon hogy amint az Istén Országának ellenfégi ennek ki szolgáltatásának modgyát meg utálván az Istennek nevét mondatnak káromolni Titk. xii. 6. nem különbben, mint azok ellenben, kik életeknek szenteségével vagy tudományoknak tisztaságával, az Isténi természetnek talaidonságiban való dísznek előmentire élnek mondatnak az Istennek nevét meg szeltelni, mint à Christus Jan. xvii. 6. es a szentekis matt. vi. 9. Szenteltetések

F 3

meg

meg ateneved c. Kinek neve JAH. Nemellyek az Istennek JEHOWAI tulajdon nevének meg kurtittását ismerik e szócskában, JAH, a mint minden nyelvnek maid természetit tulajdonlágában ennek nyomát láttuk; mint közöttünkis sokan nem tudom miért, akarván mondani jöjön kegyelmed, mongyak jüjön kiend atb. hasonlóképén a Sidokis meg akarván az üdöt nyerni, felettéb való nak tarttyak mindenütt anyival fáz tani magokat, látván hogy a Szentírás igen szaporán él JEHOWAI nevezettel; hanem rövidségnek okaért mongyák JAH. de egтелен dolog volna kíváltképén ilyen Isteni természetnek illendőségét mutató nevezetben a Sz. L. így jaczodni mivel ő Felsége, szovaiban nem ugy a szótlásbéli tövidséget és restséget, mint adologi természet iránt való, bölcs hatalmot nézi és keresi mindenkor. Nemistartozik az, a nyelvnek díszire, mikor valaki puhaságból, a szótat, csipí, harapja; Sőt inkább ez ilyen vésztegeti, és vegső nyelv béli zavarának fundamentomat veti: demivel a Sido Nyelvbenis efféle herélt szollási formának vitattyat nem lattuk, ne

kapjunk

kapjunk rallyta, hanem inkább ami, edgy szóval való magyarázattyat illeti lássuk ez Istenni nevezetnek, JAH. melly nem egyebb hanem természetit nevének, az az illendősége mellyet örökke való kegyelembéli tanácsának gyakorlásában természetit tulajdonlágának szép meg edgyezéskében, ugy lattat, hogy legkülsőbb vizsantaglágnakis árnyéka, ilyen magka ki mutatását ne illéssé, vagy illethesse; ez az oka hagy Pal. A. a Jesus Christusnak halálát, mint az egesz kegyelembéli szövecségnek sarkát ezen az Isteni illendőségen fodicfa meg Sid. 11. 10. mivel az ő halálában nem tsak ki mutatattott az Isteni természetnek díze, hanem minden tulajdonlági iránt olyan tökeletes ki nyilatkoztatásis vött, hogy ő rola méltán mondathassék e nevezet, JAH. ez az oka hogy gyakortább, ennek az Isténi nevnek dicfirtire, azokban a Soltárookban tanálunk mellyek az Uj Testamentomnak dolgairól Profétálnak, mivel e nevezetben levő hatalom, valóságát ez Uj Testamentomi állapotban vötte el, melly, az Istennek meg mérsekeltetetlen bölcsességit jelenti, ho-

F 4

lott

lott ő Felfége nev nélkül nem szü-
kölködnék megis kedvünkért, ol-
lyan nevezetekkel illeti magata mint
eddig elő látok, mellyekben mint
meg annyi Ládákban, az egezf Sz.
Irálnak köicfa, és üdvességünknek
titka, vallásunknak articulusi el relly-
tettek.

Ezeket így értvén asztigazicsukel,
mit teszen annak kinek, neve JAH,
lakozni, vagy mint edgy erőszakkal
vitetni a pusztában és mezős helye-
ken. Pusztá Mezőség e földnek az a
része mellyen nem hogy emberek
laknának, sőt az emberi tápláltatásra
rendeltetett alkalmatosságoktólis tá-
vul van, bizony amelly helyben a
vetés az aratást, az aratás a gabo-
nabéli gyűlytést abból származható
örömnnek illendőségére nem követi
méltnan mondgyuk aszt pusztának mi-
vel az Isten nem helyyában teremtet-
te a földet, hanem hogy laknának azon
azert formálta, valahol peniglen nem
laknak pusztá helyyábanvalóság az,
kivalképen ha termékenységgel má-
sutt lakokot sem segél, ami peniglen
helyyában való, pusztá mezőség az:
ilyen helyek tanálatnak meg mais
országokként; Sőt még ama kivalké-
pen.

pen való földnek Eszak, és Nap kelet-
felől való részeibenis, effélék tanál-
tárnak vala; mi némüek valanak,
az Arabiai félelmes puszták, kikben
levő kietlenség a Cannahan földire
menendőknek nem kevés irtozást ütt
vala szivekben, nem külömbek azok
is kikben ő Felfége hallydon vészle
az Izraelt: de ilyenek megis Judea-
nak pusztáis, kikben nem tsak ke-
resztelő János szegénykedék, hanem
üdvezítőnkis meg kísérteték; kecség-
küvül amint mind ezekben úgy e Sol-
tárbanis, a pusztának nevezeti alatt
nagyooob dologrol való gondolkozás
nak alkalmatossága szolgálhatik. Bi-
zony dolog ha a pogányoknak az
elmúlt időbéli állapottyakatt, a Si-
doknak az Evangeliomnak prädikál-
tatása előtt való állapottyokkal; és
ellenben a Sidoknak az Evangeliomi
prädikaltatást követő állapottyokat a
Pogányoknak mai állapottyokkal egy-
ben vettyük, mindenikken állapot-
tyok iránt, terméketlen sovány pu-
szta Mezőségnél egyebett nem taná-
lunk. a. Nem a Pogányokban, mert
ama, fertelmes sötét balványi
Imadás, nem tsak el borítottta vala
őköt, Sőt ollyan vétkeknek éktelen
F s ségevel

fégével belette vala meg a Satan testeket, és borítottá vala be elméjeket, mellyről a kinek tfak kevés része vanis a természeti szeméremben, annal inkább az Isteni félelemben, többet Pal. A. Rom. 1. szégyell szollani, annál inkább fél belyeb vizgálni, ilyen állapotokban mongya az A. hogy ő Felsége régentén inyek szerint engedte élni a Poganyokat, melly állapotokban bizony meltan puszta mezőségnek tekinteti alatt adhatta elő őket a Proféta, mivel elméjekben az Istennek üdvességes üsméretit, annal inkább azt követő hitet, megterést termő nedvesség, nem hogy tanaltatott volna; sőt minden Isten-üdvösségre termet jó indulatoknak, annyi tenyészést fogadtak, menyi fűkeret tapasztalunk a puszta termet gabonában. *b.* De a Sidoknakis, állapotok az Isten Fianak megtestesülése előtt mi volt egyebb puszta nál, mivel nem tfak gondolatok vala alkalmaztatlan az Isten Országához; sőt állapotok, és ebélt minden ftelekedetek, puszta kiált vala, a puszta kiáltó szó által: végük fel ámbár, bizony nem vala elméjük az Isten országához, alkalmaztatott,

tatott, mivel a Moses Ceremonias törvényinek felső részéhez, (Jerusalemhez a Templomhoz) bizván, (kikben hanem ha a Jesus Christus kerestetik semmi valóság nincsen) úgy ragattak vala, mint ha megigazulásoknak, egyedül való okát, tellyességgel abban érnek el; holot az arnyék, és annak valósága között, nincsen nagyobb közben vetés, mint e kettő között, Sidok. r. 1. efféle elméjeknek testiséghez való alkalmaztatásból következék a Christus országára iránt való, vizszas reménységekis, mellynek gyödmölcset a Jesus Christus alazatos állapotjának meg utalásában érek el: ennel a puszta valóságnál közönséges állapotokbannis nem vala egyebb, mivel nem tfak a Romai Imperiomban hanem azon kívüls, minden egek alatt lévő Pogányok között, úgy el hintettek vala, (ide ércs Affiriában fogva vitetettek is) hogy semmi tulalydon lako földök, sem kiralyok, sem Nemzeti szabadságok ne legyen, mellynek példáját a Sidokban, mind emai napig láttuk Hos 111. ez az oka hogy mehel Titus Wespasianus által meg győzzettemének, Pompéjus Jerusálemet

fálemet meg vészi, Gabinius Judæában olyan hatalommal való ítélő szeket emel, hogy önkényén ismérjék magoktól elvetettetnek, a felső meltsóság ellen tört gonoszságnak itéletet: denem tsak ez, hanem az egész Sidoság a Romaiaknak előjáróitól olyan erővelis biratik vala, hogy a Romai Imperiomnak kentelenítetténck por cionni, idenéz a Proféta Ezech. xx. 35. *Es vizsgáljék tieket a népek pusztaira.* bizony nem olyan pusztaira melyet emberek ne lakjanak, amint valaki akarhatna, mivel ilyen népektől el hagyatott pusztaban, sóha a Sidoság nem vitetet, lakort; hanem a Babylloniai foglászól haza menetel után, minnekutanna a Persáknak és a Görögöknek rabfágos biradalmokból ki üttetnének ujjabban vitetnek a nepeknek puszttájára, akkor midőn a Romai pogány Imperiomnak vas járma alá vettetek, melly lelki puszttának a hitbéli terméketlenleg iránt meltan mondathatik, a mint el haladok. Tfeledeteknek meg gondolásábanis meltán puszthoz illendő talalydonságott tanálunk a menyiben nem hogy azokban valami meg téréznek gyűmölcsét látnók; Sőt minden jó iránt valo

valo meddűséget tanálunk, ez ellen tanit közönségesen kereszttelő Janos Matt. 111. 8. méltanis mivel nem ugy aköznp (jollehet azokat sem menthettyük a mint az Apostol. 1. Pet. 11. 25.) éle vizsgálja a meg igazuláának eszközeivel (mellyek rendekben szinten ugy talalydonit hatnak vala igazságokra mint minckünk ma hitünk, Ugyanis a mint minckünk ma hitünk meg igazulásunknak uttyában egyedülvalo eszközünk, ugy vala nekik a Mofes törvénye mely ben valamikor hit által a Jესus Christusban volo még igazulást keresték, tulajdonittat nekik a maga rendiben, igazság gyanánt:) Mint a Népek venei, elei, kiknek Mofestől tört Ceremonias, Istentiszteletnek modgya, kalmárságnak materiajánal nem egyebb vala, ez ertis mondatnak Lopoknak, tolvajoknak, Jan. x. 8. mivel nem ugy a Népek külső tehecségéből hizlaldnak, mint annak alkalmazóságaval igyekezik vala, el rellyteni a tudomanynek kolcsát Luc. 11. 52. mely nem egyeb, hanem ameg térést termő Evangeliumi tudománynak, és abból származando Jესus Christus-

ban meg igazitto hitnek, minden mesterfégel valo el relytése: ez az oka hogy à Pagányoknak à Jesus Christus engedelmesfégre valo hivatallyok, melly azó tellyességekben az Uj. Testamentomnak kival kepen valo jova, es disze nem tsak almélkodást es irtozást, nemz vala elméjekben à mint ennek nyomát még a megtért Sidokbannis láttyuk Tfel. x. 45. mivel még elméjek valaményere vala alkalmaztatva à Nemzetekben valogato falhoz; hanem az ellen valo zugolodástis, látván hogy meg nem akadájozható az Evangéliomi prädikállásnak előmente à pogányoknak elő mentek iránt, ezért mongyalaz A. à mi van Tfel. x. 41. mivel à Pogányságnak meg térését, à Sidok nem kevesebb elsőfégek ala valo, vettetésekkel remellik vala mint ök vettették vala à Pogányok ala, minnek utanna kézzebbek lőnek elmenni, mintsem à magokét fel venni, Matt. xx. 14. az az kézzebbek lőnek à Sidok à Christust meg ölni, hogy sem gyalazattyokra à Pogányokkal edgyüt ő benne hinni. c. De ha à mennyei Jerusálemnek alapottatt az Uj. Testamentombéli Ecclésiának, alla-

pot-

pottyával egyben vettyük mit tanálunk egyebet pusztánvalo bulydofásnál, a mint Sidok. x. 11. 14. jolleshet, meg lehet az hogy valaki bulydofék à pusztán, ne legyen mind azonáltal ő pusztá, se pusztához illendő tulajdonságokkal ne birjon, hanem legyen belső érteke melyel à pusztának, természetzi kemenysége ellen meg álhasson; így lattyuk meg mais az Ecclesiát hol à Pogányoknak, hol az A. Christushnak birodalma alatt, mint meg annyi pusztában, minden pusztái tulajdonság nélkül bulydofni, ambár ellenségein à Jesus Christus győzedelmet vőtt légyenis, Nem lőtt mindazonáltal még eddig pusztává, a Pusztában, sem nem léendő, mivel à Pusztai nehésségek ellen, vagy on belső titkós értekek, az az à Jesus Christusban valo meg igazulásnak annyi hit által valo gyümölcszészivel gazdagittat meg, hogy ne kentele-nithessék, legnagyobb szükségébennis, hittebeli dolgai iránt ellenségetől köldulni, à mint Solt. xxxv. 1. 25. ezért hasonlittya magát Enck. 1. 5. à sátorban lakozo kedárenusokhoz, kiknek Sátorának felső része mennél rutabb; és kormosabb, belől annál

nál gazdagabb; nem különben mondatik a Soltárbanniss, a Pusztában, nemcsak lakozni, hanem mint edgy nyargalvást vitetni, bizony vitet az Istennek Fia a Pusztában, mikor fejér Lovan ülven ércsed az Apostolokat kiken mint meg annyi Lovakon, tilt, mikor az ő nevében a szent Lelkeknek vezérlefeből, az Evangeliomi prädikállásnak hatalmában, úgy a Pogányok, mint a Sidók közül sokakban hitbéli termékenységet, és az Isten országához illendő lelki eleven segétt munkálódta; hogy peniglen nem csendesen mondatik be menni a pusztában, hanem mint edgy erőszakkal nyargálni, ércsed rallyta úgy az Isten Fiának, mint az Apostoloknak minden akadályok felet igen ki tetcző győzedelmeket az ellenségben, vesd öfve Zach. ix. 14. és megteszik hogy az Ur vellek vagyon, és ki mégyen kezéből az ő nyila mint a Világ más. atb. ennek tettetését láttyuk ezen Apostolokban, mikor benne és vellek meg dicsőítettet állapottátt tanító dolgait nem úgy gyakorollya, mint régentén láttyuk a kegyelemnek tablaja felet, a szövecségnek Ládajával edgyütt, edgyik helyből a

a masikban, nagy halkal, és csendesen a Papok által vitetni, és hordoztatni, hanem mint edgy erőszakos vitez mo gyara, ki minekutanna ellenségein győzedelmét vitt, sebes nyargalvást vitetik a pusztában; Szükség itt mind azokról, meg emlékeznünk valamelyeket, hallunk, olvasunk vagy elhaladtunk, a Sidokban vagy a Pogányokban, az Evangeliomi prädikálásnak alkalmatosságával erőszakos képen végben mentnek, melyhez képest ezen gondolatinkat világosíttya, elmélcédésünknek ilyen rendben való vétele. a. ha meg gondoljuk az Apostolok. atb. micsoda edgyügyi szegénységötlen, emberek voltának. b. általában és benne micsoda nagy dolgai mentenek Istennek végben, gondoljuk meg mi történek Pálón Tfel. ix. 3-6. mi Simon Mágussón Tfel. viii. 13. 14. mi Herodesén Tfel. xii. 23. Vesd. öfve Matt. ii. 3. Mind ezekben nem kevesebb belső hatalmát tapasztalljuk meg, az Evangeliomi igazságnak, mint külsőképén, erőszakosságát olvasuk Tfel. ii. 2. atb. de ezekfelet, nem lehet, hogy ne emlícsük, asztis, amit, a Sidokban, és a Pogányokban ez iránt

tánálunk, lattyuk Tfel. vi. 10. Sz. Istvánnak miképen nem áthatának ellenne à Sidok, láttyuk Pétert, a ki másképen edgyűgyű halasz vala, megis evilágnak bölcséivel, nagybátran vétekedik, ellennék tanított. Tfel. ix. à testi erőtlenségeknek parancsol. Tfel. vi. 10. à lelkeket ezerenként térített Tfel. ii. 41. mind ezeket Pálbannis megjegyehttyük, adván eszt ez edgyett hozzá, hogy még Romabéli foglágábannis, nem szűnt meg az Evangyeliomi tudománynak tanításától. Tfel. xxviii. Ezeknek számlálásával igyekezőnk, az Istennek ezekben minden akadályok feletvaló tetterségére amint ennek magok pracsifokbannis nyomát hárták, minek utanna látnák farsáclágoknak előmentit, menten abban levő erőt és hatalmatt Istennek tulalldonitnak, nagyolván evelis ő Felsőge hatalmát erőtlenségekben, holot másképen erőttlen, szegeny egyűgyű emberek, megis à sz. Lelekhez ugy alkalmaztattak, hogy malyd lattattak minden Emberségén kívűl lenni, é volt az oka, hogy minden emberi tanásból szűtt, font, akadályok felet voltak, cletekekkel nem gondoltak, megnem illy-

illyedtek fött az Uldőzőknél, barabbak voltak Tfel. xii. 19. Ezekhez hasonlónak meg gondolálában tarttyuk, nem csendesen hanem futva, és mint erőszakoson vittettit e győzedelmes viteznek, e pusztában gondold ide az Isten Fiának bünösteftnek hasonlatosságában valo lététis. Hogy peniglen ma nem lattatik ő Felsőge ilyen hatalommal vitetni holot nem hogy à Poganyok tellyességet az Isten országában látnok, fött naponként, nem kevés az Isten háza kárára termet dühűffégeket tapaszttallyuk, Necsfüddél; ámbár ugyan azon fegyver legyen még mais az Isten háza oltalmára alittatot fzemellyeknél, mert a. Gyermekek kezében adtta, és bizta ő Felsőge ilyen éles fegyverét Solt. viii. 3. mineműek valanak az Apostolok jollehet az üdőhoz képest e fegyverkezésben erősebbek és bölcs ebbek, a mint a csoda reteli hatalomnak mellettek valóságából ki tetzik, illyenek ma minden tanított, bizony a gyermek alkalmatlan annal erősebb, fegyverrelis, maga érdeme szierint vágni és harczolni. β. mert nem munkalodik az Ur Isten, üdő előtt e fegyver mellet addig amig munkalod-

hatnek, jollehet, az udó szerint vi-
gyázon beszéde mellett, igen minden-
kor. Annakokart hogy elő menyen
ennyi erőtlenség közé tetetet fegyver-
kezés, igyekezzünk szert tenni arra a
lélekre mely ne tsak fegéllye, ha-
nen ugyan tanácsais kezeinket a ha-
kozásra Solt. CXLIV. 1. mivel nin-
csen életlenéb fegyver, az Evangelio-
mi prédikállásnál kíválképen ha az a
JAH a ki abban vitetik nem fegelli:
igy látván a győzedelemért való, nagy
engedelmesseg béli örömmel Cszellyárt
következék B. tisztek azoknak, kiknek
részekről e győzedelem béli nagy
öröm esett, mely ilyen négy dolog-
ban summásképen rekesztetet.

A. Enekellyetek.

B. Mondgyatok dicfiretet.

mint C. készintjétek, vagy tisztek
csaoktat, a pusztaban lakozónak.
D. Orvendgyetek B. eldöre.

A. Enekelni, és dicfitetet monda-
dani, anyéra külömbeznek, hogy
az eneklés ne legyen mindenkor ugy
dicfiret; mondással edgyütt, mint a
dicfiret mondás az Enekléssel; ez az
oka hogy nem tsak az Ecclesiának
szines cselédi, hanem meg a madarak is
szoktanak enekelni, mikor hások
jól

jól, vagyons mindazonáltal itt ol-
lyan bizonyos rithmusokból, szót
enekeknek enekléserc ingat a Profeta,
minemuek a David Soltariis, melly-
ben az Ecclesia mint egy kettős hala-
datosságnak gyümölcsett jelenthesse,
az az netsak Enekellyén hanem Ene-
kelve halatis adgyon, masképen a
hipocritáknal, vagy a szépen eneklő
madáraknál többet nem tselekszik.
B. Dicfiretet mondani tovább terjed,
mint enekelni, a mint emlittők, mi-
vel a dicfiretet mondas, a mi elmenk-
nek olyan természetiségéből önké-
nyen nőtt gyümölcse, mellyel az
Istennel nem alabb kíván egye lenni
mint lótt az elvött jóval, mellynek
alkalmatosságvál a dicfiretre ki fo-
kadtt, innenis van hogy a dicfiret
mondas, az Istennek nálunk levő ke-
gyelmének, meg tsalhatatlan valosá-
gának erzéséből származik, nem ugy
mint az Eneklés: de modgyais Isté-
ni tiszteletünknek megszűzéb terjed,
mint sem, Eneklésünknek, a mert
hanem ha tsak szájunkal eneklünk,
de dicfiretet mondhatunk, ambar
nemak legünk is tsak legyen eszünk
helyén; mondhatunk tehát az Isté-
nek dicfiretet nem tsak szállyal, ha-
nem

nem szívelis titkon fött vigasságra inditto szerzsámokkalis, minemuek az Orgonak, Dobok, Trombitak, hegedűk és Lantok; amint Szerzte ennek nyomát az O. Testamentomban lattyuk; jollehet hogy igazatt valyunk ma, sok Reformata Ecclesiáknak engedelmeiből, á musikakkal való Isteni dicfíret inkább való alkalmaztatva ahöz az időhez, mellyben á szentekben á szolgálatnak, és felelőnek lelkének való hatalma, de minek utánna ama vigasztalo sz. L. ki töltetet a mi szívünkben nem szűkűség lelkünkön effőle vigasságott indithato testi szerzsámokkal segélünk, (mint ha ő Felsőge nem volna elégfege vigasztalonk, a mint ellenkező példátt latunk azokban kik á testifőségnek fokát kedvezni tudo Isteni tisztülethez ragadtak vala 1 Sam. xvi: 23. 2. Kiraly. iiii: 15.) hogy annal inkább Isteni dicfíretünkön lélekben, és igazságban végezhesűk. 2. Készítések utat a Pusztában la kozonak, Ugy lattyuk, midőn valaki, az ut bélineheségék mia, dolgában előnem mehet, hogy szándéka félben ne szakadgyon uttöltetik előtte mellyen fel vőtt szándékát előbb vesse,

hesse, nem külömben az Isten fiának a Pogányokhoz való uttyá (mellyen ércsed azokat az elméket, kikben hitet, és meg tereft munkalando vala tulaladon igazságokban való velekedéseknek el rontásával: ezen utat készitgeté K. J. Udvezitőnk előtt matt. iii: 3. vesd őszve Esa xl: 3. *kialto szo vagyok a pusztában készitőjétek meg az Urnak utat*, nem külömb. a. C. Solt. vers 4. *menyetekbe az ő kapuin.* atb.) mindenféle akadajokkal behanyatot vala, melyhez képest nem lehet vala elő menni, hanem ha ut töltetnek előtte, melly lőn akkor, midőn felyebb említett nagy akadajok az Evangeliomi prädikálás előtt, kik á Pogányokhoz való bemeneteltiköltetik vala ugy el rontatának, hogy á be menendő Isten Fia előtt, kész, és szeles utnál egyeb ne tanaltatnek. Mikor tehát az Ecclesiának jóvallyá hogy készittene utat, e bé menendő királlynak, anyit téfszen mint ha mondaná, te Ecclesia kegyességed gyakkollásának minden erejéből, amelyben raitad al azon legy, hogy semmi akadály engemet, elől ne vegyen mikor menéndek az Evangeliomi prädikálásban az Apostolok által á Po-

Pogányok köze: ez az oka hogy az Ecelesia berekesztetet kerthez hasonlittatik Enek iv. 12. amenyiben nem tsak azokat tartya bátorfágban akik belül vannak, hanem akülföldi akadalyok ellenis igen bátor és erős. *8. ör* vendezni elötte, olyan vigasságbe-
li nagyságot jelent, melynek e-
*rez*hető jószágát semmi szomorúságnak
 szele Lelkünkismeretiből ki nem olt
 hattya vagy irthattya, a mint efsz
 lattatik jelenteni az örvendezésbéli
 állapotnak tsak emlékezeteis, mikor
 a Proféta így szól, *8 elötte ör* vendez-
*z*etek. mintha mondana ne legyetek ma
 olyan el mével, mintha vagy az Isten-
 ben volna olyan ok, melly titeket
 nem külömb bátorfágos elötte valo
 meg jelenéstől el rejtentene, mint
 szoktatok minden felelem nélkül
 bizodalmas baratatok, annal inkább
 edes Attyátok elött meg jelenni,
 vagy mondom magatokban volna ol-
 lyan gonoszlelkiesmerettől meg vesz-
 tegettetet szív Sidok. x. 22. melly
 szüntelen elméteket töltene Istentek
 iránt valo beketelenfégtetek gondola-
 tival, hanem *8 elötte ör* vendezze-
 tek igaz szível, és hiteteknek bizo-
 nyos bizodalmaival, a gonosz lelkies-
 mé-

mérettől meg tisztult szívekkel, e sz.
 P. szova) Fiui, és baráti bizodalom-
 mal: Nem úgy mint régentén az
 Israel meg tavulís, felelemmel
 és nagy tisztátalanfágának meg vallása-
 val, *ál* vala nem úgy az Isten elö-
 t. mint háta meget ha szabad így szólni,
 méltán is szabad, mivel edgy altál-
 lyában Isten elött meg nem áthatvala,
 hanem mint edgy audienciás házban
 vésznek vala választ Isten elött valo
 dolgok iránt, ez az oka hogy az e
 gesz Izraelnek, a Templomnak kül-
 ső tornáczán belől menni szabad nem
 nem vala, nem Levitáknak azon belől
 valo tornáztón tull, nem a Papoknak a
 Sz. helyen belől, sőt a fő Papis, ki
 nek privilégiumában vala hogy elz-
 tendőnként edgy szer, a szövecségnek
 Ládáját meg tekintene, nem hogy az
 Istenhez, sőt, meg a Ládáhozis
 vör nélkül nem járulhat vala, mi-
 vel abban az időben, nem hogy az
 Isten elött valo meg alás, sőt meg
 ö Feltségének szovais a minden napi
 bokros, de igen terhes, Isten Fiának
 meg nem testfűlélének tanobizony
 sági mia nem halhatot, sőt akik érte-
 len reménységből latni, vagy hallani
 kívántakis, például tétetrekki, a

mint fellyebis el haladók, ezért mongya az Izrael azt a mi van. 2. Mos. xx. 19. *Szólly te minékünk ne szóllyon minékünk az Isten hogy meg ne baljunk.* Biyony dolog senki nem kívánnyá sentenciáját halálának hallani, mit szólhatot volna peniglen az Isten egyebett, nem akarván, magát meg tagadni, illendöbkepen az Izraelnek abban az időben, hanem mind egy l. biglan valo haláloknak sentenciáját, mivel olyan törvény alatt kötelezték vala magokat Istennek, mellynek fűkfégesképen meg tfelekedendő okai, még azokban a dolgokbannis, mellyek természet szerint, nem hogy elkerülhetők sőt jók, és szabadosok; Mindazonáltal minden külömbfég nélkül olyan állapottyok iránt melybe környűl vétettek atok alatt való életetnek tanubizonyfággal lelkekilletetiben meg győzheti vala, mind addig, valamig mind azokban ámbár elkerülhetetlenekis, meg nem maradna, valamellyek a törvénynek könyvében írva maradtak 5. Mos. xxv. 11. 26. versd őszve Galat. 111. 10. kérlek ne ércsd eszt úgy a mint akarod, természeti akaratodnak, szent Irásban szollo szent Léleknek utaihoz

réstes hajolhatatlanfága mia, mert senki nem olyan irigy, annal inkább hitetlen, hogy illyen állapottyokból, olyan mérges egy atallában valo megátkoztatásokat, és el karhoztatásokat tűnēki, mellyben abún bocfánatnak és az örök életnek semmi remensége nincsen: sőt inkább illyen állapottyok hit által volt eszközül (nem különben mint nekünkis ma hitünk, a mint felyebis elhaladók) valóságos meg igazulásokra és abbol következendő bűnök bocfánattya után valo megdöcsoittetésekre; úgy hogy, nem hogy ok a ralytok fekvő atokért, és karhoztatás alatt való állapottyokért, kényszerítették volna bűnök büntetésének karhoztatást szenyveni: sőt meg nem büntettek, megis meg igazítottak, el sem karhoztak, jolchet atok alatt levő állapottyoknak szüntelen valo tanobizonyfágot hattak, és adtak, a menyiben ama kémény sentenciának haláligvalo számtalan fenyegetési mia kéntelenítették olyan törvénynek engedelmeskedni melyhez valo engedelmesfégben, atok, és karhozat alatt való tanobizonyfág vala, mind addig valamig a fel tanáltatnēk, aki nem tflak tanubizonyfágot tégyen arról, H 2 hogy

hogy ő átok alatt vagyon, hanem valóságosan úgy legyen átokka hogy az Isten büni ellen való haragját abbinnek törvényáttal való jussának maga testében való kárhoztatásával, úgy el olcsá, hogy sem az Istenben, sem az közben járóban, sem az Ecclesiában ne tanáttassék olyan ok, melly ezek között levő, fűi, és báráncágos bátorokadt meg akadályozhatná Lásd Galat. 111: 13. meltrán hát az Ecclesiá örövendez az Isten előtt, mivel lelki esméretinek az igazságról való leg belső szövében erzi azt ami van Rom. VIII. 1. *Semmi kárhoztatások nincsen azoknak, akik a Jესus Christusban vannak.* ha nincs kárhoztatások, nincsen felelmekis, ha felelmek nincsen, vagyon tehát Istenek előtt való bizonyos bizadolmok, és ha e vagyon nem lehet, hogy ne örövendezzenek ő előtt, mivel a mint nem lehet az Egekben közben Jaronknak esedezése, és az Atyának az iránt való indulattya között köz fal, úgy nem lehet ma, leg külsőbbik hitből származott fohászkodásunk előttis Istenünk iránt való ügyünkben akadály, hanem ha ő Felsőgevalogatna Fia engedelmeffégekben, mellyet meg gondolniis képtelen.

VI.

VI. VII.

Minck utánna a Profeta az Ecclesiát ilyen Isten előtt való dolganak elkövetésére onszolná, már a következendőkben bizonyos okokkal mégis vitattya ezen tisztébéli engedelmeffégének gyakorlását, melly okokat közönségesen a Profeta Szedeget, az Isteni dűcsősséges meltofágnak igen gazdagon ki mutatot allapottyából az Új. Testamentomnak idejében, ittis minek előtte adolghoz nyulnánk nem art a. az okokat önön magokban meg gondolunk, b. azokban a jóvállás iránt való hatalmatt, de hogy jobban azokokhoz térheffünk ilyen rendben kel vennünk magunkat. a. azt igazittsuk el micfoda állapotban gondolathatuk it az Isten, melly felől azt mondgya a Profeta, hogy *lakik az ő szentcséges helyében*; itt nem engedni dolog, az Istennek régenten való arnyékozás béli lakozásának szent helyéről gondolkoznunk, mincml való, a szövecfének ládaja, és a fellet helyhezteret kegyelemnek táblája, a Jerusalembéli Templom, a mint hogysis Isten királlyi székinék nevezetnek vala Solt. Lxxx. 2. mivel nem külömben mint királlyi

H. 3.

Szé-

Székiből, ezekből gyakorollya vala Isteni tulalydonlágának jólágit, nem lehet mondom az Istennek szentcséges helyén ezeket az Arnyékozáfokat értenünk, mivel ezekkel meg nem edgyez, az Istennek már meg említett pusztaban való be mentéce, az az á Pogányokban az Evangeliomi hatalom által való ducsósséges Uralkodása, mellyet közel tünált ház femmi képen bé nem foghat a mint Elné LXVI. 1. vesd. őszve Jer. 11: 16. 17. 18. hol a templomnak el pusztlulása és a szövecségnek Ládájarol való fedelekenység, á Pogányoknak! meg térésekkkel, köttetik edgyben, minek okért ittis az Istennek szentcséges helye, ellenében tétetik, minden eddig ele való szenttséges helyekben való lakozásának. Ertytük tehát a. á szentcséges helyen az Isten Fiának Emberi természetit, a menyiben nem arnyékozásképen benne lakozott az Istennek minden tellyesége, hanem valóságoson, ezért nevezi őnön maga templomának. Jan. 11: 19. vesd. őszve Zach. VI. 12. 13. ezért Pal A. is ezen emberi természetet kivalképen minek utanna meg ducsóittetet allapottyanban űlne az egekben nevez Isten há-

zának

zának Sidok 111. vesd. őszve Jan. 1. b. az Uj Testamentombéli Ecclesiáa az Istennek illyen szentcséges helye, ezért mondatik rólla ami van Sid. 111. 23. Sött ami nagyobb szérte széllyel a szent Irásban ezért neveztetik Isten országának. c. Sött vagyon elég okunk szemelly szerint á szentek irántis, é szentcséges helynek alkal matossággával gondolkozunk Lasd. Sidok. 111. 6. vesd őszve 1 Cor. VI. 19. 111. 16. 2 Cor. VI. 16. hogy peniglen ezeket maga szentcségenek helynek nevezze, ne csudáld, mivel nem tsak szenttség és igazság lakozik ezekben, hanem ezeknek magok erejekben való tökéleteslégekis, ez Istennek maga természetit tulalydonlágának utolsó szeretetiig ezekben ugy mutatottki, hogy midön ő Felségét ezekben á szentcséges helyekben gondollyuk nem lehet, hogy ne űlmérjük illendöképefti természetit tulajdonlágához elébbeni allapottya felet való, irgalmasnak, Kegyelmesnek, ducsósségesnek, és minden dicshetre méltónak. Ezeket így értvén, következnak azok a jók, kikért ő Felsége kíván az Ecclesiától dicshertetni mellyek. n. minek előtte közönségesen

H 4

fel

fel tétetnének, ellenkező dolgokkal vilagositatnak. *β.* Az Istennek ennyi jonak alkalmatoságával eset cselekedeti, azoknak állapottyoknak elő adásával, kik ennyi jóban részt nyértek adatik elő, három karban peniglen.

a. Árvának és özvegyeknek.

mint: *b. Egyedül valóknak.* Nevezet-

c. Meg Kötöttetteknek. tek alatt.

a. Bizony dolog, hogy akik az Árvának és özvegyeknek kiválképen igaz ügyökben magokat könyörüölő ségjől meg tartoztathatták, nem méltok meg embereknek nevezet-hessének, mivel a fzt tagadgyák el, melly minden teremtet álatnak az ő Neme szerint meg üsmértető bélyege; de ennek felette nagyobb az, hogy az Ur Istennek olyan szorgalmatos gond-viselesének tzellyául tettetek, az ár-vák, és özvegyek a mintis Efa. 1. 17. lattyuk, hogy tellyességgel nem lehet, valamikor akkor, hogy ne kellyen fel ezek mellet valo, boszszu állásra, ezértis nevezi magát sok helyeken árváknak attyának, mivel nem ták tatty, és a sok hamis Prädáló-gyors kezektől e gonosz Világban ol-talmazza, hanem csudalatos képen kemény de igaz iuletitis, ugy igazgat-
tya,

tya, az árvákt, özvegyeket sanczol-tato, és szorongato Istentelen kemény kegyetlen, sene vad ember ellen hogy többire a meg nyomorittatot özvegyek, árváknak szemek lattara jut-tassa vagy magokat, vagy maradékit, mint edgy tromfolás képen gyalázatos arva özvegységre, hogy tudgyák meg mit tégyen a szegényt özvegyett, árvát meg szomorittani, annal inkább meg nyomorittani, e fzt mondvát Adonibésekkal. Birak. 1. 7. *amint tselekedém* (vagy eleim tselekedtek) *ugy fizetet nekem az Isten*: Mindazonal-tal a Proféta ezeket az özvegyeknek, árváknak nevezetek alatt ták fel té-fzi, mivel a dolgok nem engedik hogy tulallydon árva, özvegy itt értes-fék, hanem ezeknek belső értelmével néz olyan dologra, melly az özvegyeknek árváknak külső boldog-talan állapottyoknak meg gondolá-sával jobban meg erthető, és fogható. Minekokáért *a.* mind közönségesen az Ecclesiát, mind szemellyszerint abban levő, és elő hivetek méltán ezeknek nevezetek alatt érthettyük, mivel olyan tulalldon ságokat tapasztalunk benne, mellyek egyedül az özvegyekben árvákban ez életben
kivál-

kiválképen tarthatók, ezért mondgya az Apostol azt a mi van Sidorok. xxi. 14. mivel az Ecclesiának ez elethezképest, sem attya, sem hazája, sem jofzága, hanem mind ezeket, özvegyi és árvái tulalydonfságok alat reménli máfut, és mástol: ez az oka hogy ez elethezképest az Ecclesiának, és abban elő szenteknek ha mi jovacskájok vagon (nem különben mint az árvák és özvegyek nagyobb bátorságnak okáért bízzák tutorokra:) elől el küldik az egekben, hogy midőn meg fogyatkoznak, nem különben mint árvák légyen mi, és ki, be fogadni ökött, amaz örökke való helyekben Luc. xvi. 9. Bizony valakinek világi alkalmatoságiból való elethe azt el éri, hogy felekedeti valóságosan meg igazittatott embernek állapottyával, úgy meg edgyezzenek, hogy arról még ez életben, sok igaz hiveskis legyenek tano bizonyfágul, maga lelke esmérerivel edgyütt, nem vallya a kárre világi alkalmatoságait, és arra költött sokszori fáradságitt, mivel nem különben mint az okos hazájából ki bulydosádo, akar özvegy, vagy árva jo eleve jofzágnak jovait meg maradásnak nagyobb

gyobb reménlége alatt el szalittya, így ez is megnyéri jovait mikor azokban azt el eriamiert azok adattak; másképen hanem ha hitbéligyakorlás által így orvosaltatnának meg, el maradnának, mint meg annyi helyében valófágok, és a léleknek kiválképen valogyótreلمي, efféleknek meg gondolásában az özvegyi, és árvái tulalydonfságokban fekvő valófágott, közönlégesen el érjük az Ecclesia iránt.

β. Ha a Profetiák szerint az Ecclesiának kebelében lévő gonofszt meg vizsgáljuk, kiket nem csak attyáink hamar a Reformatio után, az Anti Cxtustól való el hasadásnak alkalmatosfágával, a Jésus Christusban meg igazított tudománynak meg becsülhetlen kárával, látanak; hanem magunkis ma nagy mértékben tapasztalunk, kiválképen való emberiben a Reformatia Ecclesiának, akkor midőn az Ecclesia iránt való Jussokból melyet Isten másképen mint dajkákra úgy bizot volna, mindazonaltal hatra hagy ni megis benne kiesin dolognak tartják, ták tehessék világi alkalmatosfágoknak nagyob előmentinek fundamentomat, nem gondolván meg

afzt a mi erről van Hof. xiv. 4. ezen
 állapottyarol jövendől az Ecclesiának
 Efa. xix. tudni illik hogy jövendő
 olyan idő, mellyben az Ecclesiá
 felettéb nóg, mint a galamb, és mint
 a medve kiált, még sem tanál szaba-
 dított, mivel az ő Népének kezének
 ereje el rontatott. 5. Mos. xxxii. 26.
 veld őszve Dan. xii. 7. ércsed az
 Isten népének kezén, avagy erején az
 Ecclesiában lévő Magisztratusi erőtel
 vagy az által építettet olyan erősségel
 ket, mellyekkel nem külobben,
 mint kézzel magát ellenségi ellen ol-
 talmazza, valamikor azért ilyen
 ereje az Ecclesiának el kél, az az a
 Magisztratusok, kezeknek tiszteke ellen
 valo restelkedéstől meg puhulnak,
 úgy anyéra hogy leg külsőbb gond-
 gyokatis az Ecclesiá ügye felet annyéra
 becsülli, hogy ha tők jószágoknak
 kára nem torog az Ecclesiái jus iránt
 valo hatra hagyásban (mivel ő fel-
 sége igen nagy bölcsen ez élet iránt e-
 kettőt gyakortább őszve kőti hogy
 annál inkább feledékenységen, ne-
 mennyén az Ecclesiái dolog, effelen
 szu gyanánt Ecclesiában eset Magi-
 stratusoknál) meg lehet minden kár-
 nélkül jó remenfégal alatt az Ecclesiái
 jasban

jusban ideig hatra hadgyni, és az va-
 loságos meg igazulást tanitto tudo-
 mánnal világra élni, élven hasonlo
 eletet azokhoz, kiknek kenyerek a
 Jésus Christusban meg igazitto tudo-
 mánynak el tagadása, ennek vagyoni
 meg mais maradványa az Ecclesiá-
 ban, jól lehet a mint emlittök ennek
 látok kíváltképen valo erejét mentem
 a Reformatio után, a mint panasziból
 ő felfégének nyomozhattuk midőn
 ekkori bűnét az Ecclesiának szemére
 hánna Efa. lix. meltan tehát nem
 tők árvának, és özvegynek tekinte-
 tiben jöhet be az Ecclesiá, mikor
 ilyen szemellyektől el hagyattatik,
 kik másképen, mint atyák és férjek
 természetbéli egyességeketis, több
 tekintetek mia, rendszerint olta-
 mazni tartoznának az Ecclesiát; ha-
 nem az Istenis árváknak és özvegyek-
 nek atyoknak tekintetiben, mikor
 ezeknek részéket, és tiszteket, gya-
 korollya, az Ecclesiá iránt.

2. Az árvái és özvegyi nevezetek
 alat meltan mégis gondolkozhatunk
 az Uj Testamentombéli Ecclesiának
 állapottyarol, ki minek utánna az
 Isten Fia meg dúcsóítottának, meg
 fosztaték azoktól a gondviselőktől,
 I és

és tutoroktól, nem különben mint test, ver szerint való atyoktól Sidok xii. 9. kiknek az Uralkodásban Istenekkel levő társaságok mia, gondviselések alá vettettek vala, ezek iránt vigasztallya tanítványit. Jan. xiv. 18. mint ha mondaná, ámbár én elhadgyalakis bennetekét, mindazonáltal nem maradtok árvákka, (jollehet meg holtak légyenis testi atyátok) mert a szent L. Istent küldöm közitekben, az Új Testamentomnak minden jovaival, mely többet téfzen, mint ha ulyabban elő alittanám mind azokat, a kik ennek előtte nekem az Uralkodásban társaim, 2. Cro. xix. 6. vesd örsve Solt. lxxxii. 6. én mondottam (Jan. x. 35.) Istenek vagytok atb. nektek a gondviselésben atyátok valának, mivel amazokban ha el megyekis véletek maradok, de ezekkel edgyütt ha el nem mennékis véletek meg nem maradhatnék, ide néz az Apostol avval a mi van Sidok. viii. 4. mert *ha e földön volna még Papis nem volna* mivel ez állapotokban több atyátokat azon kívül a ki a menyégben vagyon nem üsmérhettek Matt. xxiii. 6. méltán tehát ez Új Testamentomi

Ec-

Ecclesiának ebbeli állapottya, az özvegyeknek árváknak tulajdonági alatt jegyezhető, mert mind a nével nevezet Isteneknek tutorságában meg nem hagyaték, kiknek Uralkodásoknak rendiben az O Testamentombéli Ecklésia teteret vala, kiis melto özvegy és árvaságra marada, minekutánna ezektől meg fosztatnék; mind peniglen az Isten Fiának bűnösteinek hasonlatosságában közöltök való lakozásától meg fosztaték, kire az Apostoloknak szemek, mint minden napi édes atyokra ugy nyilik vala fel, ezértis kiválképen való szomorúság foglalá el sziveket Jan. xvi. 5. 6. 7. gyanitván hogy meg kellene válnok édes atyok felet való jo atyoktól, kitől eddig mint Istenektől, és ama szövecségnek Angyalától igazgattattak, és kinek nevében jollehet erőten szegény emberek mindazonáltal hatalmas dolgokat cselekedtek, ezért mongya a Proféta aszt a mi van. Zach. xii. 8. mivel a Jesus Christussal való nehezségek között, nem kevesebb nemeslégét mutatták elméjeknek, mint David midőn Saultól fok utakon, és modakon, üldöztetnék.

b. Egyedül valonak tulajdonképen a mondatik a ki minden város falu nélkül kietlen pusztában bulydosik , és lakik az Emberi társaságtól nagy megszűze ; nem kevés ideig lön ilyen állapotban az Uj Testamentombéli Ecclesiá , minek utánna az Abrahámmal tött , és kötött szövetségnek valóságát ama kívánatos földön küvül , ugy a Pogányokban , mint a Sidokban , mint meg annyi pusztában el érné , minek előtte a sok nehézségek mia , mind addig valamig Constantinus M. alat nyugadalmát nem tanálna , hova menne , merre fogna , a nyugodalomért tellyességgel nem tudgya vala , illyen nehézségek közül , mint meg annyi veszedelmes magos hegyek közti tetetet szövevényből mondatik szemét emelni a hegyekre Solt ccxi. Bizony az Ecclesiá fel emelé szemeit az hegyekre , s. mais fel emeli , midőn akar mellyfele forditcsa ügyett e világi hatalmasságok között , nem hogy tőlők bátorlágos segicséget remélhetné , sőt kórós kórnyúl , maga körül mint meg annyi nagy hegyeket , e világnak nagy erővel , és hatalommal fel készült nemzetét ugy szemléli , ki nem különben

mint

mint valami megdühött , majd majd veszedelemhez közelgetőnek léli várja az Evangéliomi igazságnak el prädaltatásátt , illen állapottyaban nem tűrköztetheté meg magát Ura iránt való instanciától. Enek. 1: 7. *mond meg énnekem te , ki az én lelkem szeret , hol legetteted , és nyugtatod meg jobaidott , mint ha mondaná ; mert tfak bulydosunk ut nélkül e pusztá kietlen földön , hol semmi képen lakásra való várost nem tanálunk Solt. 107. 4. vesd öszve. Solt. LXIII. 2. Ezekfelet fellyebb az árváknak , és özvegyeknek alkalmatosságával mondatthoz képest , az egyedül valoknak meg gondolása melto okat , adhat az O Testamentom előtt elő Patriarkáknak Ecclesiák iránt való gondolkozásra , kiis méltán nem tfak meddűsége miat , (midőn az egész O Testamentomnak üdején , affelet hogy Hágárnak hasonlatosságára születnének fiai , ez életben által nem lathattyá vala hasonlatosságára , termet , es termendő fiaknak az igiretekben sekvő hatalom szerint jövendő valóságos állapottya kot , ambár hit által , által láttak legyenis az Uj Testamentomnak idejére , de modgyát az igiretek tellyességgel*

félinek fel nem vehettek, tudni illik miképen lehesse meg az, *hogy több legyenek az özvegynek fiai, mint a kinek jérte vagyon.* mivel ennek valósága az ő tellyességgiben meg hatadta elméjeknek tehecségit, másképenis miket készített ő Felfége magában reménlőknek feljül szokták mulni az emberi tehecséget, Efa. LXIV. 3. vesd őszve I Cor. II: 9.) Egyedül való, hanem azért is mivel közdötők az Istennek olyan kiválképen való lakozását, melyet immár az O Testamentomnak alkalmazhatóságával el haladánk meg nem jegyezhettyük: adván esatis ilyen edgydül valóságoknak értelméhez, hogy minden nével nevezet Istenektől szabadosk valának, ezekben vagyon fundamentoma, hogy mint meddük, és férj nélkül valók említettessenek Efa LIV. I.

c. *Ki hozza a hatalmasson meg kösdötteteket,* vagy meg békóztattakót. Ezekben kereshettyük mind azokat a szenyvedéseket, és üldöztetések, valamellyeket eleinten az Apostolica Ecclesia visele, midőn tutajdonképenis e betelnek sokakbant, mint Pál Apostolban Tfel. XI: 33. vesd őszve. XXIV. 23. és Péterbenis Tfel. XI: 4-10.

mivel

mivel nem lehet, hogy az Evangelium mellett sok haboruságott ne visel-nének, minek előtte O Felfége altalok a Pogányokban, és Sidókban du-csösségét latatná, ez iránt erősfitti tanítványinak elméjeket. Tfel. XIV. 22. *Sok haboruságok által kel minékünk az Isten országában mennünk.* Közön fégesen az egész Apostolica Ecclesiánakis ebben a lancz alatt való fogjokodásban nem kevés része volt, ha meg gondollyuk allapottyát, ama kegyetlen tiz üldözök alatt, holot minden féle nehézségek köze tetetésegekből a halálíg való meg tömlöczöztetés-nél, egyebet nem remélhetnek vala. Solt. CXLI. Vagy Peniglen ha tet-czik ezeken a meg kötöztettek, a Pogányokatis érteni, igen halylando vagyok rea, mivel ő Felfége régen-tén tudalatos bölcsességéből magok kényin való uttyokkon jární engedte vala ökött Tfel. XIV. hogy evelis meg mutatná abúnnek jussának olyan e világon valóságat, melly miat nem kútumben, mint egy nagy, vagy erős köz fal Eph. II. ugy tetetet ellenében Abrahamnak a Pogányokban jó-vendő meg aldattatásának Gal. III: 14. melly nem egyebb hanem a Pogányok-

I 4

nak

nak az Abraham példájával a Jésus Christusban valo meg igazulásbéli hi-
tek: ezértis minekutánna hinnének lő-
nek Abrahamnak örökségévé, a meny-
iben az igret szerint lehet néki jussa, és
dúcósága azokban a kik az ő pel-
dájával hisznek annak az igretnek a
melly néki adatott vala: de minek
előtte ő Feltétegehez nem illenék a Po-
gányoknak elméjeket alkalmaztatni
ez Abrahami példához, tellyesfé-
gel testeknek fertelmes vízfűzés ele-
tekkkel, és elméjeknek az edgy va-
loságos jótól valo el tavezásával, a
hoz illendő eszközöknek tudni nem
akarása mia, mint megannyi vas Lan-
czokkal valának meg körve, követ-
ven annak példáját a ki magaisfötet-
cségnek örökre valo láncczával köt-
tetet meg akarkózatra 2 Pet. 11. v. fe-
dőlve Jud. 6. méltán tehát itt érthetjük
a Pogányokat a meg láncozottatokon,
a menyben az ördögi rablag alatt lel-
kekesméretinek, kedvek ellenvalo
vadjaiban tartatának. Nem rekeszt-
tyuk ki mindazon által e nevezetek
alatt valo ertelemtől az Izraeltis, a
mint hogy nyilván fogjoknakis mon-
datnak. Zach. 1x. 12. bizony méltán
valának fogjok, mivel magok hatal-
maban

maban nem valának, el haladok mi-
képen külöképenis nem tsák a Ro-
maiaktól kel vala halgatniok, hanem
természet szerintis minnyájon rablágra
születnek vala; ez az oka hogy a
Canahan földihez, több egyebb testi
dolgokkal edgyütt, a sok Ceremonias
törvényel mint megannyi vas lánccsal,
nem külömben mint valami tömlecz-
hez, úgy kötöttek vala hogy ne lehetne
abbol kimenetelek, ezért van az a
mi van Tísel. xv. 10. Belőképen pe-
niglen a bűn alatt ördögnek rablágaiban
tartatnak vala, a menyben kíválképen
valo hatalma, és alkalmazossága vala
rajtok a sok Ceremonias törvény által:
ez az oka hogy az Evangéliista mint
edgy vadász hálót ugy emlitt Matt.
xxiii. 4. melyben nem tsák a hitet-
lenek, hanem gyakorta az Isten
félő kegyesekis nem tsák be esének,
hanem kőveis tartatának, a meny-
iben nagy reménség és várokozás a-
latt néznek vala által arra az időre.
mellyben tökéletes szabadságokat el-
vonnék, erről jövőndől a Profeta Esa.
lxi. 1. v. fe- dőlve Gal. 111. 23. 24.
igy volt tehát meg láncczolva az Izra-
el a Moses Ceremoniajában. gon-
dolkozhatol iit, azok irántis mel-
lieket

lyeket fellyebb elhaladánk, az özvegyeknek, árváknak, egyedül valóknak alkalmatosságokkal.

β. következnek a jók mellyeket az Isten az Ecclesiával és abban elő szentekkel cselekedet, ezeket is a Profe-ta négy karban adgya elő.

*Arváknek, a Attyokka.
örvegyeknek lótt β. örözödöke.
mint az Egyedül valóknak, γ. Szakassítóokk.
Meg kördöztetteknek, δ. Szabadítóokk.*
rövidenként.

lássuk rendre ezeketis.

α. Mindenek előtte közönségesen, ezeknek alkalmatosságokkal, azt kel eszünkben venniünk, hogy mű tsak azoknak a szóknek és nevezeteknek alkalmatosságokkal gondolkozhatunk minden dologi valóságnak érdeme szerint, de diválképen az Istenben levő tökéletességeknek, mellyeket ő Felsége a dolgokhoz illendőképest igen bölcsön nyomott természeti nyelvünk szavainak, és nevezetinek, hatalmában: ezis az oka hogy ő Felsége maga természetit s. utait meg akarván velünk üsmertetni, azoknak a szóknek és nevezeteknek hatalmában adgya ki magátt, mellyekkel mű természet szerint úgy elünk, hogy meghelt

helt a félét hallunk, mentem a do-lognak természeti érdeme szerent itelhesfünk. Ennek nyomát lattuk az Apostolika Pracsisbanis, midőn Pal A. ama kegyelembéli szöveclégnek örökke valóságátakarná halgatoinak elme-jekben ütni Gal. 111:15. *igy szol. attyám fiaí emberi mod szerint szollok, nám az emberi Testamentomat. atb. mint ha mondaná én az ti cselekedetekből, meg mutatom az Isten kegyelembéli szöveclégének örökke valóságát: tüközödtetek ha valaki ahoz illendő okokkal és modokkal, halala béli hortyontása előtt valo akarattyát testamentomi levélben pecsétli, a meg hőlt után az elők közül válhatiki valaki olyan, ki illyen halallal meg pecsétetet utolsó akaratot haszontalanna teheffen? Nem: énis Pál ado log miben legyen néktek meg mondom ne gondolkodgyatok úgy efelől mint ha az Istent a ti testamentom toknak felső része meg illethetné, korántsem, mivel ő Felsége nem test hanem tsak azt akarom, hogy azoknak a tulajdonóságoknak, mellyeket a testamentomban meg nem tsal hatoképen éreztek, tökéletes valóságát egyedül az Istenben a menyben*

a kegyelemnek szövecfége iránt gon-
doltathatik keressétek, ne tudállyá-
tok peniglen, hogy ezt emberi mold-
szerint szólván testamentomnak neve-
zem, mert azért tselekszém, hogy
könnyebben ennek tulajdonságihoz
szokot elméteket oda emelhessem
ahol effélékben levő valóság minden
külő testamentomi tulajdonság nél-
kül vagon. De hogy esélunkat még
haladni ne látrassunk, jol lehet nem
vadoltathatunk senkitől, ha a Profetá-
nak elméjet ennyiben vitattyuk, hogy
miképen kellyen az Istenről gon-
dolkoznunk, mikör inkább emberhez,
hogy sem ő Felfégéhez illendőbb tu-
lajdonságok alát commendállyá ma-
gát az Ecclesiának; mellyet nem
csak szerte szellyél hanem ebben a
soltárbanis tselekszük, mint mikör
magának orczát, fel menést, járalt,
ülést, szollást, látást tulajdonit; de
mivel keveset gondolok ő Felfégéről
valo gondolkozásban szinten olyan
jővevényt, hogy efféléknek tulajdon
értelmekkel az Isteni természetet meg-
mèrnék testesíteni; mivel ha illen-
dőképen gondolkoznak az Istenről,
és vigyáznak ő Felfégének utaira, in-
kább meg tapasztallják ezeknek az
Isten-

Istenben valóságát, mintsem testek-
akar mellyik tulajdon tekintetibenis.
Annakokért más ne késsünk felet-
téb, hanem a mint hogy ezekben
csak alkalmatosságot keresünk még
eddig arra, hogy szólhatnánk illen-
dőképén az Istennek atyafágáról,
a mint magát attöbbi között iit nevezí
árváknak atyanak. Atyának tehát min-
denek előtt tulajdonképen csak a
mondatik a ki maga természetit, a ter-
mészeti szülés által mással közlötte; így
az Isten az Ecclesiának nem atya,
jol lehet életét vötte ő Felfégétől,
de nem úgy mint az Istenben maga-
ban vagon, mellyet aiaz örökké
valo születés, és szüles által adott
csak az ő Fianak. Jan V. ezért ő néki
egyedül mondatik, tulajdon atyának
Rom. vii. 32. de nem emberi mod-
szerint, mivel az Ur Isten termé-
szetit, az atya nevezet másképen nem
illeteheti, hanem a menyiben ő Fel-
fégében az atyafágnak természetéhez
illendő valóságát láttuk, mikor ma-
gához mindenekben hasonlival ter-
mészeti tulajdonságiban, úgy edgy
esül, mint a fiak az atyáknak ter-
mészetekben, a természet szerint valo
szülés által; melly szerint legyen ő

Fellege tulajdon Atya, nem ugy
akülöl nevezetért, mint az alat fekvő
ilyen vallofágért, mellynél többet az
Istennek atyafága természetéhez illen-
dő kéképest magában nem foglalhat fi-
fel sem vehet: ez az oka hogy az Atya;
akoris mondassék szólni, mikor il-
lyen természeti edgyefülésének argu-
mentomint lattattya Fiaban Solt. 11. 7.
én fiam vagy te; en maszültelek tegedett.
vefd öfzve. Tfel. x111. 32-33. Rom.
1. 4. b. a szent Irás az atyai neve-
zetet nem tulajdonképenis, igen
sokakra alkalmaztattya, mikor lát-
tyuk hogy sokak tsák a nevezetnek
külöfölegével élnek, magoknak nem
tulalldonithatván azt a vallofágott,
melly az atyai nevezetben fekszik,
melly miat tsák, nem tulaidon at-
tyákka maradnak, mivel az atyai titu-
lussal, élhet valaki az alat levő va-
lofág nélkül, de az atyafágot tévő
valofággal, senki nem élhet, hanem
ha a valofághoz illendőképest a neve-
zetis alkalmaztatik; a miképen szin-
ten most az Ur Isten atyafágának
alkalmatofágával el haladok, mi-
képen légyen ő Fellegevalofágos atya,
ámbar a nevezetnek külöfölege miá
természete ne engedgyeis, kogy tulaj-
don

don atya légyen: melyhez képest so-
kan ha tulajdon nem atyákis, mivel
nincsen a benne, mely tulajdon ké-
pen az ilyen atyafágott okozhatná,
mindazonaltal tanálnak, vagy szerez-
nek magokban ollánt, mellyel
külöföképen az atyái nevezetben le-
vő valofágott nyomozhassák: így ma
mondathatnak azok atyáknak, kik-
nek hiteknék gyümölcseből, nem
tsák tápláltatunk, hanem az üdveffég-
nek utairais Nemzetünkben lehető
hasznának jóvendobéli előmentire
taníttatunk; mivel természetfzerint
valo jo atyáknak tisztét viszik ben-
nünk végben: így Jubál a Citherával
valo eneklésnek modgyának atyának
mondatik, a menyiben ennek taná-
loja, és kiválképen valo mestere
volt. így a Proféták tanítványoknak
attyoknak nevezetnek: a mint Eli-
seusis Illyest kiáltya vala, *édes attyam,*
édes attyam. atb. hasonloképen kiált-
tyák ma mind azok, a Profétákat, a
kik őbennek Szollotr sz. L. által írá-
fokott vilgállyák: így mondatik Pal. A.
(mai minden jo tanítokkal edgyütt,) azoknak attyoknak, kiket az Evangé-
liomi prädikállás által szüle az Isten-
nek képeré: így minden jo királyok,

fyedelmek, alattok valoknak: így Jób a szegényeknek atyok hejet vala, a menyiben édes atyátt illeto dologott cselekedzik vala vélek. De hogy közeleb effünk a dologhoz ilyen atyák valának azokis, a kik régenten neveknek, familiájoknak, fött minden jovoknakis meddűsegek mia való végű puszulását, fogadot Fiakkal orvosollyák vala; ennek példája nem annyéra ma van fen, mint vala a Sidok közt, kikis bizadalmas szolgájakat ámbár Pogány ágyból szű letet légyenis, fiakká és minden jovokon való örökösökké vehetetik vala; mind azon által nem volt megis ezeknél olyan mértékben, mint a Görögök és a Romaiak közöt mivel kiválképen, az Athenásbéli Görögöknek ha tetczik vala, fogadhatnak vala fiakat magognak, mellyet közönfegés helylen szinten ugy elő alithatnak vala, mint a kit tulajdon kepen maga szűlt: ez az oka hogy ha valaki közűllők meg fizethetetlen adof ságban verte magát, aszt tfelekedte, vagy cselekedni igyekezte, hogy gyermeki gyermektelenektől fiakká fogattassanak, addovel hogy az atyai adoflással, és gyalázzattal ne terheltetné-

nének, mivel efféle fiaknak szinten olyan jussok vala, a fogadott atyáknak házokban, mint a természet szerint való fiaknak. Bizony az Istenis így, vagy majd így mondatik, az árvák nak f. örvégeknek atyóknak, mivel ő Felségeis az árvák iránt való atyá ságatt, nem tsak önkényen, szabad joakarattyából cselekedte, hanem országának olyan bizonyos törvénye szerintis, mellyhez való engedelmes ség a fiakat nem tsak az atyai névnek jolzágnak tve örökösse hanem eléb beni atyoknakis mind nevetől, mind jovaitól üressé, és feledékennye: e peniglen minden kécfégtől tavul léfzen, ha az Istennek atyafágát ő Felségéhez és azokhoz a kiktől itt atyának mon datik illendőképest valámenyével bőveb ben, ilyen okok alat meg gondollyuk.

I. Hogy ő Felsége maga szabad jo akarattyából Testamentomából csele kedzi eszt az atyafágott. lásd funda mentomatt Eph. 1. 4. 5. mellynek kiválképen való oka, tsak az ő jo tetczése, mivel ő Felsége az Embe rekben lévő külfő tekintetektől, semmiképpen nem fűg, másképen el sem érhetne a véget, tudni illik dűc sössleges kegyelmességenek dicfretet,

Eph. 1. 6. mellyet keres ingyen valo atyafágának ajánlásában: koránt sem úgy van itt, a dolog min az emberek között kik magok tehcsegtelenfégeknek meg orvaszlát kente-lenkednek magokon kívül keresni, az emberekben levő küllő tekintetől függvén, mint lattuk azokban, kik érzé-ven meddűségek iránt valo szűk segeket, másokban levő küllő tekjintetek által fel indittatnak atyai titulásoknak szerzésére; nem így az Ur Isten, mivel a bűnös emberben természet szerint semmi nincsen, ami ő Felsé- get fel indithatna, tört valmi ő Fel- ségének az emberben tetczik, a, maga munkája.

II. Maga természeteti szentcségéhez illendő törvények által munkálodgya az Ur Isten ilyen atyafágát, kiket önnön maga olyan okok alatt ad ki, mellyekhez valo engedelmeség nem egyeb, hanem az atyai jofágban, és jofban valo örököség, melly okok ismet nem egyebek, hanem a hit, és a meg térés: egy szoval mind két részfől valo tehcsegtünknek olyan maga rendiben valo gyakorlása, mellyet méltán a teremő az okos teremtet allattól kívánhat, és elvehet.

Nem

III. Nem tsak nevének, hanem jovainakis örökösévé téfzi az Ur Isten azokat, kiknek alkalmatoiságok- kal atyai nevezetet véfzen magára, mivel elméjekben olyan edes atyához melto gondolatot őnt, melynek gyű mőlcsé ne leheffen egyebb fiui mel tolságnál Jan. 1. 12. melly nem egy ebb, hanem, a fiaknak az Istennek mint edes attyoknak neveről valo ne- veztetések Efa. XLIV. 4. ezért mond- gyá az Istenis nekik Gal. IV. 6. Fiak vattok, mivel Rom. VIII. 15. fiulságnak lelkétől vezéreltetek; mint ha mon- dana nem tsak azért vagytok fiak hogy küllőképen atyatoknak nevét viselitek hanem kíválképen azért, hogy nevé- vel edgyütt atyátoknak vottétek képét- is az ulla születés által; melly áltál természetinek mint edgy részeséve úgy tört benneteket 2. Per. 1. 4. hogy a miképen atyátoknak természeteti tulaj- donságában vagyon, magát szeretni, és dűcsőséget, úgy őntörte ezen sze- retetet belétekis, hogy lennétek szen- tek, nem küllőmben mint őis szent, az az látatnatók iranta valo engedel- messegekben követéteket szentcsé- ginek, hogy annál nagyob okotok lenne jovaiban valo örökössegeffég

K 4

teknék;

teknek; melly jokon akár értted a következendő életnek, akár e jelen valonak javait, mind edgy: mindazonáltal kíváltképen gondolozhatunk azokról, mellyekben ez életben tapasztaljuk, életünket, és kegyességünket, effélék minden lelki áldások a Jéhus Christusban, kik közül kíváltképen valok az Ui Testamentumnak joi, kiket adot fiainak Fiaival edgyütt Rom. viii. 32. az az nemcsak Fiait tötte fiainak íszágokká, szenteségekké és tökéletes váltságokká, hanem önnön magátis tökéletes üdvességünknek okául adta; mivel akkor ugyan, mikor atyánkká lőtt, lőtt Istennünkis, az az feltötte azt hogy fiainak mindeneket meg adgyon, valamellyek az üdvességre szükségések Solt. xxxiii. 12. hogy meltán mondassék rólunk és jutal munká lörnek, mivel magán kívül egyébben fiainak főbb boldogságok nincsen; nemis lehet.

I V. Fiainak iránta való meg edgyezések, és engedelmeslégekben, pecsétli meg ő Felsége ilyen atyafágát, melly léfzen a hit által, miképen reszszérint el haladók, kitis önnön maga ad, mint hogysis ő Felsége al-
lyan-

lyándéka Eph. i. 8. mellyet a Fiak mint edgy testamentom szerint el vesznek, a Jéhus Christusnak indultatira nézve, a Sz. L. munkalkodása által, mellynek gyümölcsét magokban a fiak akkor tapasztalják meg, mikor valamelhelt mondgya nekik az Isten, tû engemet hillyatok atyátoknak, menten ökis viszsza mondgyák mi atyák vagy te Jer. i. 11. és valamelhelt megis Isten vellek azt mondatya, hogy ök Istennek fiai legyenek, ökis ottan Istennel eszt mondatassák, én vagyok a te Istened és atyád. lásd fund. 5. Mos. xxvi. 17. 18.

V. Olyan indulatokat kívánnya megis a fiaknak, melly ilyen kérdésbéli meg edgyezésnél tovább terjedgyen, ennek szükségesképen kell olyannak lenni, melly a fiakott nem különben szegzeze elebbeni atyók ellen, mint ulyab atyókhoz köttet tek a fogadott fiúság által, ennek peniglen tetetés maga ki ürése akkor léfzen, mikor a fiak elebbeni atyókat jovaival ugy, mint gonoszival edgyütt, ugy meg vetik, hogy ne vérois ne meltoztassanak nevezetn meg utálván ötöt egész familiájával együtt, ulyabb atyóknak jovaiban tanált

nált dücsöfiségek mia. Ugyanis efeb-
beni atyok után valo familiájoknak,
mind neve, s. mind allapottya, bun
nek országhoz alkalmaztatot szemel-
lyt tanitvala, nevekről viperakigyok
nak falyzatinak, ödögnek és harag-
fiainak több effélékhez hasonlokkal
edyütt nevezetnek vala: Mind ezek
nek peniglen ellenne kel vala mon-
dani, ~~ezeket~~ meg kel vala utálni an-
nak, a kit ő Felsége erre meltozta
tott En vagyok a te attyad, a te Iste-
ned, és ellenben a ki az Istentis ev-
vel tisztelte meg, ugy legyen vala
mint mondod, te vagy az én Istenem
és én atyam; e peniglen könnyen meg
lehet vala attol, a ki ellebbeni attyá-
nak mind nevet, mind allapottyat,
voltaképen hit által jól meg szem-
léli vala, mivel azokban abúnnek
jussának fen léte mellet valo tano-
bizonyiságnál egyebet nem tanál vala
mellyek hit nélkül nem egyebek va-
lanak, hanem a bűnben valo élesnek
igen kevés ideig valo tsalárd haszna,
mivel leg nagyobb szukségekben ha-
gya vala el azokat, a kik hozzájuk
ragaszkodnak vala, ez okon mond-
gya azt a mi van Sidok. 1x. 9. vefd.
őszve x. 1. tudni illik: hogy a lelki
csíme

esméretben nem szentelhetők meg
az aldozót, a mint a mi magyar
nyelvünkön szollo Biblia szol;
főtt ezek felet fok terhes, és felemes
haszontalanfágokkal terheltetnek va-
lais: ez az oka hogy attyok előttis
felelmes lélekkel ámbár fiak lőttek
legyenis jarhatnak vala, mivel lel-
kekűsméretinek szüntelen valo jóval
lálában ezik vala olyan állapotban
léteket, mellyben nincsen az ajo,
mellyben egyedül lehet abúnnek
jussának el vétele, az az a karhozat
alol valo fel szabadulás, tudni illik
az az igaz valóságos meg igazulásnak
allapottya, a melly lőtt az Isten Fiá-
nak halálában, a mint hogy vérével fok
izben edgybenis kötöttek: ebben az
allapotban kel annakokaért allani
annak, a ki Isten fiának akar nevez-
tetni; ellenne álván, és mondvan el
hagyatot atyainak (mineműek vala-
nak a nem természet szerint valo Iste-
nek) eszt kel kiáltani, nem vattok
én atyaim en Isteneim, a Jehova én-
nekem mind atyam, s. mind Iste-
nem a mint el haladok: e peniglen
akkor lézen mikor az Istennek ne-
vével edgyütt, nem tsak részési le-
szünk az Új Testamentomnak, hanem
abban

ugyis élünk hogy a kik hitünknek gyakorlást lattyák, méltán modhassák azt a mivan 1 Cor. vi. 11. *Illyenek voltatok, de meg mosattattatok, meg szenteltettetek, meg igazítottatok az Ur Jézusnak nevében és a mi Istenünknek L. által.* mellyet külföldben nem halhatunk, hanemha elebbeni erkölcsünket is úgy el hadgyunk, hogy tellyességgel bennünk semmi né legyen, melly miat Új embereknek ne nevezethetnénk. Egy szovalvéget vettünk elebbeni atyáink iránt való fiúságunknak, mikor a bűnnek országának jármát nyakunkról levettük, és ama halaltól való felelemnek miatta igen terhes Isteni tiszteletnek modgyát, kiből annál szentebis meg eshetet, úgy el haladgyuk, hogy életünknek, és minden emberiségünknek egész ullyágában, úgy tegyük, és allasuk magunkat az igazságnak szolgául Rom. vi. hogy valákik cselekedetünket a hitnek törvényével egyben vetik, méltán mondhasák a *regiek el multanak, me mindenek meg ujultanak.* 2. Cor. v. 17. ezek tehát több hasonlokkal edgyütt szorittatnak be, az atyai nevezetben, midőn a Profeta így szól. *az arczoknak atya.*

hádsz

Ma-

3. Második jo ebben vagyon, midőn az Ecclesiának örizőjének vagy itelő Birájának nevezetik az őz vegyi névnek alkalmazásával, mivel a miképen hogy, a szegény özvegynek ügye s. pöre szokott leg hamarab el veszni, és teledékenységből menni közöttünk, ő Feltegeis az Ecclesiának, ennyi világi haladatlanok köze, tétetelge iránt, illyen gondolatokra akarja elménket emelni: hogy semmi iránt niacsán olyan haladatlan, és teledékeny e rozsz világ, mint az Ecclesiái dolgok iránt, mindazonáltal soha nem vész el az Ecclesiának pöre; valamig az Ur Isten leszen annak itelő birája, mivel ő Feltege az ősiának verének hasznát lehetetlen dolog, hogy meg ne rekincsse, más képenis maga dűclősségin kívül nem léven feltöbb, és kedveses marhaja az Ecclesiánál Zach. 11. 8. nem lehet hát hogy a Pogányokat neki ne itéllye Solt. 11. minden jovaival edgyütt az Új. testamentomnak az őrók üdvösségiz, el annyéra hogy mind ezekben önön maga az Istenis még a menyiben itelő Birois legyen az Ecclesiának őrókisége.

4. Harmadik és 3. jo ebben vagyon
 L mi-

mikor az Ecclesiának az egyedülvaloknak és meg kötöttetteknek nevezeték alatt nyugadalomra való hazatrendel, melly nem egyebb, hanem önön maga az Isten Efa. viii. 14. a menyiben leg batrabban az Ecclesiabulydosván e világnak pusztáin ő hozza fojomodhatik, ebbeli bizakodásból mongyais az Ecclesia Ellenfőginek azt a mi van ezen résznek vers. x. tanácskozzatok de háfzontalan léfzen, mert Isten vagyon mi velünk, mintha mondaná Isten ellen van, ellennem való tanácsok, mert ugy vagyon, az Isten velem hogy nem lehet hogy ne legyen enis az Istenel; kel hát ő Felsőgének szűgsegképén az Ecclesiának nyugodalmanak hejéről gondat viselni, kel meg tartójának lenni: gondold itt az Istennek fiát mivel a szent L. szova járása a meg tartónak neve, és tulajdonfagi alatt őt érteni; másképen nem láttatnék természete tökéleteséginek szenteségit szeretni; mejnek jófágát minekutánna az Ecclesiát nevezte nem lehet hogy ne eresztesse az őképére teremtetet emberrel, e végre szűksegképén kellet ő Felsőgének házat rendelni az Ecclesiának mellyben

gyakorolná maga természeti tulaidonfágának fzeptégit, mellyet ő Felsőge annak üdejében megis cselekvék; mikor tudni illik az Ecclesia mint meg kötötet egyedül való árva, özvegy, gondoltatik vala: fel kel az Ur Isten a meg kötötteteket el oldozzá, az egyedulvaloknak házat, cseledet szerez, az árváknak atyokká léfzen, és az özvegyeknek ielőjök. Mind ezeket ama kegyetlen Persecutoroknak alkalmatlanfágokkal láthattuk, az Ecclesián, mikor ő Felsőge nem tsák az Ecclesiának szerez helyet, nem tsák azoknak ad nyugadalmat az Egekben, a kik a kinok között lelkeket Istennek meg atták, hanem még az üldözésnek közepette szenteitis ugy meg erősitte, hogy a kinzonál, és az üldözönel bátrabnak és győzedelmesebnek láttassanak, mellyet példakkal világositannunk ez alkalmatosság nem tűrhet, érted ide ő Felsőgének az üldözők iránt való bölcs munkájatis, midőn azoknak meg hajolhatatlan elméjeknek olyan hatart tött, hogy se fellyebb ne mennének kegyetlenfégekben, hanem meddig a szentek el szenyvedhetnék, se tovább, hanem a míg Isten az ő kegyetlenfégnek határát

tötte: ez az oka hogy a szenteknek
 kínok és vérek hullása végtire lön az
 Ecclesiának nagyobb tenyészésire,
 mint a Pogányoknak lelki raklágok
 alól való feloldoztatásokban fellyebb
 elhaladók az Evangéliomnak prädikál
 tatása által midőn ama hatalmasnak ke
 zéből ki tekérne a prädált Matt. xi. 1.
 29. melly lön kíválképen akkor a mint
 csak eddigis sokszor emlittök, midőn
 a Pogánylágott a lelki főtettségből az
 ő ciúdalatos vilagosságra hiná I. Pet.
 11: 9. oh melly nagy jó felet való
 jók ezek! hova lehet ezeknél nagy
 obb jó, hova az Ecclesiának hedve
 szerint valob, mint a mindenre elég
 fészes Istent, hini atyának, hova az
 özvegyeknek job, mint mikor, az
 ügyeknek bírójá a ki az ő részekről
 áll. hova lehet mégis job az egyedül
 valoknak, mint mikor annál tanál
 nak nyugodalmas szállást kinküvül
 semmi meg fárat nyugadalmat nem
 tanál Matt. xi. 28. bizony nincsen
 nagyobb vigasztalások a meg lánczol
 tatáknak is, mint mikor szabadságok
 hirdettetik, immár szabadságban el
 nek ezek azok a jók mellyeket ő
 Felsége eleitől fogva alkalmaztatoz
 az Ecclesiához illendőképén állapot

tyához, ezek mondom azok mellye
 ket meg mais alkalmaztatni meg nem
 szűnt ő Felsége.

Igy immár ezen jóknak, a mint
 fellyebb fel tődök, következik az
 ellenkező dolgokból való nagyolása,
 és viszfzás kimenetelből nőtt com
 mendálása; ebbenis kettőre vigyáz
 zunk a nevezetre mellyel az ellen
 kezök ki adatnak, tudni illik az en
 gedetlenek. β. a gonoszra melly ezekre
 az Ecclesiának jovaiból következett,
 tudni illik: *lakoznak szaraz hejeken.*
 a mi az α. illeti méltán az Ecclesiá
 val ellenkezők mondathatnak, enge
 detleneknek, mivel nem ták melto
 engedelmeffégeket tagadgyák meg az
 Istennek fiától, hanem nagy dühűség
 gel minden nemű tanácsot is űtnek
 ellenne. Solt: 11. 11. ezek közül
 számláld Pilátust, Herodest, az
 egész Pogánylágot de legkivál
 képen a Sidokat, kik minden tar
 tozás nélkül másképenis természetfze
 rint való jó királyokat, meg vetvén
 utálván, meg ölven eszt kiálták *nincs
 nekünk királyunk, hanem Császárunk.*
 mivel későbbek lőnek a Romai ke
 gyetlen kevély Pogány Imperiom alá
 felyeket bocsattani, mint sem a Jeshus

Christus alazatos országlásának engedni, és így inkább lőnek az ördögnek rabjai, kinek abban az időben a Római Imperiomban kiválképen való hatalma vala Titk. xii. mintsem az Isten fiának szabadosi. Jan. viii: méltán tehát ezek fejebbe megnevezett, árváknak, özvegyeknek, egyedülvaloknak ellenekben, mint engedetlenek tetetnek, mivel minden tanácsok oda siet vala, hogy miképen nyomoríthatnák meg, vagy fordíthatnák el, az özvegyeknek árváknak ügyeket, nem külvőmben mint olyanoknak kik az emberi társaságra nem méltók, így igyekezék a Jézus Christus pásztorságának juhait a sötétes puszttában elszélesíteni, de tanácsokbán megfogatának, esven ugyan a gonoszban, mellyet az Ecelésia számára koholtak vala, ezért veti e Proféta utánnok amint 8. fel tévők, hogy tudni illik őket, *laboznak száraz helyeken*, nem más. Szükség e szollasbéli formát maga hatalmában vennünk, mivel száraz hejen lakozni, többet térszen mint néha szonyozni, vagy bizonyos üdöcskeig száraz víznélkül való helyen tartatni. Annakokáért ezeknek az enge-

engedetlenségnek, kiválképen való alaportyoknak hoszszállagát akarja a Proféta említeni, ilyen szollásának formájában, hogy lakoztak: mint ha mondaná, nemcsak mentek a száraz hejen futva, hanem mint hazokban, lakohelyekben mulattak, lakoztak; ebben van valósága annak ami van Aggei. i. 10. v. 5. Mos. xxviii. 23. 24. melly lőtt akkor, mikor Hágár az Abrahami házból fiával edgyütt kijutottak Gal. iv. 30. és lakni a Berseba száraz víznélkül való puszttáján kentelenítették v. 5. Mos. xxi. 10. 14. 16. ennek ugyan belső értelmét erők el fellyeb említett engedetlen Sidokban, a kik méltán minckutanna a Christust megölnék, olyan állapotban esének, mellyben semmi elmet meg elevenítőt, annál inkább enyhített viz nem tártaltak Zach. ix. 11. ilyen állapotok iratik le Esa. viii. 21. 22. Amos viii. 11. 12. v. 5. Matt. xxiv. 16-31. Bizony e lón állapotok mind azoknak, valakik az Isten országát lassan folgo dolgai miat meg utálák Esa. viii. 6. 7. mivel nem aláb való dolgot cselekvének azoknál, kik, az Isten Fiát alazatos állapot-

tyában meg utálák. Ezeket így ért
vén már kellene látnunk meg, mi-
képen szolgáljának ezek a Jé-
sus Christus országának dűcsösségére, vagy
miképen ültethetnek ki ezekből azok,
ajók, melyeket ő Felsége fellyéba
Ecclesiára költe; de akárki is ezeket
altal láthattya. mű pediglen men-
nyünk tovább, hogy a következők-
ből ki ne szorullunk.

V I I I.

Következik az Ecclesiának ennyi
jonak érzéséből, ő Felsége dicfretire
nőtt turhetetlensége e. 8. versből fog-
va a 19. versig, melly dicfretben ma-
gasztaltatik a Jésus Christusnak melfő-
gossán ki szélesítettet dűcsösséges or-
szága; mellyben annakokáért, első-
ben is adatik előnkben, miképen utöt-
te legyen magát ki, ez az ország vers.
8. 9. 10. mellynek tettetösségit az Eccle-
sia ebben akarja meg mutatni midőn
olylan dologgal veti egyben (hogy fé-
nye annál inkább ki tessék,) melly adol-
ogi valóságához képest anyéki példá-
zatnál soha nem volt fellyebb, sem bel-
lyeb: ebben a. 8. versben vagy onnek
fundamentoma, midőn láttyuk, hogy a
Moses szolgálattyához alkalmaztatot
allapottya egyben veti avval, melly
mi-

minekutanna Moselt meg üsmérne al-
kalmaztatá magát a Jésus Christushoz
mint Moselnek Urához, és az Ec-
clesiának mindenkori fundamento-
mához; nem különben ugyan ezen
dolgok, egy más iránt való ellenke-
zéséből világosították magokat Si-
dok. x. 11. 18. 24. lattuk itt is az Apo-
stol akarván el hittetni a Jésus Chri-
stusi szabadságnak télelemnélkül va-
lóságát, ennek mint evvel ellenkező
dolgott a Moseli teletlemnek lelkével
bellet Isteni szolgáltnak modgyatt,
ugy térszi ellenében, hogy annál inkább a
Christus ilyen országának ténye, hat-
hatná meg elméjeket azoknak alkalma-
tosságával mellyek Moses idejében
példásképen valának. De voltaképen
kettőt kel itt is észre vennünk a az ü-
dött, az iránt levő környül álló dol-
gokkal, és alkalmatossággal edgyütt.
b adolgot gyümölcsfivel egyben. az
első iránt e. 8. versben kereskedhetünk,
mellyben vagy on szo, és emlekezet az
Istenről, kinek neve ELOHIM, méltán
is ELOHIM, mivel e nevezetben lè-
vő természetű hatalom szerint, mellyet
fellyebb bővebben el haladánk, nem
különben mint midőn mű, minden
országunknak veszte alatt le köttük

magunkatt valaki előtt, úgy ő Felsőgeis le köti magát ilyen természeti tulajdonfáginak közben vetésével az Ecclesiának, mellynek valóságát panasznélkül lattyuk, midőn munkáiban, természeti tökéletességihez képest fok urokon, és modakon mutagattya magát ELOHIMNAK lenni; melly lön atóbbi között akkoris, midőn mint egy átok ala rekeszthető esküvés által kényszerítte az Izraelnek magával való szövetségre, és annak ereje általvaló beszédnek meg hallására, és engedelmeslégre: ezért is illeti magát menten szövetségébéli szovainak kezdetiben ilyen titulus sal. 5. Mos. v. 6. Vésd őszve 2 Mos. xx. 2. *En vagyok a JE-HOWA a te Urad Istened.* atb. ezért tulalydonit magának mint egy nagy készület által való le szállást, ki mentelt, lásd fundamentomatt 2 Mos. xix. 9. vésd őszve vers. 11. 18. xx. 20. Solt. cxiv. hogy meg mutathassá, és el hitethesse magát jelen lenni nem mást: a mint is szent írás szerint akkor mondatik ő Felsőge le szállani, vagy ki menni, mikor olyan kíválképpen való dolgokat lattat velünk, mellyek edgy atallyában az ő jelenletit okozák; a mintis az Izrael meltán gondol-

dolgozhaték, midőn látná rendkívül való fűltben a Synai hegyett, halanā a mengdörgéseket, látnā a villámásokatt, és nagy fűrt felhőkőtt nem színten kevés reizketése meg rendülésével az egész hegynek vers. 18. De tovább láthatunk megis, ijjen Nepe előtt, vagy Nepe közöttben való kimeneteliben, ha meg gondollyuk, miképen változtatta vala magának lakó helyyeül ama kívánatos földet, méltán mondhattyuk, hogy valamig lakozásának jeleit tñak abban lattatta, nem ment ki Nepe eleiben, de midőn itt, így a mondatik iránta. *Oh Isten! mikor a te Neped előtt járnál.* jelentetik velle, hogy már nem tñak ki ment Nepe eleiben, hanem ugyan elöttők jár, vezérli őket a Pusztában mind addig valamig vellek együtt be jutna e kíválképpen való földre, ezért mongya nekik aszt a mi van 2 Mos. xix. 4. vésd őszve Birak. v. 4. 5 Mos. xxx. 2. ezekkel edgyez meg a Profétais így szolván *mikor a pusztában járnál.* mint ha mondana, minekutanna a Canaan földéből a pusztában Neped eleiben mennél, erfd mind azon által emberi mod szerint szolván, mivel tulajdon képen tñak e szokban fekvő

fekvő valóság illik a Istenre, nem lévén ő Felsége test, másképen mikor edgyütt vagyon, akkor ugyan malutt nem lehetne, és így egyiktől ki szoríttatván, a másikban rekeszethetnek; holot az egeknek egei be nem foghatták, 1. király. viii. hanem ércsed illendőképen természetéhez, a mint fellyebb említették, tudni illik mikor Isteni méltóságos hatalmának olyan tettetés jeleit mutogatya, mellyből vagy akarjuk, vagy nem, közöttünk való letit ki kel hoznunk, a mint Sidok. xii. fellyebbis el haladók. De mivel mint edgy ujjal mutatnak mind ezek az Istennek Fiára, nem lehet tehát hogy ő ne legyen az a ELOHIM, JEHOWA a ki itt az Jsacl előtt jární mondatik, nem lehet mondom hogy ő ne vezette legyen az Izraelt, a pusztában, és vitte vezette legyen be a Canaan földire, nem lehet mégis hogy ő ne szállott volna le a Sinai hegyre is a mint az A. ez iránt bennünköt erőstt Sidok. xii. 25. 26. mondván: *kinek szava akkor megmozdította a földet mikor? akkor mikor a törvényt a Sinai hegyen kiatta vesd öszve.* Tíel. vii. 28. az Istennek fia tehát az az Isten, a ki az Jzrael

visezte

visezte a pusztában minekutánna eleiben jöne a Canaan földiből, megadni akarván ötött, a minit tselekvé e kíválképen való szent földnek.

I X.

Ezen dolognak második rendbéli gyümölcse következik, mellyis láttatik mind az Egen, mind peniglen a Sinai hegyen, a mint a Profétának szöveiből elég világos. *a föld reng vala, az egekis tsepegnek vala*, mint az Apótolis ezen égi tsepegést emlitt 2 Pet. iiii. 12. el olvadálnak nevezetialatt, mint ha mondaná olyan állapotban voltak az egek, mint a tseppenként huldogalo meg olvasztatot viafz, mellyet a Proféta így lóttnek legyen, minden szobéli tekergefnélkül egy atallyában mond, mikor így szol, *az Egekis tsepegnek vala az Istennek jelen volta miat*: nem kicsin ereje volt tehát annak a tűznek, mellyben a Sinai hegy égett ha aföldet meg rendithette, az egeket a csepegésig meg olvazhatta; mit látunk ezekben nyilvánban, mint az Isten Fiának felelemmel és nagy rettegéssel imadando hatalmas Isteni méltóságának jelenségét mivel ő Felségén kívül eszt, mellyet minden teremtet alattokban magok nemek

N

sze-

fzerint nyomott, senki természetituralydonfágok ellen, meg nem határozhattya, a mint ama kéltő ördögis eszt láttaték meg vallani Matt. iv. 3. jollehet ő Felsége a dolgoknak időfzerint valo külömblégek iránt hatalmának ezekben nem kicsiny gyakorlásának eleitől fogva bölcis modgyátt tartotta: ezis az oka hogy az ő Testamentomnak állapottya inkább vala alkalmaztatot ilyen természetnek viszfzasságával valo munkálkodásához, mint attóbbi között, a veres tengernek, a Jordán vizenek, itt leg közelebb a Sinai hegynék példájában láttuk, jollehet nem elménk az, hogy az Uj Testamentombanis efféle példák nem tanaltattak volna, mint Matt. xiv. 25. Joh. ii. 3--11. Matt. xxvii. 51. mindazonáltal asztsem mondgyuk hogy több ezekkel hasonlokkal ugy lőttek legyen ezek mint Uj Testamentumban; hanem a menyiben az Uj Testamentumnak akkori állapottya volt valamenyére alkalmaztatva, az O. Testamentumhoz, ide nez üdvözítőnk Luc. v. 39. mint ha mondaná a kinck elméje alkalmaztatott az O. Testamentomi, allapothoz, mivel ő ahoz szokott eleitől fogva, ámbár ké-

nál-

náltafféki az Uj Testamentomnak szábadcsfágával, de mingyárt aszt nemkévánnya meg, ha elebben állapottyához alkalmaztatva tétetikis eleiben, mivel akihez ő szokott hasznosabnak, és egesfégesebbnek lattatik neki; ea az oka hogy minekutánna az Uj. Testamentomnak jovai, az Isten Fianak meg dücsöíttetésében tökéletesfégeket el érnék, nem ugy alkalmaztatni, mint elennében tetettetni mondatik az Uj Testamentom, az O Testamentomnak, a mint fellyebbis emlittök Siodok. xii. De hogy egy summában a mire igyekezünk jobban meg ércfűk így gondolkozunk: valamikor az Ur Isten az Ecclesiának akár mellyik állapottyában, a természetben nyomott rendel irántunk kíválképen, (mivel a természetben ő Felsége efféle jádzásának okát mi elégge által nem láthat tyük) hogy így szollyak viszfza élni látatik, akkor többire, mindenkor annak jelit hadgya, hogy az Ecclesiában, vagy az Ecclesiával, nagy és kíválképen valo dolgott akar cselekedni, vagy annak dolgait másokban akarja ütni, és alítani, mint leg közeléb, ő Felsége az Izrael a Synai hegyala viszi, holott tűzben, füstben, villá

másban, menydörgésben lattattya a természetfzerint igen erős hegynek refzketegésségét, mellyel mitt akar egy ebett az Izraelnek elmejében utni, hanem ha azt, hogy az Ecclesiának elëbbeni igazgatásának modgya, (mely volt nem tñak a Patriarchák alatt; hanem melly Egyiptombanis) elmúlt; úgy anyera hogy mikor Izrael eze ket látod, és hallod, tudmeg; hogy ma üttetet olyan állapotban az Ecclesia, mellynek valósága nem egyebb, hanem a Moses Ceremonias térhes, félelmes, szolgálattya nak modgya: ez az oka hogy az A. az O. Testamentomnak kezdedit, köti a Sinai hegyhez Gal. iv. 24. 25. Ezekhez képest midőn lattattya ő. Felsége csudálatos dolgait, keresztfán letének üdejében, az égen, a földön a templomban, Matt. xlvii. 45. 51. és a föld alatt lévő koporfoknak, nem tñak kö, és fáságokban, hanem azokban aluvo szenteknek testekbenis. vers. 52. mit gondolhatunk egyebett, hanem hogy ugyan annak halála mozdította meg mind ezeket a keresztfán, a kinek szova régenten a Sinai hegyen; azért mondgya az A. azt a mi van Sidok. xli. 26. vers. őszve Agg.

11. 7. és a mint akkor ujformát vön magának az Ecclesia, úgy mostan azt levetkezi (ez az oka hogy az Evangelium az ő. Testa. állapotnak az Uj Test. való el mulását, égből való le hulásnak nevezetiben adgya ki Luc. x. 18. mivel valamikor mind azok, valakik az ő. Testa. a bűnnek jussának fen léte iriat az Isten Fiának ilyen győzedelme által való meg dücsödtetetésének akadályaul voltanak el töröltetnek; a Sátán hánya tikle az égből, az az, az Uj. Test. állapotbol.) és ulyább, s. jobb testamentom fzerint, a Sinai hegyen szólnak halála által, olyan ki szolgáltatásának modgyátt vérszi, mellynek valóságában löttek tökéletessé mind azok, valakik az igireteknek, vagy az O. Testamentumnak idejében éltek, akár a földön, akár peniglen az Egekben; mellyet példabanis ő Felsége, igen bölcsön megmutata 3. Mos. iv. 7. 18. 25. 30. 34. mind ezekben láttuk hogy a Pap nem tñak az Öltárt, és annak szarvát hinti meg vérrrel, hanem annak fundamentatis, a meg maradott vérrrel megönti, mellynek valóságátt a mi Fő Papapunkban akkor láttuk, mikor edgyetlen egy aldozattyaival ugy egy-

űt téfzi tőkéletessé az előköt a holtak kal Laid Tirkos v 1. 9. 10. hogy edgyik is a másik nélkül, (nem úgy mint annak előtte az atyák fiak nélkül) tőkeletességre ne juthatna. Sidok. x 1. 40. hanem közönlégesen minnyájon minden Ecclesiabéli rendtartásnak akadály nélkül, úgy akik az égben, mint a kik a földön vannak az 14en Fiának vére által együve kötfessenek. Col. 1. 20. Fph. 1. 10. még peniglen egy napon. Zach. 111. 9. Illeu ully formában valo ütése az Ecklésiának nem kevés ütközöttnek materiájául lőn a Sidóknak, mivel hogy olyan rettentő Pompával mint mellyet el haladánk, nem jelenék meg ez Uj Testamentombéli alapokban, jollehet ez iránt tellyességgel magokat nem menthetik, a mint fellyebb csuda dolgait, a földön, az égen, atb. ez állapotbanis elő számálók, mindazonáltal a menyiben ezek voltak alkalmaztatva az Uj Testamentomi állapothoz, látatlanok lehetek előtők: mivel olyan felelmet és rettegést szivekben nem indíthatnak vala, mint az elebeniek, mivel azok nem ták, felelemnek, és rettegésnek, údejében lőnek, hanem felelemnek lelketőlis

cl

el foglaltatott emberekhez: ez az oka hogy nem tiak meg utálak az Uj Testamentomi Ecclesiának ki szolgáltatásának modgyátt, mivel semmi alkalmaztatást a Sinai hegy iránt remények szerint benne nem tanálanak, hanem a Jēsus Christustis'annak urátt el meszfe Mofesēn alol veték, melly a Profēta által jo eleve megmondáték Efa. LXIII. 10 12. valamiképen a Christusnak és az Apostoloknak alkalmaztatásokkal az Uj Testamentomban, tanáltaték, melly hogy nyilvánvalobba légyen a Profēta szerint avalóságban nem árt, a mig mostani alkalmaztatásunk tőrheti eképen nyomoznunk. így kezdi annak okaért irántok a Profēta szovát el, vers. 10. *ők pedig*. tudni illik a Sidok minekutánna ama szöveccsnek Angyala bűnősteknek hasonlatosságában nekik meg jelennek, ingyen sem tekinték; jollehet őkött mint baráttyok, édes attyok, nem különbben mint a Sas fiát szárnyai alatt vedelmezi vala vers. 9. veld őzve. 5. Mos. xxxi 1: 10. 11. 12. engedetlenek voltanak a mint nem ták a Christus iránt, (közöttők országátt fel akarván emelni:) hanem az Apostolok irántis nem engedvén

N 4

az

az Evangéliomi prädikállásnak meg
 tetczék I. fel VII. és XXVIII. falyda-
 lommal illettek az Istennek sz. lelket,
 az az alkalmatosíagott adtták az Isten-
 nek arra, hogy falydalmat nemző
 gondolatokra bocsássa elméjeket;
 falydalommal illettek megis, mikor
 ugy alkalmaztatták magokat a sz.
 lélekhez, hogy az Isten országához
 illendő elmékedéleket nem munka-
 lodhatot elméjekben, de illettek me-
 gis falydalommal, mikor nyilván-
 sággal ellenne állottak, meg ölvén a
 Profétákott Neh. 1x. 26. kik által a sz.
 lélek szól vala, vesd össze Matt. XI r.
 holot midőn a Jésus Christus a szent
 léleknek leg nagyobb hatalmát gya-
 korolná, és láttatná előtök, akkor
 mondgyák, *ez az Belzeub által űzi ki
 az ördögöket.* vers. 34. mely nem
 téfszen kevesebbet mint a sz. lelket
 meg akarni ölni; nem külömben
 állának ellenében, a Pünköszi napkor,
 mikor egy arállyában a Jésus Christus
 érdemét alkalmaztato sz. leleknél egye-
 ebet nem látnának; de ellenne állá-
 nak leg kíválképen, mikor lelkekűf
 méretiben valo meg győzettetésék
 essen, (mellynek akkori üdöbena sz.
 léleknek bősége miat, ingen nagy
 ereje

ereje vala) mind ezeket tfelekedték,
 ezértis láttuk példáját akkori üdö-
 ben a sz. lelek ellen valo véteknék,
 mélyben vallyha meg mais ezen sz.
 léleknek bősége miat sokan nem
 esnének mi kellene job. *let öné-
 kik ellensege* szol nem tsak a
 sz. lélekről, hanem a furolis mi-
 vel az atya e kettő által munkálo-
 dék a Sido nemzetben, mint magais
 üdvezittönk nyilván egyben kőti ma-
 gát a sz. lélekkel, mikor azáltal űzi
 amaz ördögött Matt. XI r. de lőtt a
 sz. lélek ellensegekke mikor tőllők
 úgy el vonta magát, hogy szükseges
 képen meg kellett légyen keményed-
 niek, mellynek ellensegeskedésnél
 nem egyéb gyűmölcsé; így lőn el-
 lensegek, mikor nem tsak magatöl-
 lők valo elvonásat hirdettete az Apo-
 stolok által nékik, hanem rállyok
 követekezendő itéletis, a mint I. fel.
 VII. láthattuk; melly kíválképen el
 ére ökött, minekutánna városok
 tűz által meg emésztrének. fellyéb
 valami gyengén, majd végű pusztu-
 lásokig el baladók; miképen az Isten
 fiának, meg dücsditterése után sok
 külömbfélé hadak miá e nemzet el
 hinteret, miképen az Isten ellennek
 fel

fel indította a Romaiakott, mint Wárosoknak, templomoknak királyoknak, semmiségekben maláttuk. minek utánnis ellége hadakozott ő Felsőge ellennek, és mais hadakozik a mint a Proféta szol *ő hadakozott ellennek*, tartván fen holmi maradékokat, minden nemzeteknek nem kevés csömdörökre, így hadakozék ellennek midőn minden nemzetek hadakoznak vala ellennek; jollehet minek előtte az Istennek fia a testben meg nem jelent volna másképen vala dolgok. *De meg emlékezek a régi idők, őt Mosestől*; tudni illik a Profetia szerint mely van 5. Mos. xvi. 11. 15. 18. midőn látnak hogy a Jésus Christusnak alázatos állapotja, korántsem ér a Mosek pompás állapottyával midőn Isten és az emberek között allana a Sinai hegyen, meg emlékeznek a régi időkről, az az arol az időről mellyben kiválképen Mosek és Aron előttök tsudalatos dolgokat ctelekedtek; ugyanis olyan értelem-ban valának hogy ezeknek tsudatetelek meg szabadithatna őket az Istennek itileti alól, mellynek nyoma még mái gyűlevész maradványiban is fen vagyon, mivel nem tsak szüntelen

telen kívánniak, és várják azon üdöbéli állapottyakat mebben Mosek élt, hanem könyörgésekbenis a Patriarcháknak, mint leg közeleb Abrahamnak Isten előtt valo érdemében biznak, a mint az Isten Fiában hívő Ecclesiának könyörgéséből meg tetczik vers. 16. *Mert te mi atyánk vagy, ha Abraham nem tudis minket*; mint ha mondaná: úgy vágyon Abrahamnak érdemében való bizakodásunkal, úgy jártunk, mint a ki az elők felől, a holtaktól tudakozik Esa viii. 29. versd öszve Luc. xvi. 24. *Atyám Abraham könyörülj én rallytam, kiknek mit mongyon Abraham* lásd, vers. 25. 26. *mellyre az Ecclesiáis méltán mondgya Mert te mi atyánk vagy ha Abraham nem tudis minket* az az, ámbár Abrahamnak érdemében vetet reménységünkben meg tsalatkozunkis: mindazonáltal te minékünk olyan atyánkká lőttel, kiben sohamég nem tsalatkozunk; ezen régi üdők iránt valo emlékezetekről feddi ő Felsőge sok helyéken őket az Evangeliomban, mint Ján. v. 45. 77. versd öszve vi. 32. viii. 5. ismet Tsel. vi. 11. *légyen elég eddig eszt vitatni, a Profétának alkalmazosságával.*

X.

Ezeket így el haladván, ugyan ez a dúcössleges király, az Új Testamentombéli Ecclesiához alkalmaztatot jóval iránt való gondolkozásaak materiáját teszi fel, a ró. versztől fogva a 19. ezeknek rendiből való immár az a mi követhetik. *Bőszeges esső adz vala Isten örökségedre, és az el firattatt meg ulyittod vala.* ezekben a Poséta első tekintettel is nyilván mutatya magát lenni idegénynek azoktól a dolgoktól mellyeket a Sidok a Jesus Christustól mint valami fényes Pompás világi királytól remélnék vala lásd. Luc. xvii. 20. 21. ez okaértis el ilyen együgyű szokkal *Bőszeges essőtt adz vala Isten.* atb. mellyek tellyességgel világi Pompát, és hatalmott jelenthető erőből úressék; minckokaér némelylek hol önkényen való essőnek fordittyák, némelylek ezeket követvén fordittyák a kegyelemnek, és szabad akarat szerint való hitbéli tudománynak essőinek, nemis oka nélkül a dolog iránt, mellyet miis az esső alat értendők vagyunk: hol ismét fordittyák valasztottad eszt az essőt örökségednek, mint ha mondanák örökségeden kívül, senkit ez az esső meg nem

nem ulyitt; vagy peniglen nem erdemből valasztottad oh Isten eszt az essőt a Sidoktól el, és attad örökségednek tudnillik az Új Testamentomi Ecclesiának, hanem kegyelemből; ez értelemtől a mi nyelvünkön szollo Bibliának tördittása sem idegeny melly ekképen vagyon. *Bőszeges essőtt adz vala Isten a te örökségedre.* Három dolog vetethetik itt is magyarazatunk alá. a. mit kellyen értünk a böléges essőn atb. hogy itt a tulaidon essőben meg ragadgyunk tellyességgel mincs okunk rea; szükségesképen tehát kel olyan dolog felől tudakoznunk, mellynek tulajdonlágival, az essőben lévő tulajdonlágok annyira meg egyezzenek, hogy méltán mondathassék essőnek; e peniglen nem tudom mi lehetne egyebb, kíváltképen itt az Istennek beszédénél, és abban lévő f. jaro sz L. Istennek kegyelembéli alyandékinál, mellyeket minden mérték nélkül alkalmaztata az Új Testamentomi Ecclesiához, és abban elő szentekhez. Jan. i. 11. 24. lásd. hasonlóképen ezeket essőnek nevezeti alatt 2. Sam. xxi. 11. 4. Solt. lxxi. 6. Zach. xiv. 17. ez az oka hogy a Profétai böléges essőnek nevezi; völd öszve Jan. iv.

14. méltánis mert a Jésus Christusnak meg döcsditterése után, nemcsak alyándékinak gazdaglágiban látattatta eszt a bőséget hanem azokbanis a kikben tölté vagy viz modgyára el hinté a mint. Joel. 11. 28. *ki sőtöm az en telkemet minden testre* az az minden külömlégnélkül, ugy a Sidokra mint a Görögökre, ugy a fiakra, mint a szolgákra, ugy a férfiakra, mint az aszfzonyokra, ugy, a kicsinekre mint a nagyokra minden kölső testiségnek tekintete nélkül, mellyet az ő Testamentumban Saulban 1 Sam. 1x. 2. veld öltve x. 24. ismet Absolomban 2 Sam. xiv. 25. másképen tapasztalunk, mivel ezekben allyándéki által; nem ugy akar vala meg szenteltetni, mint hoszfizu türoségének gazdaglágát szabad Uraságából gyakorolni, ez okáért az udóhoz képest illet ő Felségehez az uja születlen emberekbenis munkálodni, (mivel még nem alkalmaztatta vala tiszteletinek, és munkállkodásinak modgyatt ugy maga Istenségének teremzetihez, mint ma; ezért is kevanya, ez életünknek részében lelekben és igazságban valo tisztelertet lásd Jan. 1v. 23. *el jár az ora, mikor az igaz*

ima-

imadók imádgák az Atyát lélekben, és igazságban, mert az Atya illyeneket keres atb.) így munkálodék Jeseben hadakozásbéli vitézi erősséget, Birak 11. melly által hogy meg szenteltetet volna ki méri mondani, mivel maga meg gondolatlan fogadása masra mutat, nem külömben Samsonnakis testében példa nélkül való erősséget munkálodék Birak xv. 16. nem így ma, hanem a lélekben látattya munkállkodásának nagyobb hatalmatt, mellynek valóságát akkor láttuk, mikor azok által tapasztalljuk az Isten országának előmentit, a kik testekben erőtlenek és világi tekintetekben tsufok, minéműek valának az Apostolok és minéműek ma többire az Evangéliómnak hirdetői, mellyekben, mint az éssőt a felhőben ugy rellytette el ő Felsége beszéditt, ezért mondatnak a Profeták tsépegni Mich 11. 6. ezért az Apostolok is plantálni, öntözni, 1. Cor. 111. 6. a menyiben aszt a beszédett melly által egyedül, rendszert a halgatók, (el oltván magokban testi gyuladozóknak rendeltetlensegeket) a hitben gyümölcsözőkké lehetnek, és a kegyelemben nőhetnek, és hintik oltalmaznak, és

commendályjak. ezért mondgya a Proféta aszt ami van Zach. x. 1. *kerjetelek az Urrol essőt alkalmas időben* atb. mint ha mondaná, minekutánna alyándékira nézve nagy bőséggel a sz. L. kiöntetnek, elméletben munkálkodásának adgyatok helyt; melyet akkor cselekeztetek mikor az ő betzédit be vészitek, ellenben ha az ő bészedit meg vetitek, a sz. L. el vészititek a ki abban nem különbben mint az első a felhőben van, ugyan ezért nevezetitek gyakran a Profetáknál felhőnek, mint az öböl között Solt. civ. 3. *a felhőket rendelte az ő sz. keréve.* akarván jelenteni ollvan, vagy nagyobb tekintet ma, az Evan geliumhoz mint régen vala a felhőhöz lásd. 5. Mos. v. 22. 2. Mos. xvi. 1. 10. 3. Mos. xvi. 2. De ennek az elsőnek önkényen valóságában, és bőségekben *a sz. L. jegyezzük meg:* hogy azok ajok, mellyek az elsőnevezet alatt jelentenek ingyen kegyelemből valók *b.* ha ilyennekis mégis nagy bőséggel minden panasz nélkül adarnak. *c.* hogy maga természetéhez illendő gyümölcsöket nevel azokban a kik sz. L. az első be vészik, azaz az cselekezi azokkal kik ez által meg

hittet-

hintettek, hogy a miképen ő, önké nyen valo, emezekis szabadakáttok szerint valo áldozók legyenek Solt. ex. 3. ismet L. iv. 8. *akkor szabad akaratombol aldozom tenékek* mintha mondaná minekutánna a fiulágnak lelkétől el foglaltattám magam szabad jo akaratom szerint, minden félelem nélkül, nagy batran, nem úgy mint az ő Testamentomban, hanem előtred álván, adom meg tenéked az én első áldozatomatt. Rom. xii. 1.

3. Az Istennek tselekedete ez első iránt: fellyeb el haladok hogy a L. x. fordítottok nem így akarják, Bőséges elsőtt adt vala Isten örökségedre, hanem valasztottad Isten a te örökségednek, az az ezeket a lelki jokatt, az engedetlenektől, vagy ellenségitől el tagadván valasztottad kivalképen örökségedett ezekkel való elsőtt; mindazonáltal nem aláb illendő, mind a s. d. nyelv szerint, mind peniglen a dolog iránt kik köze ez az szocska tétet, hogy fordítottuk, bőséges elsőtt ingatcz vala Isten örökségedre, melly ez elsőnek, az Ecclesiában szüntelen valóságának igen nagy érdemét adgya ki, egyben vetvén

Q. 3.

aval

a mit példaképen ez iránt tanálunk, az ő Testamentomban, hol kiválképen azónkényén való aldozatokban törvény szerint el nem hagyható vala, az tagoknak nemű némű részeinek, az oltárnak négy szarva tályán való meg ingatása, melly oltárnak négy szarva, a mint e világnak negy részét, és azon lakozo mindenféle népeket példázvala, úgy az aldozatnak azok iránt való ingatása jelenti vala minden nemzetbeli külömbfégnélkül való közösülésékett, mind azoknak, valakik e világnak negy szegeletin laknak melly szerint ittis mikor láttyuk hogy elsőtt ingatt örökségére méltán gondolkozhatunk, hogy ez első amaz nemzetekben valogato fal ellen minden Népekre nemzetekre hinteter, és ingattatott a mint Esa. XLIV. 3. mellynek valóságátt mi, ma lattjuk örökségében.

2. Gyümölcsöi következnek ez elsőnek, ittis ezekre vigyázzunk. a. kikben láttatot gyümölcsö e ez elsőnek b. azoknak állapottyokra. az első iránt azt mongya hogy örökségében, melly nem lehet a Canahan földé féjjebe el halatt okokra nezve, jollehet mint Pelda, a példaztatot dologért, mondassék.

dassék ő Felsége földenc és örökségének Jer. 11. 7. hanem az egész föld. Matt. v. 3. 5. melly nem egyéb minden Pogányoknál, és azoknak lako helyeknél, és tartományoknál. Solt. 11. 8. mivel ez kiválképen való privilegioma az Új Testamentomnak, meg gondolván kiválképen e materiában a Sidoknak meg terésék iránt való remenységünkis. Matt. XXI. 39. b. állapottyok el fátárságnak és bágyatárságnak nevezetiben jelentetik, mellynél semmi nem alkalmasabb, akkori állapottyokatt ugy a Sidoknak, mint a Pogányoknak előadni, mivel ebbéli állapottyokban a Pogányok idegenyek és távul valok valának az igireteknek Testamentomától, hasonlóképen a Sidok a terhes, és bajos Ceremonias törvény iránt, olly kemény örízet alat nyegnek vala, hogy már tovább az Isten Fiának meg jelenésekor tellyességgel nem bírhattyaik vala, ezért Zach. 11. nevezetnek szegeny meg nyomorittatot, Juhoknak kiknek vigasztalásokat ama wen jámbor Simeón várja vala Luc. 11. 25. méltánis mivel mind addig vala, mig azt nem hallák ami van Matt. 21. 28. meg könnyebbithetetlen tere

alat valának lásd Tfel. xv. 10. de mehelt eszt az esőtt magokra ki öntetnek érzék, ottan elégleges könnyebb ségeket, és nedvességeket vővék; nem különben mint a Gedcon gyapja ugyan ezen eső által akkor meg harma toztaték, mikor az Jzrael földén, nem kevés szárazság volna. Birak. ix. 37. mellyben annak az elmének példáját láttuk, melly a törvénynek terhe sége miat nagy faracslágát érezvén az E vangéliomi prädikálásban aszt a vi gasztalo kegyelmet vészi bé, mellynek gyümölcse abünnek jussa alol valo fel szabadulás: ez az, a nyugovás melyett üdvezittönk igr. Matt. xi. e foglaltatik bé a Profétának szovacskájában is e vesnek föttán *meg ullyitod vala*: mel lynek alkalmatosságával lássuk hasznait ez esőnek.

a. Ez hogy meg ullyittya, vagy meg erősíti, tamogadttya az el sarattakott: Ugyanis hanyotlófelben vala szinten ez az örökség, mert a Sidoktól a Canaan földé immár ugy el vétért vala, hogy tellyességgel a Sidoknak elvette tésék mia, láttatnek az Immanuel földet elvesztetni, de ezen kívül a kik a Sidok közül hivenek is, igen gyengék és annyéra tantorgok valának;

hogy

hogy hanem ha szüntelen tamagadtat nának el esnének, mivel nagyobb szel veszek jövendők valának az Ecclesiá ra.

g. Tovább valo hasznát e versnek, ilyen szovai. *a te juhaid vagy lelkes al latid laknak azon foglályák magokban.* Juhoknak mondatnak, azok, kik természeteti erősenlégeknek érzésekből halylandók ugyókott magoknál szemelésre és tehecségesebre bizni, hogy bátrabban életi alkalmatosságok iránt vezéreltethecsének: lelkes allatnak peniglen mondathatik valaki részé nek külömbfége szerint, az az mind a menyiben test, mint peniglen a menyiben lélek; mivel a menyiben test, érzi magában külső cselekedetinek, belső fundamentomos kuttójet, mely nem cyebe avérnel, melly az egefz testet el futtya, és egesleges melegségével munkálkodóvá téstzi, a mint a barmokban is láttuk: ez az oka hogy a szent irás az olyan embert a ki cselekedétit vérének, nem eszinek indulati szerint intézi baromnak billya. Solt. xli. x. 21. a menyiben peniglen lélek ugyis nem ták érez hanem bizonyos okokkal ugyan, tud magában olyan külső cselekedetinek belső sé ges.

ges okát mellyből nem csak tselekedetnek vagyon természet szerint való eredere hanem elméjének is, abban vagyon természet szerint való életre, melly nem egyéb gondolatunknál, melly mennél inkább tudgya az Isteni törvény iránt való egyenességet és érzi azok iránt való kies gondolatnak vigasztalását, annál való fogabban él, mivel ezen kívül tulalydon képen senki nem él, Isten a ki élis meg holt Eph. 1. 1. olyan lelkes allatot ért tehát a Proféta, a kikben magokban ne legyen ugyan tökeletes élet, a menyiben magokon kívül mind az életnek főbb okait, mind peniglen egyéb külső dolgoktól füg élet; mind azon által a menyiben eszt tudgyák, és kívánnak a val edgye lenni kiből tehcsegtelenségeknek tehcsegtét érzik, és tudgyák, mondatnak valóságosan élni, nem különben mint juhok, mivel ez a természeti jó Juhit tulajdonilag, nem más Sol. xx. 1. Jan. x. 14. 10. vesd őszve Ezech. xxx. 14. hogy peniglen ok nélkül itt az Ecclesiát ne láttassunk érteni, fundamentumát láttuk Titk. 14. hol azokért a tulajdonágokért, kikben az előlatoknak érdemek vagyon, ha-

son-

sonlittatik elő alathoz, jollehet nem elménk, hogy tellességgel a tulalydon lelkesallatokat is ki rekeszszük, annál inkább azokott közönségesen a kite okos lélekkel fel ruhaztattak; ambár testiségeknek feleltet valóságokért hasonlittassanak a barmokhoz Jer. xxx. 27. (jollehet az Istennek örökségében lakjanak is) annyiban menyiben szolgálnak az Ecclesiának, mint a barmok is. De hogy közelebb szolljunk a dologhoz mikor a Proféta így szól *ate Johaid laknak azon.* annyit téhen, mint ha mondána mind a Sidok, mind a Pogányok örökke való legeltetéseknak materiáját vötték az Uj Testamentomnak állapotjában; ez az oka hogy nem csak a Sidokat, hanem a Pogányokat is jahainak mongya Jan. x. 16. hogy peniglen baromi nevezettel láttassék illetni őket, cse lékzi, mivel nem csak baromhoz hasonló emberekkel edgyütt élnek, hanem azoknak számok közül is fogattattak ki a Jéhus Christusnak üsméretinek vételére, ebben az értelemben mondatik világnak is, sok helyekben a sz. irásban az Ecclesia. mellyről tovább így szól a Proféta, *mellyeket fel ekesztetett, vagy meg erősítettet* *je vol*

tal-

szólalászközlőnek. Mint ha mondaná; egyedül az Istennek kivalképen való gondviseléséből, és kegyelmének gazdagságából, engednek a Sidok és Popányok az Isten Fiának, és annak idejében igen szegény szűkölködő cimbéi formában vala Solt. vii. 5. nem küldömben a Pogányokis, a Sidoknak kikis bizony méltán, nem tsak mai, hanem akkori üdöjök szűkölködő valának. atb.

X I I.

Igy mintkutánna láttuk a Jēsus Christus országának ilyen fel emelretettségét; láttuk már annak tovább való tenyészését melly vagyon, nem tsak az Evangéliomnak rendiben, hanem a sz. Lélek által való uflyaszűterésbenis, hirdetőmek számságok mia. De mongyad: hiszem fellyebb mikor a Sidoknak ama kemény iga alól való, meg könnyebbítettésekről szollanánk, nyilván mondok asztis; hogy vélek együtt a Pogányokis az Isten országának tfeledilőttének, melly nem egyéb hanem az Isten országának tenyészése, hogy hogy tehát megis, e 12. versben tszük fel. de edgy szoval aszt kel meg gondolnunk, hogy az Isten országának tsimészeti

tu.

tulajdonlaga a Pogányoknak engedelmességéknélkül semmiképen meg nem alhat, mehez képest, ha voltaképen akarunk szólni, az Isten országa, maga gyarapodásának, ilyen eleit, sem eled, sem utolb nem vőtte, hanem mikor ama Nemzetekben valogato fal, (melly nem egyéb a bűnnek jussánál) ugy el rontaték, hogy semmi meg ne akadajoztathatná aszt, hogy egy okol, és egy Pasztor ne lenne; ezért mondatik a Jēsus Christus, mind a Sidoknak, mind a Pogányoknak közben járójának Gal. iii. 20. mind azon által nem volt egy mértékben elő mente, ha egyhez kötötét voltis, ki nyilatkoztatásának fő oka, minekokáért a Pogánylagnak bé meneteliben nem lehetet, és tetszhet olyan hatalommal való tenyészése, mint az Evangéliomi prädikálásban, ide nézvén az Apostolis, jollehet élvén az Uj Testamentomnak állapotjában, megis mint jövendőről ugy szol. Sidok. ii. 5.

Annakokáért az Ecclesiának ebbéli gyarapadása iránt jegyezzük meg. a. aszt a jót mellyet az Ur, kivalképen való módon adott az Ecclesiának. e. Ennek a jónak hirdetőjü. 2. a hir-

p

dc-

detésbéli gyümölcset: mind ezeket láf-
fuk e versben, rendc. a. Ur az, a ki
mindenik teremtetének fundamento-
ma, ki nem más az Isten fia kívül,
mivel ugyan ő von vére által olyan
just, hogy magán mint valóságos,
kösziklén építene az Ecclesiát: ez az
oka hogy az Ecclesiából minden valo-
ság a mint tőle ered, ugy vizsgálja ő
réa vitetik mint Ur. 1 Cor. vii. 6.
ennek az Urnak, jeles dolog tulajdo-
nítottatik, az Ecclesia iránt ezekben,
ad beszédet, vagy szorított. micloda
beszéd legyen peniglen ez, vagy mitt
tégyen ettől az Uról ennek adadni
megkel gondolnunk, tudván hogy, a
Szők e szócskával olyan szélesen el-
nek, hogy magát a dolgott akarván
jelenteni beszédnek nevezeti alatt ad-
gyák ki; mi Peniglen hogy a dolog-
hoz jobban térheffünk ilyen rendben
végyük gondolatinkat; emlittök fel-
lyebis az O Testamentomi állapotat
Isten hoszsu tüdőségének, és a bün
bocsánat iránt, mint egy hitelének ide-
jének, nem ugy mint ha a bünbocsá-
natnak helye nem lött volna, ha-
nem a menyiben arra való méltok,
meg ugy nem volt jelen, hogy a bün-
nek minden tekintetben való bocsá-
nat-

nattyáig ki hathatott volna, a mint
eszt az egész O Testamentomnak al-
laportyában láttyuk, midőn ő Felsé-
ge jollehet a bün alól való valcságnak
arra jelen nem volnais, mindazonál-
tal Fianak jövődébéli, engedelmes-
ségének hitelért, meg bocsáttya bün-
nőkött, és büntetésekert, mind addig
valamig e szo hallatnék, kiróla Pro-
feta szóll, ugy el halasztja, mint ha
illendő árratt le tótték volna bünök
bocsánattyának: de minékutánna e
szo hallaték, el bomlék az Isten hal-
gatásának ideje, meg szorittya azt,
mind az utolsó fillérig a kinek hite-
léért halasztást tótt vala, és ámbár
maga fénnmi gonoszt ne tótt légyenis
Solt. LXXIX. s. meg kel mindazonáltal
fizetni, Solt. XL. Job. xxxiii. *imból
vagyok tanáltam valcságnak árratt.* atb.
erte a beszédre adott az Isten alkal-
matóságott, minékutánna hoszszas
halgatása utan meg szollalna. de ak-
koris halgatni mondatik az Isten, mi-
kor az Ecclesiának ügyett nem lattá
tik segéltni, vagy tetterősképen for-
gatni, Solt. LXXVII. melly halgatását
nagyyobb mértékben érezteté azokkal,
a kik a Ceremoniás törvénynek ter-
hes, bajos, neheffégit viselék, kike-

tis mentem halgatása után meg könnyebbitte, midőn fiának tökéletes engedelmesége után így szólna, *az én szerelmes Fiam.* atb. Matt. III. vagy Peniglen ez a beszéd vehető ellenkező képenis azok iránt, melyek régentén mondatk, kikről az Apostol nem tsák nylván tanít, hanem olyan hatalommalis, hogy régentén mondatkakkal, egyben ne vettethessének. Sidok. II. I. *annakokéért szűkseg miné künk annális inkább figyelmegnünk azok ra, a melyeket hallottunk* tudni illik az Istennek fiától. *hogy valaha azokrol el ne felekezünk.* Nem úgy mint a kik az Istennek szavát hallák, a Sinai hegyről, könyörgének hogy többé ne hallának, hanem valamikor eszt a szót halljuk, mind addig kiálcsuk I Sam. III. 9. *szólly uram mert jól hallya a te szólgád.* vesd. őszve Mich. VI. 9. *valamig afzt mondassuk a mi van Luc. XXIV. 32. avagy nem gerjede valas a mi szivünk mi bennünk, mikor min künk szolna.* lafd ez iránt a Fariseusok szolgájaknak vallásteteleketis Jan. VI. 46. *Soha ember úgy nem szollott, mint ez:* méltánis ha őszve veted avál, a mi van. Sidok. IV. 12. 13. *Továbbá em littök sellyeb, hogy e szöcska* alatt

ad beszédet értethetnek a dologi való ságis; úgy hogy anyit tégyen mint ha mondaná, az Ur dologott tfelekszük, méltánis ha azokat a valóságokat, melyek e beszéd alatt jelentetnek egyben vettjük az igiretekkel, annál inkább az árnyékozáfokkal, egyebet dolognál benne nem látunk, az Urnak szavának nevezete alatt, a mintis. Mich. VI. 9. *az Urnak szava a városban kiált.* az az önön maga az Ur bönös testnek hasonlatosságában, az Uj. Testamentomi állapotban, annak valóságát adgya, a mi rólla megjövendőltetést Efa. XL. 5. ezért mondgya akkor meg láttya ki ki a te nevedett, az az a dologott, nem annak árnyékátt, vagy peniglen szavadotis meghallya, az az a mi az Apostolok által mondando vagy tanittrando, azis te tölled vagyon igiretet szerint. Jer. XXXI. 34. *vesd őszve Gal. I. I. 12. 2 Cor. XII. 4.* nem úgy mint régentén a nével nevezet Istenek, kik az Istennek beszédet a Nép iránt, olyan hatalommal vették vala Jan. X. 35. *mellynél nagyobb soha Istenből embernek nem adatott, hanem ő Felsége ad ma szozatot: hogy peniglen adni mondatik* jelenti velle e dolog iránt

valo kegyelmességét, és elsőlegit, mivel ő, nem más az Ecclesiának fundamentoma, a mint hogy ő rallytais építették mind azok, valakik e beszédet, be vezik, még tartják, és tanítták.

Következnek ennek a nagy jónak hirdetői, a mint a mi Magyar nyelvünkön szollo Bibliában vagyon, és a dicső, *aszszonyalatoknak Seregek nagy vala*, ebben minden kétségtől távol, van tekintet az Evangéliumi hirdetőkre mineműek valának az Evangélisták, Apostolok, kikkel mint kiválképen valo eszközökkel, egyedül él vala ő Felsége az Új Testamentumnak fel allittában, hogy peniglen aszszonyialatoknak seregének mondatnak. a. Ertelme: hogy ezeknek szolgálattok, nem volt olyan rettentő, mint a törvénynek a Sinai hegyen valo ki adása, ez is az oka hogy minden szolgálattokatt építették a fűségnek és a szabadságnak lelkén, a szolgálatnak lelkének ellenében. Rom. viii. 8. jelentetik velle együgyű szegény erőtlen ségek, ezért is aszszonyi német illető szollálnak formájával jedzi meg őket, nem különben mint a Christusis, (2xxii. Solt. titulussában) az Ecclesiával edgyütt (Enek. 111. 5.)

ha-

hasonlo tulajdonságokért ezen szollálnak formájával jedzi meg: ellennében annak amint az Izael az o. Testamentomi Örökséghez jutvala Zach. ix. 10. és *ki vesztet az kéreket Ephraim-ból* atb. mint ha mondaná idegény dolog léfzen ez után, az én népemnek, külsőfegyverrel magát oltalmazni, annál inkább örökséget venni; méltánis mivel ez Új Testamentomi állapotban, nem a menyiben keresztyenyek, hanem csak a menyiben emberek vagyunk foghatunk fegyvert, mellyhez képest az aszszonyokban levő fegyverkezés iránt valo tehetségetis ha meg gondoljuk, méltán aszszonyialatoknak seregehez hasonlok, kiknek is fegyvereknek celsége, vagyon nyelveknek nyereségében, mely hez képest szükség volt az Apostoloknak lelki fegyverrel, magokat fel övezni, a mint magok mongják, a mi fegyverink nem testiek, hanem lekiek kinek éle könyörgés és szenyvedés. Eph. vi. és a Jesus Christus, engedelmességére inkább szép szóval, mint sem harztolással valo kivás, másképen nemis illik az Isten országot terjesztetni, jól lehet kiválképen valo ügyünkben, fegyverünkkel az Ecclesiát

P 4

a mé-

a menyiben emberek vagyunk oltalmazhaszunk; hogy peniglen sokaságot jelentő szoval ellyen, nöz velle az Evangéliomi hirdetőknak számosságra, mivel mind azok, valakik az Evangéliomi prédikálás által megérték, igyekeztek magok életekkel, és tudományokkal, az Isten országának tovább való előmentire; úgy annyéra hogy a hirdetőknak számán kívül, egyis a hívők közül ne lenne: ezért is mondatik nagy seregnek, a menyibenis tudni illik az üdvösségnek fejedelme alatt a sz. L. alyándékinak külömbfégi szerint 1 Cor. xii. bizonyos karban, helyben, állapotban alitattak.

X I I I.

2. Ennek az Evangéliomi hirdetének ulyab gyümölcse jü elmekedésünkre, mellyis két féle azoknak külömbfégek szerint a kikben láthatók. minéműek *a.* A Seregeknek kirallyi. *b.* az othon marattak, vagy a mint a Magyar Bibliában van, *az othon marat aszszonyi állatok.* az *a.* rendbéliekben a futásnak nevezeti alatt adatnak előnkben a gyümölcsök. *a. β.* a nyeregségnek osztásában. itt aszt főűkség magyaráznunk. 1. kik értethessenek a

meg

meg nevezet személlyek alatt 2. mi történt ralytok, meg jegyzvén mind ezekben az Evangéliomi prédikálásnak gyümölcset. Itt az Apostolok nem hogy értetnének a királyokon, inkább ellenekben tetetnek, mikor, töllők meg futantatnak, hanem afféle tulalydon királyokrol kel, itt, kiválképen gondolkoznunk, mine-műek abban az üdőben az Evangéliomi előmenetelnek akadályául termettek vala, nem rckesztvén ki a máiakotis, kik a mint hogy, azoknak példájokkal az Isten országának előmentit későltetik, ugy nem külömben, ugyan attol, a mitől emezek üdejekben meg futamtatnak, meynek féngéjét láttuk minden nap bennnek az Evangéliomi tudomány miat való nyughatatlankodásokban. vesd öszve Matt. iiii. 3. 2. az othon marattakon értetethetnek azok, a kik csendes, és kegyes elmével a Jétusban meg igazitto valóságos tudomány mellet marattak, és laknak az Ecclesiában minéműek az Uj. Test. cseledi azoknak ellenekben a kik helyben mondatának lakozni a száraz helyeken vers. 7. hogy peniglen othon ülő aszszonyi alatoknak seregének mon-

mondassék, a seregeknek királyinak ellenében, jelentetnek, azok felet mellyeket tellyéb mondánk, olyan Christus engedelmeslégehez tanult együgyű gondolatok, mellyel a Jéhus Christus alazatos alapottjában meg nyugodván nem kíván e világ szerint fényes, pompás elő meneteles valáshoz, országhoz, nemzethez gondolatiban alkalmaztatni, meg nyulszik az Isten Fiának alazatos állapotjában, úgy gyakorolván hitét azokban az eszközökben mellyeket vött az Istennek szájából, és tanult országában ő Felsége keze alatt, hogy inkább láttassék hitének belső titkos alazatossága, mintsem éretlen, vagy maga gondolatlan buzgósa, mellynek nyomát gyakortább azokban láttuk kik akarnak valaminek látni az Ecclesiában, mivel természet szerint az emberben nőt erőtlenség igen szeretné emlékeztető nyomát hadni, ezért is köti magát fokakban olvan dologgal öszve, mellynek természetiben meg emlékeztető erő vagyon. lásd példáját Illyesben. 1. Király. XIX. kinck mivel nem lón szinte cselekedete eléggé meg ért buzgósból, mellyét mind magának, mind geniglen az Isten

Istennek cselekedeti, e buzgósnak ki meneteliben mutatnak, midőn az Istennek Népeért úgy buzog, mint a kinck maradása iránt semmi remen-
seg nincsen, ezért mongya, egyedül maradtam, engemetis halálra keresnek, oh Uram! elég immár az én eletem, ved el az én lelkemet, mert nem vagyok jobb az én atyáimnál. mint ha mondaná nem kel mára tudomány, nincs helye a Profétálásnak, mert oda a nép; bizony így jár az, ámbár leg nagyobis az Ecclesiában, valaki Isten előtt való dolgait indulatinak szárnyára bocsátja, ihol tudománya ellen úgy buzog, el feletkezven arról a mi van Peld. XXIX. 18. veld. öszve Hof. IV. 6. hogy az Isten minek előtte valamely népet tellyességgel eltörölne Profétait veszi el, tudományától fosztja meg; valamég peniglen ezeket meg tartja bennnek lattattya a népnek meg maradásának sengéjét: bizony tehát Illyes ha buzgósgának illendő modgyára halgotot volna, meg kellett volna szovait fordítani *Oh uram! ne ved el az én eletemet, jollehet el batta a nép a te szövecségedet, meg ölték a te profétaidot, ihol én maradtam egyedül, engemetis halálra keresnek: ha meg*

meg ölsz vajba! a következendő nemzet
 Profeta, és tudomány nélkül nem ma-
 radna. atb. így kellett volna ügyet az
 Istennek Abrahammal kötött szövetségé
 gé iránt gyakorolni tudó hatalmában
 vetni lásd Matt. 11. 1. nem maga ren-
 detlen buzgótságban, melly ebéli erőt
 lefegített feltedezé (kire kétségkűl az
 Apostolis tzeloz. Jacob. v. 17.) mind
 maga, mind az Ur Isten. fel maga
 midőn azon az uton kéri halálát,
 mellyen életét meg akarja tarni 1 Reg.
 11. 3. 4. itt látjuk maga kenyéből
 Isten poroncsolattya ellen egy felől
 fut a pusztában hogy Iczabel ellen
 életét megtartása, más felől, ved el
 Uram az én etemetett: de fel fedezé
 az Istenis szemtől szemben vers. 11.
 12. holot sem a sebes szélben, sem
 földindulásban, sem a tűzben, ha-
 nem a gyengén lengedező szélben,
 mellyben nemis véli vala jelenék meg
 neki, hova lehet ennel nagyobb
 buzgótsága ellen valo kedvetlenség,
 mivel ilyen gyenge szelecske, nem
 vala hasonlítható olyan felettebb valo
 buzgótsághoz, hanem inkább annak
 példája lehet vala, a mint kecségek ű-
 vülis vala ama nagy, erős szél, föld
 indítás, és tűz, kikben az Isten nem
 vala,

vala: bizony hát az Isten mikor e gyen-
 ge szelecskében meg jelent el mu-
 latván emezekett, jelentette inkább
 vagyon a magok erőtlenségeket érző
 edgyűgyü gondolatokban, és csekej
 tudományokban, mintsem a feletteb
 valo rendeletlen, vagy eretlen buz-
 góságban. lásd. Luc. 11. 54-55. ved ő sz-
 ve Matt. 23. 28-30. vagy peniglen
 igen böles és nagy mély gondolatok-
 ban, minéműiek valának a Philoso-
 phusok, kikről lásd mi van Matt. 23.
 25. ezért mondgyá Pal. A. aszta mi
 van 1. Cor. 14. 18-20. illyenek valá-
 nak a Sido Nemzetben a Főpapok.
 Isrástudok, Phariseusok, de edgyikben
 sem lón az Isten, mivel nem neki,
 hanem magoknak zelálnak, a mely
 nem buzgótsághoz, hanem fertelmes és ár-
 talmas indulatossághoz nem tudom a szé-
 gény Illyélsis zelált volna e ilyen fe-
 lertéb, vagy nem, ha maga élete
 nem forgott volna a dologban, de
 mivel hogy aszt kéri Jézabel, es A-
 cháb meg atta, ügyett Isten ügyének
 cúnállya, hogy annál inkább buzog-
 hasson mellette, ezért már nagy bu-
 sulása van a Serégeknék Uraért Isteneért,
 mert el hatták szövetségét, oltárait el
 romlották, Profetáit meg ölték, de

vallyha nem e volna nagyob büsülségnek oka, mert engemetis halálra keresztnek: de nincsen ezekben semmi jó emlékezete ellen való töllünk e nagy Jambornak, jollehet igen elménk, hogy minden vétek nélkül buzgósa nem volt, hanem a menyiben leher tzelünk szerint effelekekhez hasonlokkal e Soltárnak dolgait illetni szerettyük; mellyhez képest, mi irántunk példában ilyen igazságokat jgyezzünk meg a kegyességünknek gyakorlásában tartsunk az Isten országához illendő modot, meg gondolván hogy a kegyesség nem utolsó mesterfég. s. ha nagy mértékben, adttais ő Felsége belénk alyándékit, mindazonáltal evilágnak nehésségi között nem mindenkor addig háthatósok, a mig akarjuk, mivel ő Felsége sem akar mindenkor azokáltal addig munkálodni bennünk, meddig munkalodhatnék, elég ha ezek általi ő Felsége országában meg maradhatunk. s. valamig ennek az aszszonyi alatoknak Seregeinek cseledei, akár küvül, akár belől érzik erőtlenségeket, ad dig vagyon leg jobban dolgok, mert belől azokáltal öriztetnek az üdvösségre, küvül igazittatnak vilássa el hagyott

gyott seregekben, meg üsmérvén, Istennek hatalmát erőtlenségekben.

Láttuk mind két részről valogyűmölcsét, mely emézekben el futást, ezekben peniglen pradával való osztozást nemz. Bizony dolog a, hogy a kik meg utállak az Evangeliomi hirdetőknak ilyen seregét, jollehet semmi föld indulást villámást, erős szélet menyörgést ne hallanának, mint régentén mégis el futának, mint a fi doknak felyedelmekben, és a Nével nevezet Istennekben látok, midőn Uralkodásoknak székekből ki hányatnának, helyt adván a Jésus Christos dücsöséges Uralkodásának: így a Romai Imperátorokban az időben kíválképen, mikor engedetlenebbek az Evangeliomi prädikáláshoz lőnek, láttuk miképen üzeték egyik, a más, toli ki, országából: többekben is a kik nem úgy ellenkeztek, mint engedelmeskedének az Evangeliomnak be vételében a Jésus Christusnak: ezen futásnak valóságát láttuk, midőn segyvert fogni, és hadat viselni az Isten fia országlása ellen meg szűnnek, mellynek kíválképen való ereje, el hatá azoknakis szíveket kiknek

modgyok vala, az Ecclesiá iránt valo gonoszbán elől jární. *b.* el öszták a prädatis az othon úlók. Itt a prädák azok, kiket ugy tudományunkal, mint erkölcsi életünknek, és eleti tehetségünknek ahoz illendőségével a Jéhus Christusnak meg nyerünk, minéműek a szentek, kik mi általunk a Jéhus Christusnak üdvességés üsméretire jutnak. *a.* a sz. léleknek allyándékai, mellyeket a meg tértek masokban terjesztének, a mint a Proféta el ösztátnak nevezeti alat ki adgya, a mint is, ez szollátnak formáját ezen ertelemben vers. 19. vitat, a Jéhus Christus iránt igit szolván: *ajándékokot vétén, ösztogatál az embereknek.* Meltánis Prädattóbbi között, mivel az ördögnek irántunk valo jussa ellen esett, ilyen győzedelmünk; ez az oka hogy igaznak mondatik Esa XLIX. 24. a menyiben törvény szerint tarttya fogjait: prada tehát, mert igaztol jussa ellen vetetet el e nyereség. Othon últek peniglen az Ecclesiá, és abban elő szentek, a menyiben sem hivatallyoknak, sem meneteleknek, sem az Ecclesiának határit által nem hagják, hanem meg nyugosznak, és meg elegešznek az Isten házának jovaival.

Sol

Sol. LXV. 5. vesd. öszve 2 Cor. XI 1. 9. El öszttyák a menyiben nem tsak közlik, hanem örökfégekkekis tszizik azokat akikkel közlik. Bizony ugyis vagyon, hogy a mint ő Felségé testamentom szerint hatta, e prädának attyánkfsaival valo közlést, ugy mind ez életben, mind peniglen a következendőben. Testamentom szerint mint örökségünköt az Abrahammal tött szövecségnek erejéből birhattuk mind azokat, és minden bizonyál birjuk, kiket az Isten fiának üdvességés üsméretire tanítottunk, vagy világi alkalmatosságinkból tanítottunk. Boldog ember az akinek igit vagyon dolga Solt. cxlv. 15. igit látván értelmét mindeniknek, nem lehet hogy ne vegyük észre ő Felségének bölcsességétis az Evangeliumi prädikáltatátnak ilyen hatalmában, midőn láttyuk azon egy beszéd által, ezek a pradát öszttyák, emezek futnak.

XIV.

Az Ecclesiának ennyi elő mente után, minek utánna elēbbeni allapottya váltóznék, rallyta meg es hető minden viszantagságok ellen való vigasztalási tetetnek fel, hogy elēb-

Q 3

beni

beni állapotjának határit, réa borult-
 ullyabb állapotjának idegenysége
 meg ne haladná az othon ülő Alzszó-
 nyi alatok feregének nem kicsin díszet
 lentségével: ezen állapotja a Pro-
 fétának ilyen szavaiban jelentetik.
*Holott ültök vagy feküsztek a katlanok
 között, vagy peniglen azokban rendre
 rakott kormos fazakak között.* mint
 nyelvünkön szollo Bibliánkistanállja,
 mivel a mint a sz. Irás magyarázok töb-
 bire, olyan valóságott keresnek itt,
 mellynek hasonlatosságát a tűz heje-
 ken láttyuk, midőn azon lévő tűzet
 meg gyámalittatot fazakakkal úgy lá-
 tunk környül kerítve. veld őszve
 Ezech. xl. 43. hogy, nem hogy az, a mi
 a fazakakban tölteik, annál inkább az, a
 mi a tazakak közti szorittatik, hol tűz-
 nél egyébb nincsen, sőt önön ma-
 gok a fazakakis a környül álló kövek,
 és támaszak miat, a tűznek sebessége
 ellen el nem dőlhetnek; melly sze-
 rint a kormos fazakak között ülni,
 mit téfszen egyebet, hanem hogy, a
 tűznek sebessége közti nem csak kor-
 mos fazakokkal, hanem azok körül
 lévő kövekkelis, mint valami erős
 rákással úgy szorittatni, hogy a tűzi
 sebesség ellen semmi akadály ne le-
 hef-

hessen, melly rut fekete kormosság-
 tol oltalmazhatna, annál inkább
 a tűzi hevileget elvethetne, ha-
 nem egy atallyában egni kel, és a tű-
 zi nehezégeket viselni. De midolo-
 gra nézen a Proféta ilyen formájában
 szollásának lassuk aszt meg: kétség-
 kívül az Ecclesiának olyan álla-
 pottját jelenti, mellyben az üldö-
 zésbéli szenvedéseknek, és minden-
 féle kisérteti nehezégeknek közepi-
 ben úgy tétet, mint valami kormos
 fazakak között, sebessen égő tűzben,
 vagy nem különben mint Danieltis
 társaival edgyütt láttyuk tűzes ke-
 mentzében, Dan. i. 11. és a csipke
 bokrott a tűzben 2 Mos. i. 11. Ugya-
 nis hogy a sz. Irásban a tűzön
 és akörüli allo ilyen dolgokban nyo-
 morúságokat, üldöztetéseket, pro-
 bákot kísérteteket kellyen értenünk,
 önön magok a dolgok mutattyák,
 mikor azoknak valóságát érzik ma-
 gokban mellyek külöképen a dol-
 gokban a tűznek természeti tulajdon
 lági alat lehetők és lathatók, ezért
 mondgya, aszt az Ecclesiáa ami van
 Euck. i. 6. *ne nézzetek hogy én fekete
 vagyok, mert a nap südöt meg emget,*
 veld őszve Zach. xi. 1. 9. hol attób

bi között a harmadik meg marat-
rész, tűz által mondatik meg kohol-
tatni, melly tulajdonképen bételék,
minekutánna mind a Pogány Impe-
ratoroknak, mind a Pápásoknak,
mind peniglen az Ariánusoknak ke-
gyetlen üldöző kezek vettetének az
Ecclesiának arra a részére, melly a
Reformatio által a Lelki Babylonbol
ki hafada: láttyuk szöve hihető Hi-
storikusokból, miképen nemcsak
egyenként, kettőnként, hanem seregen-
kéntis, égettettek süttettek; sőt min-
nyájon tudgyuk, miképen Néro úde-
jében szövétneknek gyánánt az Etcza-
kának sötetése ellen gyulytották
meg őket mézfárolvan edgyiket a
másiknak világánál, a mint erről
Tertulianus, Tacitus; de megis ny-
lábban Poeta juvenális Lib. I. Satira-
rum.

*Pone Tigillinum: tada lucebit in
illa.*

*Qua stantes ardent, qui fixo gut-
ture fumant.*

Vesd öfve avval ami van Enek-
III. 6. hol az Ecclesia olyan öfz-
lopnak példájában, melly a tűzi hev-
ség, és sebesség mia az ég felé igen jo
illatu füstöt vetet adatik elő: Ugyanis
ho-

hova lehet job illatu füst, ha annál
kormosab fazakak közü megyenis
fel, mint aki az Isten Fiának
szenyvedésének reménsege alatt,
hitből a tulajdon tűznek, kormos
fűste közü bocfáttatik; jo illatu
fűst bizony ez ilyen, mert a jo fűst
nek nem csak tulajdonfágit, és
gyümölcsit termi, hanem a sz. L. I-
stennekis kiválképen valo munkája, a
mint Solt. cxli. 2. *Mennyen fel
imadszagom elődben mint ajo illatu fűst.*
eszt a fűstöt kiválképen látók fel men-
ni az Ecclesiából Néronak údejétől
fogva, mindön semmi kénzásnak ne-
mével el nem szakaszthatnék a Jésus
Christustól, sőt a kinok között hittek-
nek fűsti, meg előzte testeknek fűsit,
ugy annyéra hogy torkokon, a horgok
nak helyén nem jött inkább ki a tűz
nek fűsti, mint szajokon a sz. Léle-
ke, midön keserves nyögéseket, és ol-
lyan hathatos fohazkodásokat töttek,
kik közü leg külsőbbikis az Isten fia-
nak engedelmefféggével tele volt; E-
zek között, nem félellythető el az
Ecclesiának az a boldogtalan alla-
pottya, melly lön Constancius Ural-
kodásában az Ariánusoktól, mellyet a
Proféta. méltán kormos fazakak alatt
elő

elő adhat, meg peniglen ilyen formában. *Holott útek, vagy feküsztek.* mellyben ilyen kormostazakak között való lételnek mind. *a.* modgyát. Mind *b.* határát. mind peniglen *c.* végét fel téfzi. *a* modgya ebben volt, hogy nem jöhettek ki közülök mikor akartak, hanem mint egy meg kötve voltak, nem kicfin hevűségnek (és kor moslagnak erőűség, mint Solt cxxvii. 1. *b.* határának peniglen nem kü lömben mint minden dolognak is úgy kellett lenni, mivel az Isten úgy határt tőte mindennek hogy leg külfébbis, sem előb, sem hatráb, ne legyen; hanem minden maga údejében eslék meg, így az Ecclesiának is kiválképen, akár boldog, akár boldogtalan állapotjának bizonyos údeje vagyon, sem emez hamar el nem telik, vagy fokatt nem kéfik, sem fokaig nem tart, hanem mindenik úgy lészén maga údejében, és addig, valamig Isten mondatta, és hatta, nem kü lömben mint Matt. 11. 13. 20. *kelly fel, vэгyed a gyermekeket az ő anyával együtt, és szaladgy Egyiptomban és légy ott, a mig mondom néked.* atb. *c.* vége az Ecclesiá iránt a következőkben láthato, azon kívül ami

van

van 1. Pet. 1:6 7. Rom. v. 3. 4. az el lenlégben peniglen lásd phil. 1: 28. 2 Tes. 1. 5. 6. 7. Így üle az Ecclesiá, a kormos fazakak között a tűzben, minekutánna a Sidok meg vettetnének, és a száraz pufzta helyeken lakoznának; így minekutánna, ama termékeny zápor eső, az égből le szállana, ő Felsége örökségére, nem kevés ki rohanásbéli gyümölcsével, ezte hirdető aszfzonyialatok seregének, mint a Jესus Christus országa ellen termet királyoknak el futásokban el haladók, nem mindazonáltal az Ecclesiának nehességi nélkül, mint a kormos fazakak között való úlének példájában ki adok, a meg nevezet úldözőknek kegyetlenlégek mia. De nélássunk bár ilyen meszfe terjűnk magunkban e mai életűnknek részében való állapotját az Ecclesiának; nem mondhattuk elni a kormos fazakak között sebesen égő tűzben, Bizony a menyiben ama két Nemzett (de kiválképen a mellyiknek ma, másiknak hertelen meg béjegezésével szintén felettébb való elő mentét láttuk) mestere ennek a tűznek; melly nem tsak eleitől fogva égette, hanem még mais rendkűvél emészti az Ecclesiát

ko-

kormos fazakak alkalmatosfágával, méltán gondolkodhatunk irántok, (midőn nem külömben tapasztállyuk közödtök, az Ecclesiának gonoszsázt, mint hallýdon a Romaiak, és a Sidok között, a mint mind ketten ama valóságos kősziklában. 1 Cor. x. 4. vesd őszve. Matt. xvi. 18. szineskedniek valais: ez az oka hogy láttýuk, nem ták a Sidokat attýoknak genelogiája szerent dicsekedni a Jésus Christussal, hanem, a Romai Respublicátis kőszikláról való nevzet alatt magacnak hazudni a Jésus Christust. Titk. xvi. 1. 4. vesd őszve. Dan. xi. 31.) látván hogy ő Felsége ha ma egyiknek, hol nap a másiknak enged olyan előmenetelt, hogy a dolgok önkényen csinállyák, és birják, nem ták az Ecclesiának gonoszt, hanem é nemzetek közüllis, hol ennek, hol amannak az Isten országának alkalmatosfágával való szerencsét, vagy szerencsetlenséget; mellyben mit látunk egyebet, meg annyi kormos fazakak mellet való rakásnál, hogy annál inkább, meg hathassa a tűznek szaga, és által vérhesse a fazakaknak korma az Ecclesiát, melly akkor lészén, mikor nem ták cme szerencsét len-

lenségével alkalmatosfágott ad ennek, az Ecclesiában üldözésbéli tűznek vételésére, hanem annyérais hátat vét, és el tészéd, hogy ez kormos fazakak modgyára tűzben szorithassa, és örizhesse az Ecclesiát, hogy annál inkább az Isten országában vetet perlecutionak tűze nagyobb égésbéli kárra gyuladgyon fel. Erre példajért meszfe ki ne menýünk, látván hogy ő Felsége, ez üdöben addig vitte szegény Nemzetünknek ügyett, hogy minden Nemzetek felet úgy ül ebben atűzben, mint a ki kormos fazakakkal be keritetet (jöllehet másképen a Rêformára Ecclesiának ebben legyen disze, és koronája) gondold meg a közelebb való esztendőkbén szegény Nemzetünkben tulajdon képenis nem telèke é be (mellynek meg mais maradványinak hire, minden egek alatt hintetik:) midőn fokban, a tűz, vas között, nem ták meg adak lelkeket, hanem ugýis öriztetének, és környül vétetének, már meg gyulytot üldöztetésnek tűzben, mint meg annyi kormos fazakaktól; hogy nem ták mentségekről való szovakban, sőt eletek meg tartásáról való gondolatýokbanis, inkább látnák halálókott, s.

tüzeket , mint sem életetket ; nem is kel gondolkozunk hogy másképen öríztethetnek a Rêformâta Ecclesiâ töllok , hanem tsak miképen öríztethetik valaki a sebes tűzben a katlantol , vagy a környűl álló kormos faza kaktol , kik nem hogy enyhítenék a tűzi sebességet : Sőt annak tisztító tulajdonlâgi ellenis kormoznak , nem különbben mint ezekis , igyekezik a szenyvedésektől el szakasztani , és azok között el oltani azt , mellyre természetzerint rendeltettek Rom. v.

3. 4. Igy látván az Ecclesiâ a kormos Fazakak között , nem különbben mint a Salamândrâ a tűzben , látsuk szemelyzerint cselediről szólhatunk így , (az nem ellenkezővén adologgal , hogy némellyeket ô Felsége természeti bölcsességéből , úgy vizen azon tüzelt , hogy malyd világi életébéli szerencsések látsáfék testekből ki rekeszteti a Jêsus Christus szenyvedésinek maradványitt Colof. 1. 24. mindazonáltal nem lehet ezekben semmi dicsekedések azok ellen , kik e világi nehességek között ugyan oda jutnak , hova emezek boldog állapottyokban : Sőt ezeknek nagyobb lîcûben való

dicsekedéseknek materiájok lehet , és vagyon , midőn az ellenkező észközök által ugyan oda jutnak , hova emezek szerencsés boldog állapottyokban , mivel a mint hitetnek nagyobb ereje kívántatik itt meg (nem különbben mint midőn valaki csendes , kies , uton menvén , tanál fârosakadályos helyre , ha meg nem akar heverni , vagy akadni rendes szândekában , nagyobb erőt , vigyázást , mozgást , és fêrénységettel indítani tagjaiban , másképen elëbbeni kies uttyában kívántator erőt itt nem elég ,) ugy nem lehet hogy ne vegyék hitet szerent pájafutásokban tetetet tzelokatt , és dicfîretetket ; mellyhez képes a Jêsus Christus engedelmesféghêhez tanult , és szokott lélekhêz , nem illik az észközökben meg allani , vagy azokban meg lîten ellenis zûgolodni , hanem ebben kel meg nyugonni , hogy ámbár ô Felsége a szenyvedésekben ez életben tégye elertünköt fia életének példájául , elég az hogy az lîten fia életének példájával miis oda jutunk , hova azok kiket ô Felségének tettzet ez életben szerencsés boldog állapotban hordozni , s. taníttatni az üdvességhêz elvetelêig való uttyában , és

és modgyában, más képen a teremtet
dolgoknak természetekben elig lattat-
hatnék meg ő Felsége bölcsességének
díszé) a dologhoz illendő képest? *te
ki ülsz a kormos fazakak között.* Miert
ne: ha mind ezek felet, (mellyek a
szentekben is igazok) meg gondollyuk
lelkünknek ulya születése után
valo alapottját e bűnnek testében
Rom. vi. 6. hol kormos fazakak kö-
zött valo lakozásnál egyebett, ámbár
légyen akár melly szent, és világi ter-
emtetteknek szárnyára költis, de ha hit-
től gondolatit szemleli, mind addig
valamig az halál által e bűnnek testét
le nem veti, mint meg anny katlan-
tól, és kormos fazakaktól környül vé-
tetni érzi magát, mivel ulya szüle-
tet lelkét a testi kívánságoknak felettéb
valóságítol, ugy meg nem ohattya,
hogy az egy Istenen kívül elméjének
természeti titkos szeretetit azok iránt
ne főzne, mellyek kívánságit nem hogy
be tölthetnék, főtt nemis tudgyák,
holot senki nem olthattya el a mi ter-
mészeti kívánságunknak tűzött, ha-
nem csak az, aki ugy tudgya, és lat-
tya iránta valo szeretetit, hogy egy-
szers mind hatalmosis legyen azt be-
tölteni: ugy annyira hogy ezen kívül
men-

mennél inkább testi kívánságinknak
gyuladózásból kívánnnyuk elmenk nyu-
gadalmátt, annál inkább melegittyük
gondolatinkatt, és gyulytjuk testi
kívánságunknak gyakorlására: bizony
tehát elménk a menyiben e bűnnek
testében be borult, nem egyéb kor-
mos fazéknál, és e világnak dolgai-
hoz ragatt, és alkalmaztatot gondo-
lati, kormos fazakak között sebessen
égő tűznél, ebűnnek teste fazakak kü-
rül valo gyamol, és rakás, ulya szü-
letetlelkünknek peniglen e bűnnek te-
stében valo lakozása a kormos fazakok
között valo üles, és fekvés, mely-
nek nagyob fundamentomának okául,
láf. Hos. vii. 4. *baszlatósok a Sűtő-
nek be gyulytott kemenczéjéhez, ki csak
akkor szűnik meg annak gerjesztésétől,
mikor a meg dagasztatot veszta megkel.*
láf. vers. 6. *Mert sziveket az alnokság-
hoz ugy hozza készítettetek alattomban,
mint a sűtő kemenczét melly mikor e-
gesz ejtszaka, az ő sűtőjok aluszik reg-
gel eg mint a langala tűz.* ki itt a ke-
mentze? hanem ha az Isteni szeretet
től meg ürült, és a testi kívánságok-
ban be borult elme. ki itt a kement-
zében be gyulytatot tűz? hanem ha
testi kívánságink iránt valo titkos, és

ártalmas gondolatink, kik által elménk meg melekszik, gyulad, és ég mind addig, valamig a test végben nem vinne; méltánis hasonlítható tűzhöz, mert a mint a tűz nem a kementzében terem, hanem kül gyujtatik be, így efféle gondolatok is gyujtatnak elménkben a testi indulatokat, kik az elmét szüntelen nemcsak kénállyák testi dolgokkal, hanem meg is csállyák: ez az oka hogy a testi kívánságokhoz felettéb alkalmaztatot elme neveztesse testnek: de ki a fűtő aki ebben a kementzében begyult? vagy önön maga az ember, ki elmét világi előmenetelről való gondolkozások által meg gyulyttya; vagy peniglen az Ördög is a menyiben a testi kívánságok által, nem csak kísért, hanem ugyan el. kézíti, segél az el szánt véreknek végben vitélében, egy szóval: fűtők a menyiben mindketten, e bűnnek teste által ebben a kementzében be gyulynak: e kementzében fűtendő kenyéren peniglen, mit érthetünk egyebet, hanem a mit az Apostol eledelnek nevez. Jac. 1. 14. melly nem egyéb, hanem a mire elménknek természeti kívánságát fogtuk, minekutánna az

Isten-

Istenről el fordítottuk; hogy penigdagasztottnak, meg költnek, és a tűzes kementzében vettetnek, s. ott meg fűlnek mondatik; kétfő jelentetik a. a testi kívánságokban be merült elmének foglalatoflaga, azoknak koholásában kikben gyaníttya természeti kívánságának pihenésétt: b azokkal való elése, melly ebben vagy on midőn természeti kívánságának tűzére e világbol vettetik valami: hogy peniglen a kementzének készsége, vagy a téstának abban való vettetése üdött kíván magának, mint ennek possádásában, és emennek be fűttésében láttuk, minek utánna a téstta meg főne, vagy kelne magában: nem külömben a testi kívánságokra vetemedett elme, bizonyos üdő alar, minek előtte ki ütné magát, jobban jobban, el szánt ártalmas gondolatit fogadván fogadgya, és több hasonló gondolatokkal elmét jét mind addig keményitti, valamig a bűnt, maga formájában szűlné lásd Jacob. 1. 15. mint a tésttabéli meg kelésnek üdejébenis elő adánk, ugyan ezen elmének azon titkos gondolatit, és tanácskozását, mellyeket a meg szíretet jora költ, minek előtte av-

R 4 val

val élne; hogy peniglen ez idő alatt a Sűrű alunni mondatik, mi ez egyébb, hanem ez ilyen titkon elkészült gondolatokban lévő mesterség, és praetika, mellyek magokban főnek, pe segnek a kívánt dolognak készleig, vagy peniglen elméjeknek természet- ti kívánságot ezek által meg enyhítő első alkalmotossáig, ugy főnek, pe segnek n, ugofznak, hogy ezekben nem hogy azok látnak károkat, a kiket, vagy a kiktől kívánunk (másképen hanem ha, ez a Sűtő allunnek, mind a kíváno, mind peniglen a kívánt jo, örökké valo tűzben volna, mivel kívülképen azok, kiknek vérek, és indulattyók tanácsfo- fok, s. malyd Istenek, ha el lárnak másoknak életék jóságok és becstű- leték ellen valo titkos, mérges pra- ctikájokatt, még ágyoktól sem tar- toztathatnák meg magokat, az az leg job álmokban vernék által ökött) Sőt önön magok semtudgyák ezek ben kétfirteteket, sem az ördögtől sem e bönöstestől: láttyuk ezekben gon- dolatink, a testi kívánságoktól el ra- gadtatván, miképen elménkben mint meg annyi katlanban szorittattak, hol mind adig égnek, gyuladoznak, vala-

valamig a kívánt joval, vagy élhet- nek, vagy élveznek. De ha testün- kötis ulyá születet lelkünk iránt hit által meg gondollyuk, ezen valósá- gott ugy tanálunk fel benne, hogy annál szentebnek, és uilági tekintetek- nek szárnyára költtebekis, méltán monhattyuk, *te ki ily akormos faza- kak között*, mivel elménk annyéra bé merült e testben mostani romlot- ságunknak allapottyában, hogy mi- nekutánna ulya születnekis, gyakor- ta munkáiból testnél egyébnek ne üsmértessék, melly akkor léfzen mi- kor akararya ellenis sokszor termé- szeti kívánságinak czellyától, ugy el tantorodik, hogy olyan dolgok- kat, akarjon be telni, mellyek tsák testek, ezért is nyilván neveztetik el menk testnek, nem mint ha természeti tulalydonlaga volna test, hanem me nyiben gondolati természetete felet testtel vannak tele: ez az oka hogy gyakorta teszi gyuladozásokkal jelen- getti magát akarattya ellenis, mivel nem lehet hogy ne gyuladgyon fel e bűnnek testétől, mellynek minden alkalmotossági hanem ha hit által orvo- soltatnak meg 1. Jan. v. tűzre való materiánál nem egyébb. Méltán hát

kat-

katlan e test, mikor szüntelen való tüzet tart, taplál, oriz magában, melly tűzön ércsed mind azokatt, valamellyekben tüzi tulajdonságott ércsed magadban, minémű *a.* abún, annak gyümölcsei, mellyekis ugyan láttatnak termeni, és kinöni e testből, minéműek rallytunk minden meg eshető nyavaják, próbák, kefirtek, buk, bánatok, kik mint meg annyi tüzek nem tsak testünköt (kiválképen ha avval egyben nincsenek kötve, kire természetfzerent rendeltettek) tészik kormos fazekhoz hasonlová, mikor sullyos hofz szallagok miat emberi formais elig marad meg testünkben, hanem lekünkötis: midön effele tűznek rallytunk tarto hofszallaga miat, ugy köti, és szoktattyá elménket ezekhez, hogy mayd ne tudgyunk egyébről gondolkodni. *b.* a szent L. allyándéki, kikben lévő tüzi tulallydonlágott attóbbi közdött testi kívánságink ellen való küszködésében erűnk. Gal. v. veld. őszve Rom. vii: viii. *c.* az Istennek beszéde, kiis bennünk az örök életre való gyümölcstőzésre, fellyéb émlített testi, és elmebéli nehezségek közdött koholtatik. lásd.

2. Cor.

2. Cor. iv. 7-10. veld őszve. Solt. xii: 7. ércsed itt, az Istennek beszédihez képest a földből csinált kohon, ugyan aszt, a mit az Apostol cserépedénynek nevez, mivel az Uj Testamentomnak vii. szakasz szerint az Istennek beszéde ebben tisztittatott, és tisztittatik.

De a mint az Ecclesiának feketeségében vagyon szépsége Enek. i. ugy gonoszibol mint meg annyi magbol, nem tsak az Ecclesiának diszire, hanem ő Felsége dácösslegéreis ellenkező gyümölcsek nőnek, mivel ugy láttyuk elő mentét az Ecclesiának ez életben nyomorúságiban oltotta ő Felsége ez az oka hogy többire valahol szo, vagy példa vagyon az Ecclesiái nehezlegek iránt menten utánnok nyujtatik abbol való kifesséshiek remesége: nem különben mint ittis mehelt mondgya. *hol ültök a kormos fazakak közdött, menten utánna veti, mindazáltal ki tetzenek a galam özűstben be borított Szárnyai, kinek tollai vannak az aranynak Sárgaságával.* Tudgyuk a Galambot a madarak közül, szelidebnek, tisztábnak, szapardóbnak, és társa iránt való szeretet ben allandóbnak lenni; mely szerint mel-

meltán az Ecclesiá gyakor helyt az Enceknek énekében galambnak nevezetik; a mint a szent L. ezen tulajdonságot akarván meg éreztetni az Ecclesiával, lefál galambi formában. Matt. 111. 16. a Jესus Christus tanítványira bizván az Evangéliomi szolgálatot, mint egy Testamentom szerint hadgya nekik, hogy lennének együgyűek mint a Galambok. x. 16. nem különben itis, láttyuk meg akarván az Ecclesiát ugyan valójában jegyezni edgyügyű szelidségében, szárnyas galambtól vőthasonlatosságban kezdi befzedit iránta. *meg tetzenek a galambnak szárnyat.* Mit érthetünk szárnyait illendőbbképen, mint ennyi szennyvedése után hite reménysége szerint való tetterős gyümölcst, mivel valamig hitünk a remellet dolgozott meg nem fogja, kiválképen az ellenkező erkölcsök között elig tetzik, nem különben mint a galambnak szepen egyben a karított szárnyai lártatnak minek előtte szárnyolásra magát nem venné. hogy peniglen szárnyai ezüstben foglaltatva tündökölni mondaflanak, annak meg gondolásával a mi Sz. Irás szerint az ezüstnek tulajdonsági alat

ért-

érthető igazíthattyuk el, mely nem egyebb az Isten fiának tiszta tökéletes engedelmességénél, a mint több helyeken is láttyuk, olyan dolgoknak példájában első adatni, mellyeknek természetű tulajdonságokban van a tisztafog, mint Jan. 111. 5. *valaki nem születik vízből.* atb. vesd össze I. Jan. v. 6. holis mondatik *víznek álata jönnek:* ez az oka hogy a sz. Irás a menyiben ezen tudománynak mint egy szelenczéje, nevezetetik hét szter meg koholtatot ezüstnek Solt. xii 7. nemis tarttyuk a hasonlításnak valóságát inkább semmiben mint ebben a tisztafogban, melyet a szennyvedésekben, nem különben mint az ezüst a tűzben von el, ezért mondatik Enek. 111. 10. *mellynek oltópais ezüstből maga csinálta.* mint ha mondaná. a. azit a tökéletes tiszta engedelmességet mellynek jussa iránt hitünk és az Ecclesiá nyukszik egyedül én törttem lc. 8. én egyedül mutatam bé attyámnak ama bekecségg tanácsának Zach. vi. 13. ereje szerint kívánt bizonyos okul, tökéletes és valóságos érdememnek reménysége alatt. a mintis nekem lön jutom egyedül ennek érdemében,

S

mint

mint győzedelmes vitéznek, menni az egekben, kinek gyümölcsett, mint elleniségében, úgy barátiban rész szerint el haladók, melyről jollehet ujjabban vagyunk szollandok vers 19. 2. de én megis minek utánna a sz. L. elküldeném, nem tsak elő adom ezeket az Evangeliomi prädikállásban, hanem ezen sz. L. által ugy alkalmaztatomis az Ecclesiára, és abban levő enyimekre, hogy ezekben mint meg annyi töllem tünált arany ofzlopokban, mind ök légyenek erőstök, és batrak a kárhoztato törvényellen, mind peniglen én szabados, lásd. Solt. xvi. 2. 3.

Ezeknek ilyen elől bocfáltásból nyomozhattuk immár fel, e galamb szárnyainak ilyen ezüstben foglaltatott fágából nőtt tündök lesét, melyet minek előtte el érnénk fundamentomát kel fel keressünk a Jესus Christus engedelmessegének; mivel ez által modgyált e galamb szárnyainak ezüstben be borultságából nőtt fénynek: jobban meg hathattuk ugy véljük, e nem egyéb az Isten fiában lévő két természetnél, mivel természeti tulajdonlaga ő Felségének, ilyen engedelmesseg által valo kedve be

betelésére szükségesképen meg kívántaték, eszt lattatik allattomban fel tenni a Profétais, mjdön e galambnak szárnyait, nem tsak ezüstben be borultnak, hanem sárga aranyhozis hasonlonnak mongya. Bizony több aranyi tulajdonlágoknak el mulatásával, ha tsak ez edgyett meg gondolyukis, hogy ő természet szerint el rellytve vagyon, ugyannyéra, hogy hanemha érdeme szerint intezzük világi szorgalmatosságinkat, másképen ujlágulis elig láttuk, és tanállyuk: ez az oka hogy nem tsak magában vagyon érdeme, böcse, hanem a mivel egyben foglaltatik annakis érdemet, tekintet, és fényt ad, melyhez képest meg gondolván az sz. Leleknekis ehez hasonló szovabéli járásának szokott uttyát, modgyált, az Isteni természetén kívűl illendöbökképen semmit az arannyon nem érthetünk, melyetis nem tsak el rellytve tanálunk, amaz örökke valo tanács szerint, a sz. H. titkában, a mint eszt lelkiésmertetünknek a sz. lélekkel ben nünk, és vellünk valo tanobizonylág tetelének egysegebenis tapasztaltuk. 1. Jan. v. hanem az ember természetbennis, a menyiben Isteni tulaj

laydontságának meltsóágival olyan bölcsen borítottotta bé erőtlenfégitt, hogy azokért lenne érdeme, tekintete, és bölcsé, a mint halálíg való engedelmességében látjuk érezzük és halljuk Solt. xl. 8. Sidok. x. vésd őszve Matt. i. 11. 17. méltán tehát ilyen emberi természetben nem tsak fundáljuk eszt az engedelmesfégett, hanem ezért az ezüsti nevezet alatt örösis ért hettyük, mert hanem ha tsizta lott volna lásd. 1. Pet. 11. 22. vésd őszve Sidok. vii. 26. ezért Solt. xlv. 3. *te szék vagy minden emberek fiánál.* atb. másképen engedetlenné lenni kellett volna. De méltábban mégis az Isteni természetet az arany alatt érthetjük, mivel azonkívül, hogy természetiben semmi nincsen ami nem Isten, (és tsak az, egy igaz Isten valami természeti tulajdonágiban vagyon, valami peniglen ebben vagyon ugy Isten az, hogy akkár meljiket ved el, atöbbi sem Isten többe, mivel nem lehet hogy ne legyen Isten, természeti tulajdonágának summájában, ámbár mi elmének természeti gyallofsági miá, egyenként gondolyuk is ökötr) olyan szépség tsiztáság, és minden tekintetekben való meg edgyezés vagyon mun?

munkájában, és szavaiban, örökkevalo tanácsa iránt (azon kívül hogy az emberi természetis öbenne szép, és tsizta. mint Col. 17. 9.) minémüt látnunk az aranyban több értz nemek között. ehez mint sárga aranyhoz hasonlatosok e galambnak szárnyai. emebben peniglen mint ezüstben foglaltatván fénlének.

Bizony akkor hasonlo az Ecclesiá Istenehez és annak tselédi szemellyszerint, mikor olyan lelki dolgokról valo gondolatokra költi údejét, és tsiztét, mellyben nem ugy magalkifége teslék ki testifége felet, mint ez Isteni természetben levő tökelletségek iránt valo elmélkedésis, tanáltaslék, még peniglen az elmének avval a természeti kívánságával, melly mind addig nyughatatlan kodik, valámig a meg úsimért jora költöt faracslágának hasznát, avval valo egy ségében nem érzi, kiben elmélkedési mulatoztak: nemis lehet hogy ne legyen az elme ebben hasonlo, mivel az Isteni emének olyan tökeletes természetis munkáját tötte magának példaul, mellyel a mint nem lehet hogy szüntelen maga természeti tökelletséginék szépségét ne szemlélye, úgy

ugy nem lehet attol az elmétőlis ma-
ga hasonlatosságait eltagadni, kinek
gondolati ő Felsége tökéletességiben
szeretnek mulatozni, mivel hanem
ha ő Felsége szemléli bennünk,
mi általunk maga utait, éstermészeti
munkáit, másképen a mint hogy
igen bē merültünk e testben, nem
lehet hogy ne, legyenek gondolatink
szüntelen testtel tele, melyben a mint
leg nagyob tavulása vagy az Isteni
képnek, ellenben úgy emebben tart-
tyuk az Istennek képre teremtet-
ségünkött. lásd. 2. Pet. 1. 5. *hogy ezek
által az Isteni természetnek részesei len-
nünk.* bizony nem úgy, mint ha az
Isteni természetben lévő tulalydonfá-
gok nekünk, úgy a mint az Istenben
vannak tulajdonittathatnának, mivel
igy Istenné lennénk: hanem. a. a me-
nyiben ollyannal vagyunk természeti
egyesülünk, kinek egyik természete
Isten, minémű a Jēsus Christus: ez
az oka hogy a Proféta, nem tsak az
aranyinak, hanem annak sárgaságának
meg gondolásábanis adgya előnkben
az Isteni természetet, veld őszve. Enek.
v. 10. 11. melly az Isteni természet-
nek ollyan elmélkedésére akarja el-
mēnket serkenteni, mellyben ter-
meszeti

mészeti tulalydonfágit tanállyuk az
emberi természethez, mind halalig
valo szenyvedésig alkalmaztatva, mi-
vel ezen kívül természetéhez illendő
maga meg dűcsdítését kegyelembéli
tanácsa szerint ő Felsége nem gyako-
rolhatta; ez okon mondatik, ez arany
sárgának meg tisztittatónak, a mint
az Ecklésiai vallástetel tartya, *az én
szerelmem sem fehér, és piros*, mivel egy
szíval, úgy bírja őnön magában az
Isteni természetben lévő tulajdonfá-
goknak fenyét, szépségitt Jan. 1. 5.
hogy ne tsak maga bírja az Istennek
természeti életét, úgy valamint az
attyában vagy Jan v. ez okon *az ő se-
je valasztot draga aray.* vers. 11. veld
őszve. 1. Cor. xi. 3. *a Christusnak penig
feje az Isten.* hanem más őbenne,
és ő általa, mint leg első világosság
és igazság által szemlélyük az Isten-
nek természeti tulalydonfágit, ezért
mi irántunk mondatik annak a mi van
Sidok. 1. 3. a. menyiben ugyan az az
Isten, a kinek Isteniségiben vagyunk
maga természeti tulalydonfáginak
szemlélése, úgy fel készitti elmēnket,
ezen tulalydonfáginak utai szerent
valo elmélkedésére, hogy ne tsak
magunk lelkünkben érezzük ennek

édes nedvességét, mivel elméneknek nincsen természetéhez illendőbb kieselége, az Isten utairól való gondolkozásnál; hanem életünknek pracissimais legyen mások előtt olyan úsmértető példa, mellyből tulajdon formája láttassék e galamb szárnyainak ezüstben való foglaltatásából nőtt fényének: mej ezekben vagyon.

a. mikor hitünk e két természet által tölt engedelmesfének gyümölcsfitt, úgy magáévá teszi, mint ha tulajdon önön maga engedelmeskedet volna ezekben. b. mikor reménységünknek ilyen tekintetire nézve, az örök életet ezekben, mint megannyi elől meg költött sengékben gyvárja, reméli, mint akitől sem élet sem halál el nem szakaszthat Rom. VIII. 35. 2. mikor testünk is a Jésus Christus szenyvedésének maradványit, nemcsak érzi, hanem önön magában is bétölti Col. 1. 24. ved mindazonáltal eszt, ne küssebbégével a Jésus Christus elégtételének, hanem a menyiben annak hathatos gyümölcsét testünknek érzékenységgéig úgy foglalta hitünkben, hogy ne csak a sz. írásban, hanem még vérünkbenis éreznők erről való tanobizonyosság.

ságnak valóságát, és alkalmatooságát, ezért mondgya az A. azt a mi van. Rom. x. 6. 7. 8. 9. mivel a mint nem, lehere, hogy az Isteni természetnek tulajdonosági meg ne hatnák az emberi természetnek tulajdonoságit a valóságának dolgában, magok rendekig való edgyesültségnek miatta; ugy nem lehere hogy testünkbenis el ne hatnának, magok rendekig a Jésus Christus szenyvedésének maradványi a természetbeli egység mia: Ugy annyira hogy, kíválcépen rendküvül való szenyvedésünk a közönséges igazság mellett, legyenek az Isteni természetel való edgyesülésnek is argumentomi, mivel azon tesmlesztet mellynek maradványit testünkben viseljük mind halálig, nem csak az Isteni természettel szemellybeli egyesülésben edgy, hanem velünk is a természetbeli egység mia: ezért mondgya üdvözítőnk azt a mi van Act 1. 4. 5. ved öszve Enk. v. 13. az ő kezében vagyon arany gyűrű mellyben foglaltattak hiárintus színű drága kövek. atb. lásd valakinek, ebben az arany gyűrűben foglaltatot drága kövekkel való kérédőség. Titk. xvi. 4.

Igy látván az Ecclesiának dicsőfőse-
git gonofzi között, következik a ki-
rályoknak el szelelztetésekben továb-
valo ki nyilatkoztatása előmenősege-
nek, mellyet mond örökségében lőt
nek lenni, mej örökségről fellyeb a
10. versben emlékezünk: mindazonál
tal ittis benne mongya hogy el szelel-
tette a királyokat, mellyhez képest ezek
hez tartozkodgyunk. a mi tőlünk nem
lehet, máshoz sem illik, itt meg ra-
gadni a historianak felső részében,
azokkal kik itt az Istennek öröksé-
gén értik ama kíválképen valo föld-
dött, melly tulajdonképen soha az
Istennnek öröksége nem volt, hanem
csak annak alkalmatosságával adatott,
és foldatott öröksége iránt valo gya-
korlásának rendiben. A királyokon
peniglen értik attöbbi között kana-
neusoknak királyit, kiket Mofes, és
Josue. által, most említett földről ki-
űzven el szelelzte. Lásd Josue x. xi.
xii.

De mivel az Uj Testamentomnak
allapottyában az Isten országával el-
lenkező királyok eleitől fogván ta-
náltattak, mint edigis magyarázatunk-
nak rendiben el haladok annakokaért
mi

mi ittis effélék iránt gondolkozunk,
még peniglen ilyen formában, hogy
midőn a Proféta így szol. *miikor a
mindenható Isten el szelelzte a királyo-
kat* abban az örökségben, nem ez
elméje, mint ha a kananeusok meg-
győzöttetéseket nagyolni akarván,
akarná mondani, ugy el fottak, és
szeleltet az Izraelitáknak felettéb va-
lo győzedelmek mia, a kananeusok
nak királyi, több hozzájuk hasonlok-
kal, hogy sohol tellyességgel ne
tessenek, vagy tetczeni meg ne mér-
jének: hanem akarja a Proféta, meg-
jedzeni, miképen érte el tökellel-
ségre mentségit emi üdönkben, az az
Ecclesiái díszre, és rendre természet
szerint termet Istenni bölcsesség,
mellynek nyomát, ha voltaképen az
Istennnek eleitől fogván az Ecclesiában
szokott utyáról gondolkozunk, nem
csak az üdőknek fotonként egy mást
követő állapotiban láttuk, hanem
fundamentomátis ő Felsége örökké
valo tanácsában el érjük, mivel az
üdőknek semminémü darabiban, leg-
kűssebbetis nem lehet ő Felségének
az Ecclesiában tselekedni, mellynek
okát, modgyátt örökké valo tanácsá-
ban meg nem kötötte, és elnem gon-
dol-

dolta volna: mélyhez képest ilyen
 igazságon akarjuk fundálni a profé-
 tának szavaiban fekvő valóságot, an-
 nális inkább, midőn ez Új Testamen-
 tom állapotban nyilván tapasztalható,
 hogy sok királyok, Fejedelmek
 minden tehetőségekkel a pogányok
 meg tetteikben bocsátattak ez
 Isten örökségében, hogy örökségé-
 vel együtt úgy legyenek látni
 örökségébe, mint a kinek nem ták
 az Isten örökségében van része ha-
 nem magis Isten öröksége, e mai
 Nemzeti valóság ellen való szabad-
 tságunk hatalmából. Iasf. 5. Mos.
 xxxi. 8. melynek tettetős gyűlö-
 let az Evangéliomi erő által feltyeb
 meg jedzők Constant. M. idejében,
 midőn sokak a Jézus Christusban va-
 lo engedelmeségnek gyakorlásának
 hejét, modgyát nyerek, és tanálak a
 pogány Imperatoroknak üldöztesek
 ellen: nem külföldben mint az után
 Constantius által az Ariánusoknak
 meg dühűtetések ellen, és Juhánus-
 nak alnok, ravasz pogányságra visztá-
 terítő méltosági ellen, mivel a mint
 ez, minden aljukakon az Ecklesiá-
 nak dolgait véstetgeti vala: ügye-
 mennek idejében szántvan rajta az
 Ariá-

Ariánusok az Isten fia természetinek
 atyával egysége ellen, minden némü
 üldözéseknek neme, nem keves kárá-
 val az Ecclesiának elő mégyen vala:
 de itt is meg előze ő Felsége adol-
 gott, hejet poroncfolá az Ecclesiának,
 melyről célunk tovább Hítoriát írni
 nem engedí, mivel ő Felsége orszá-
 gának, ezen igazság által való meg
 erősítetéseinek valósága, a minden na-
 pi példákbanis elegendes, ámbár addig
 ne terjedgyunkis ki, miképen ő Felsé-
 ge atöbbi között el osztá a Réfor-
 máta Ecclesiákott minapi Galliában
 meg eset Persecutionnak hevsege ellen,
 tanálunk Nemzetünkben erre elég o-
 kott, ha meg gondollyuk eleinket, mi-
 képen mozdította meg ő Felsége nagy
 bölcsőn Scythiában a sűrű Pogányság
 között, és hozta örökségében neve
 ülméretire arra a földre mellyen még
 mais mint tartya, ták a tudgya, a ki
 hit által ot lakik. méltán tehát ezek
 között ilyen ki tercző igazságokra
 vigyázhatunk mint a kinek kinek kö-
 züllünk lako helyét az Ur Isten, de
 leg kíválképen az Ecclesiának öröké-
 valo tanácsában úgy el rendelte,
 hogy valamikor itt, vagy amott, így,
 vagy amugy lakunk, és élünk, mind
 T addig

addig kegyelembéli tanácsának, azon a ki szolgáltatásának modgyán állunk, mellyen öröktől fogván magát írántunk az ő Fiában meg dűcsőíteni elszánta. *b.* hogy ebben az úrat elnevesztők jeleket tégyünk magunknak Jer. xxxi. 21. azokban a dolgokban, mellyekben ő felsége eleitől fogva kegyelembéli tanácsának gyakorlásának rendit tartotta az Ecclesiában, másképen vakoskodunk, honan jöttek, hova mennek a dolgok nem tudgyuk, panaszkodunk, zogolodunk gyanakszunk hogy a porból nőttek, mivel az Istennek bölcs utaihoz nem szoktunk; ilyen közönséges jeleket tégyünk tehát magunknak e kezünk alatt való dologhoz hasonlokban, azoknak példájokkal, kik a nagy tengereken ki tetező jeleken fundályak hajókázásbéli bátorfágokat. *a.* közönségesen valámig elménk ki terjedhet adgyuk magunkat az Isten kegyelembéli tanácsa ki szolgáltatása modgyának tudakozására, effélek a Profétiák, és Istennek az atyákhoz tört igiretei. *β.* azokat rendenket, egyenkent, kicsinenkent vegyük fel, hogy annál inkább ne légyünk jövevények azokban mellyek ma rállytunk és

és az Ecclesián csnek. ilyen *a.* a teremtés ezért van az, a mi van Esa. xlv. 18. vesd őszve Esa. xliiii. 7. bizony ő Felsége tetemté sének nem kicsin hasznatetczék még ebben, mikor láttyuk hogy minék előtte ő Felsége tanácsa szerint magát rállyta Fiának engedelmeslége által meg nem dűcsőítette volna; immár általa és rállyta, lattattya, és kószlattattya fiában való meg dűcsőítettségének sengéit; ez az oka hogy kiválképen való örökfégül adá; és el osztá a Canaan földit az Izraelnek, nem mint ha abban helyheztetni akarná valóságos jóvát; másképen a Lévi Nemzettségétis nem oszthatta volna ki belőlle Jos. xlii. 14. mivel másképen lelünkésmeteteis aszt jóválya, hogy nem valóságos jó az, melly bennünkött a hitlenekből meg nem különbözhet; *2.* hogy lehetne az minékünk valóságos jonká, a ki nem hogy természeti kívánságunkkat be tölthetne: sőt magát sem tudgya. *3.* hozzánk sem illik a menyiben okos teremtet állatok vagyunk, hogy valóságos jonkat, olyan dolgokban gyanitcuk, mellyben nem hogy okosság volna; sőt

elmeis nincsen: ezek vannak minden testi jókban. 4. de ő Felleléhez sem illik hogy nekünk job ne légyen, minden dolgok felét, holot nincsen több jó nállánál Matt. xx. 17.) hanem a menyiben annak az örökségnek példája vala, melyet az Ur Isten szövesége szerint nem tsak ada fiának engedelmségebéli jutalmául Solt. 2. 8. hanem abban minden pogányokat úgy elis szélezte, hogy minden Nemzeti külömbfégből lehető panasz nélkül, akár Sido, akár Görög tanálhatna szállást benne Solt. xxiv. 1. ezért mongya aszt, a mi van Jan. x. 16. ezt téfzi a profétának szovais mikor így szol. *el szélezte a minden ható Isten a királyokat örökségében;* de nem a Canaan földében, mivel az Israelnek ebben, való szeledése, menyiben a pogányoknak abból való ki rekesztetésekkel léfzen, nem lehet külömben gyümölcse az Isten fia meg dicsőítettetésének, melly egyedül való rzéllia a profétának ebben a Soltárban, hanem a menyiben eme, példája vala ennek, melly iránt midőn voltaképen gondolkozunk, mint edgy jeltől magunknak e földet az Ecclesiának mai állapottyában úgy te-

hettyük, több Profétiák, és attyainknak tött igiretekkel edgyütt, mint a mellynek elosztásában nylván mutatá és tanítottá a Pogányoknak ez Uj Testamentomban való ilyen el széledéseket: nem külömben, mint midőn a pogányoknak az őzön viz előtt, és utánna el osztáná lako földeket nylván mutatá hogy szándékában van adni az Izraelnek bizonyos üdöben a Canaannak földét. Lásd. fund. 1. Mos. ix. 26. és a Canaan szolgájak legyen nekik. Mint ha mondaná, ide jében a Canaan nem tsak földéből üzetik ki, az Izraelért, hanem az igireteknek rendi és ereje szerént, alalyais vettetik, a mintis lön, elsőben példasképen a canaan földének alkalmazatosságával, az után valóságosképen ma, ez Uj Test. állapotban, hol már emlittök minden Nemzeti valógatás nélkül, a pogányoknak meg telepedetéseket.

3. Ezekután tovább mégyen öröksége iránt a Tzálmón hegyének meg gondolásában: Volt e hegy Jordán vize mellet, nap nyugót felől, a Canaan földinek közepiben, Ephraim Nemzettségében, nem meszfze Sichem nevű Wároftól. lásd. Birák, ix.

48. nem külömben mint *Básán* hegyeis ugyan it vala *Jordán*on tul napkeletfelől, mellyhez képest mind ketten fel nőttek vala az Istennek példaképen valo örökségében, mellybőlis némelleyek, vélik itt ezekben, nem adolog ellen, az Ecclesiának a Canahan földin nap keletre, és nyugotra valo el osztatóságát, mivel hogy a sz. L. szova járálais igen, venni a hasonlított dolgot, hasonlatosságának nevezetiben, minémű vala a *Tzálmón* és a *Básánis*, az Ecclesiá iránt, a menyiben ennek a kívánatos földnek napkeletre, és nyugotrafekvő részeiben el osztattak vala, nem külömben mint *Básán*t emlittok a *Jordán* vizéntül e földnek nap kelet felőt valo részében, és *Tzálmón*is ugyan itt a *Jordán* vize talyán nap nyugotra lenni el haladók: mihez kellyen peniglen magunkat ez iránt tartanunk, eket hegynek tulajdonági tanitnak meg. Ászit mondgya a *Tzálmón* iránt, hogy akkor a havaz vala. Vannak kik itt, a Canaan földinek olyan fejezségéről gondolkoznak mellyet még mais hallunk s. látharunkis néha mezönként, az Isten országa ellenséjnek alkalmatlanágival.

mi-

midőn nagy mezőkőtt betöltnek holt testekkel; melyhez képest miis gondolkozhatnánk, és meg ragadhatnánk a *Tzálmón* hegyének ilyen holt testek miat valo fejezségén, mivel ennek mind a Canaan földin. Jos. x. mind peniglen az Isten országának máialapottyaban nyomát láttuk Solt. cx. 6. ha elnem látnok a sz. L. dolgainak rendiben a *Tzálmón* havazálában az Isten országának nagyob jóvát, és privilegiumát, hogy annakokáért itt a job részét válazhassuk gondollyuk meg miképen haladok el hogy lőtt légyen ez a hegy a Canaan földinek közepiben, nem mondhattuk hogy akórnyúl álló hegyeket magossággával meg halatta volna, ámbár tfak e Sido főcskának *Tzálmón* természetü értelmére halgassunkis, melly homályt jelent, és így mint egy sötét árnyékban valo lételt, nem külömben mint a ki valami nagy hegyeknek, vagy sürű fáknak árnyékotól befedetik. a mint láttuk. Birák. ix. 4. 8. Mind ázonáltal havazni mondatik e *Tzálmón*, ámbár a közfiklás hejeknek legtetéfeb, és a felhőkhoz közelebb valo részén lassunkis mi ma rendküivül valo havazást, mind azonáltal havazot a *Tzálmón*, az az feny-

T 4

let,

Iett, ki tetczet, el nem rejtethetet, nem kölömben, mint mais láttuk, á havalok közt, azokban a hegyekben, kik a ködökött fellül mulván, a homiat el mészfe fenlenek; továbbá volt e *Tzálmón* mint egy tárháza a Canaan földinek részeit termékenytető nedvességeknek, mehez képest szüntelenvaló vizetis bocsfátvala a környül álló tartományokra, a mint tapasztalható efféle hegyekben valahol tanáltatnak: de mind ezekben azt a valóságot nyomozzuk melly az Ecclesiában úgy fekszik, hogy e *Tzálmón* hegyeben lévő tulajdonágok arnyéknál fellyebiránta nem lehetnek. Bizony. *a.* ha meg emlékezünk, ez életnek nehességi köztött való állapotjáról az Ecclesiának, nem lehet hogy ne üsmérjük arnyékban, és mint egy vastag homályban való szorittatóságát, ezért mongya azt a mi van Solt. xxi. 1. 4. *mert ha színtén a halát arnyékának völgyében járók is nem felek.* v. d. ö. szve. Solt. xxxix. 7. *Mint az arnyék úgy jár az ember.* mindazonáltal. *b.* ennyi homályly közülis el mészfe nem csak ki retszik, mert hoval borittatott be, az az, a sz. L. Istennek minden alyándékival, úgy be árnyékoztatott, az Isten

fiának

fiának tisztá tőkölletes engedelmessé-
ginek tekintetire nézve, hogy e világi
nehességeknek homáji között ki tet-
cző fenyével úgy fenlet, hogy még
a környüle lévő poganyoknak is ter-
mekenytető nedvességgel használhas-
son, ezért van az, a mi van Jan. vii.
38. 39. Ezech. xlvii. 1. 1. Titk. xxi. 1.
1. v. d. ö. szve Esa. lx. 1. 2. 3. ilyen
tulajdonágáért attóbbi között, ez Uj-
Testa. béli Ecclesiá szerte, nem csak
nevezetik hegynek mint Esa. ii. 1.
Mich. iv. 1. 2. Solt. xv. v. d. ö. szve.
Sidok. xxi. 22. hanem *Tzálmónnak is*:
mivel az Ecclesiának valóságára, nem
elég csak embereknek sokasága, ha-
nem ha, az Isten képével árnyékoz-
tatnak be, mint a *Tzálmónban* lévő ha-
talom mutatja, midőn *Tzélem* méj-
ből *Tzálmón*, képet jelencsen; úgy
hogy *Tzálmón* hegyének alkalmatos-
ságával, méltán gondolkozhassunk
olyan emberi sokaságról, melly az
Istennek képével árnyékoztatott be,
minémű az Ecclesiá; melly ilyen
okok felet *Tzálmón. a.* az Evangéli-
mi tudománynak kitetcző, és magát
meg üsmértetni tudó hatalma miat.
β. az Ecclesiában elő jótanított miá,
kikis ámbár együgyűek, mindazon-
által

által belőlők foly, az a beszéd, mely a lelket meg szépíti, és a hitet gyümölcsözősre termet nedvességgel be tölti: ezis az oka hogy ilyen tudományból való jó sáfárságokért. kinek fundamentoma, a sz. H. titka, az Apostolok után mondatnak hegynek. Matt. v. 14. *Nem rejllyethetik el, a hegyén építettet város.* v. meg romolhatatlansága miat. Matt. xvi. 18. d. a menyiben benne mint valami nagy hegyben el rejllytettek amaz örökkévaló kegyelembéli tanácsnak kincsei, és titkai: nincsen több efféle tulajdonságának meg gondolása nélkül ezis, hogy a Jéhus Christus az Uj. Testam. Ecclesiának fundamentomit hegyeken téve. Mint az őrdögöt hegyen győze meg, sok izben hegyeken is tanitta, hegyen fogantaték, születék, kőryörge, meg hala, a magosságbanis hegyről mene fél atb. bizony ezek által havaztatékis meg az Ecclesia, *Tzálmonnak* példájával.

X V I.

v. Az Ecclesiának ezen állapotjának tovább való vitatására szolgáltat alkalmatosságot a *Básán* hegyének meg gondolásais e. 16. versben. holot nőtt legyen fel e hegy el haladók, hanem

ittis

attis azokra vigyázunk, a mik e *Básán* hegyéről mondatnak, hogy ez iránt való értelmünkis a Proféta által szolto Sz. L. dolgai közé térhesfien. mondatik annakokáért a *Básámol.* a. hogy legyen Istennek hegye. b. hogy sok halmoknak hegye legyen. Fellyebb emlittök a Canahán földet, az Ecclesiának példájával, és abban a *Tzálmon*, szintén most haladók el, miképen példáza az Ecclesiát, a menyiben embereknek olyan fokaságából áll, melytaz Istennek képét viseli: itt immár a *Básánnak* példájában, ugy adgya ki az Ecclesiát, min ki olyan embereknek fokaságaköze elegyedet, kiknél az Istennek képe nincsen, így foldatot vala a Sidóknak Synagogájok a Jéhus Christusnak Ecclesiájához, így a Rêformátio előtt bē borult vala a Papisfalságban, kiből Isten a dücsőség fel derüle, így még mais nap keletre kiválképen elegyedet a sok eretnékségnek zavarában, kitől jolchet nap nyugatrafekvő része sem Szintén űres, effélékre nér ő felsége illen szóvái val. *Básámbol viszszá hozlak.* vers. 23. de a Profétának elméje szerint, it kiválképen a Sidóknak Synagogájok jegyezhető meg, nem oka nélkül, mivel

vel a mint a Bäsän a szent földnek, és az Ecclesiái örökségnek része vala, ugy a Sidokis az Ecclesiának, melly iránt valo argumentum több privilegiomok felet, ha tsák Moses törvénye által valo hivatalyokis. 2. mert az Isten valóságosan a telben, ugy jelent meg e Nemzetben az időnek tellyeségében, mint példasképen e Bäsän hegyén eleintén. lásd. I Mos. xxxii. 1. Machanar peniglen vala e Bäsän hegyen Giléadban. eszt a synagogát mongya immár maga hegyének nem tettetés nagyságos meltosága miá Solt. xxxvi. 7. mint iránta benne tanálhalo tekintetekért. Istennek hegye tehát, mert olyan hegyhez földatot vala, mellyben Istennek képéből álló embereknek sokasága volt, ez értis e Nemzetet sok helyeken nevezi maga népének, fiának Luc. xv. 31. *Fiam te mindenkor én velem vagy, és minden marháim tied. vesd. Oláve* Tsel. ii. 39. xlii. 46. Rom. ix. 4. Rom. xi. 24. ez az oka, hogy mint természet szerint valo ágak, jo eleve minden lakadalmi késséggel ennyi joval valo élésre hivatattarnak. Matt. xxii. egy szóval azért, valamikor az Ecclesiának határa, ugy ki szélesült, hogy ad-

a Bäsän hegyeis, ki jollehet más képen a Jordánon tul nőtt vala fel, mégis légyen az Isten örökségében, nem különben mint a Sinai hegyis vers. 18. Isten hegyëve. Hogy peniglen. b. sok halmoknak hegyének nevezze nincsen oká nélkül, mivel nem tsák sok apro Ecclesiácskák, mint megannyi apro hegyecskék adgyák vala magokat ez Ecclesiához, hanem a kiralyok elosztatóságoknak alkalmazatóságával nap keleten, és nyugotom eloszták az Ecclesiáis a mint ma láttyuk. több hejekenis a Proféták, Ephraimnak és judának nevezetek alat, ezen halmozást emlegetik az Ecclesiának, melynek nem utolsó argumentoma annak meg gondoláis hogy xii. Nemzetcségből álvala. mellyhez képest, midőn a Proféta így szol. *a Bäsänrol, hogy sok halmoknak hegye.* annyit téstzen mint ha mondaná, midőn az Isten nap keletre, és nyugotra az Ecclesiát elosztáná, akkor az Ecclesiának kiralyi közt, ugya a Jordán mellett, mint azon tul, meg marad az igaz Ecclesia, emezzen havazván, és eszt óltalmazván azoktól a hatalmasságoktól, mellyek mint valami halmok magokat fel emelik az Ecclesiából, ezért

fok halmoknak hegye, mert nem tsak fok eretnek ségek, hanem hatalmasságokis, magokat belölle fel emelik, mint a napkeleti Ecclesiákban mais láttjuk, annak valóságos értelme szerint, a mi meg mondatot Titk. xi. 2.

X V I I.

Minekutánna ilyen elő mentiségét, napkeleten, és nyugotan az Ecclesiának el haladná a Profeta, az Istennek szabad jo akarattya szerint valo tettzéséből fundamentomat vélsen azok iránt valo feddődésre, kik ennyi előmentit az Ecclesiának irigylík, alkalmatoságát peniglen vélszi a Canahán földin termet sinai hegynek halmaitól, mi némü vala Moria, és Acra, kikis jöllehet alacsonyabbak, mindazonáltal mértőfőségabbak az Istennek raitok viselt dolgai miat: ilyen az Ecclesiá, kiis az sz. Írásnak fok hejeiben alacsonyab hegynek példájában adatik elő, mintsem evilági hatalmasságok, mindazonáltal, azt mondgya a Proféta, mind azoknak valakik evilágon nagy hegyeknek láttatnak, minéműek nem tsak minden pogányok, a Sido Nemzettel edgyütt, mely még mais várán várja az Isten országának gyalazattára Messiasának el jövetelit, es

az

az által Jersusalemnek f. a. templomnak meg épittetését, minden Pogányoknak alalyok valo vettetésekkel: hanem azokis a kik a Christusnak neve alatt, vesztegetik ő Felsége országatt. akarván minden tanácsokkal a lelki esméretet emberekhez valo engedelmestséghez, és nevhez kötni, effelet valo békételenségnek és irigységnek maradványit láttjuk meg mais azokban, kik ő Felsége nevében az Isten országát, annak privilegiomátt lako földitt szaggatták, kiknek irigységek meddig meheffen elő, nyilván mutatya az Isten. a. mikor így szol *miért kevellykedtek*, vagy *irigyledtek* mind ha mondana. a. nincs hazna irigységteknek. b. mi gonofzt tet hogy ilyen szorgalmatoson irigyledhettek elen ne. meddig megis meheffen elő irigységek nyilvánabban mutatya. b. c. hegyet kévánta Isten, de mikor? bizony mind amaz örökke valo tanácsban, mind peniglen annak ki szolgáltatásának modgyában: ez az oka hogy tőkeletes engedelmesőségnek jutalma, ebben valo lakozásais. e. hegyen peniglen akár a Tzálmont, akár peniglen Báfant ércsed, a menyiben az Ecclesiá, ilyen ellenkező ma-

V 2

gos

gos hegyek köze tétetet; akár pedig len ércsed közönségesen az Ecclesiát a menyiben e két hegynek példájában nap keleten, és nyugotan edgye lóttnek tanálad, nem költöd helyiában fáraclágodatt: főt majd méltábbán a dolog iránt gondolkozol, hogy pedig len ilyen meg határozásképen szóln. *ez hegyet.* akarja mondani tellyességgel nem mást; ugy hogy, a mint elég az Ecclesiának e nagy hegyek ellen valo batoriságára, az Istennek ilyen valasztásbéli szerelme, mivel ő Felsége valakit valasztásában szeretet egyfzer, soha annak ezköziben, és gyakorlásinak modgyaibanis, meg nem veti, és utállja, ez is, az oka hogy mint ELOHIM, úgy valóztattamagának e hegyet, és lakik ebben, mellyelis akarja, jelenteni, ez hegy hez valo olyan szövetségbéli köteleltséget, mellynek ereje által, nem lehet hogy ne szeresse, meg ne mentse e nagy hegyeknek felsuvalkodlágok ellen. ez értis lakozik ezen mind örökre, nem arnyékozásképen mint régentén, hanem valóságosan, a mint vers. 6. el hadok, és a titulusbanis meg jedzők hogy e szo által érthető dolgoknak, örökké valóságok önön magokban vagy

gyon

gyon. ki ne látna ezekben az Ecclesiának ellenségi iránt valo meg állását? im láttuk ELOHIM valóztotta magának, JEHOWA lakozik benne, tudgyuk másképenis hogy a házaknak és váraknak erősségek itilletik a bennek lakozónak tekintetivel, nem volna hát ez crös? mikor Isten lakik benne meg pedig olyan szövetség alatt, mellynek köteleltségéből nem lehet, hogy ne telcse mint szeme fényét, lásd. Esa. LIV. 17. immár ezt így tudók közül, ki volna az, a ki ilyen szállott házából ki üzne, vagy bé nem fogadni akarna, testünk lekünkis ő Felségének szentféges heje, ugy lakozik ezekben, mint JEHOWA mint ELOHIM, meg lássuk ő Felsége kívánt bennünkött szentségehejéül, a mi rallytunk áll benne meg ne szomoritcsük, melly akkor lenne mikor bennünk lakozására szükféges eszközeinek ellene állának, *meg utalván a Siloah parájának lassan fojo vizét, és a Retzinnek, és Remalia fiának birodalmát kívánván.* Esa. VIII. 6.

X V I I I.

Ezen irigységben fel fuvalkodtlágokat értfed a Sidóknak dorgállya megis

V 3

gis

gis országának igen dücsöfőlegesen ki
 főléfittettségiből nőt állapottjának
 tulajdonlásból e. 18. versben. *az*
Istennek szekerei busz ezerek, sok ezer
Angyalok, az Ur vagyon azokban. atb. it
 az Istennek szekerei nem vétethetnek
 másképen, hanem a menyiben elle-
 nekben tétethetnek a külső szekerek-
 nek, kiket kiválképen rëgen a kirá-
 lyok, fejedelmek hadakozásbéli,
 eszközökül ismérnek vala, a mintis
 (azon kívül hogy a görögök igen él-
 nek vala efféle hadakozásbéli eszköz-
 zel) láttuk példáit 2 Cron. xii. 3.
 xiv. 9. Birák. iv. 3. 2. Mos. xiv. 7.
 9. 23. veld. öszve 1 Sam. xxvi. 7.
*és imé Saul vesztég fekvőven aluszik va-
 la a szekerek között, és dárdaja fel vala
 űtve fejeñél a földben.* atb. ilyen hada-
 kozásbéli módhoz alkalmaztattya Eli-
 seus úgy szemeit, mint szovait 2 Reg.
 xi. ii. 12. mellyhez képest meg emle-
 kezvén arról, mellyet fellyeb a Sidók-
 nak remégflegek ellen el haladánk,
 tudni illik, hogy ő Felsőge országának
 mai állapottyában testi pompas, erő-
 szakos, igen ki tettő fegyverkezé-
 ben az Ecclesiái bekeffégnek valóságát
 nem zárta, ezért jóvendőlven az Eccle-
 siának mái állapottyáról mondgya aszt

ami

a mi van Zach. ix. 10. *és ki vesztém a sze-
 keret Ephraim-ból.* atb. ide el távul mutat
 avalis az Ur Isten a mi van 2 Mos.
 xiv. 17. 23. nem mint ha, ő felségé-
 nek egy átallyában nem volnának sze-
 kerei, másképen uttyát nem lattat-
 hatná országában, a mint edigis elha-
 ladók az Evangéliomi prädikállásban,
 kinek példáját mind a Sidokban, mind
 a Romai harzban, mind peniglen a
 poganyokban fellyeb látok, midőn
 nyárgálvástvitetni mondanók a pusztá-
 ban vers. 5. Veld öszve aval a mi van
 Esa. xix. i. *ime az Ur könnyű felbőre-
 űlvén be megyen Egyiptomban atb.* ezek-
 hezképest bizonyos szakaszónkent ha-
 tározzuk meg magunkat az Istennek
 szekerei iránt, fel tévén mind azo-
 kat szekereinek, kikben uttyát, és
 nyomát láttatta mentinek, az Uj.
 Testamentomi állapotban. Bizony sze-
 kere a közönségesen az Uj. Testa-
 mentomi Ecclesiá. b mind azok a sze-
 méllyek, kikben ő Felsőge, és kik
 által készült, és mint fellyeb nyár-
 galt, ennek felaluttásában, gondold
 ezek közül kiválképen az Apostolo-
 kat, értsd ide Máriátis kiben ő Fel-
 sége mint egy székérben űlt, és jött,
 ezért mondgya az Angyal. Luc. ii.

28. 35. az Ur vagyon te veled, nem különben mint ittis, az Ur vagyon azokban. c. köszönségesen minden szentek szekerei, ezért Enek. vi. 9. *átteret engemet az én engedelmes Népemnek szekereben.* vesd öszve Solt. cx. 3. ezért is fok ezerek, nem különben mint fok, és nagy vala, a dicserő aszfonyialatoknak serege. d. a menyiben ma ő Felsége beszédiben is jár minden Nemzeti. atb. válogatás nélkül, nem e fűnk meszse ad dologtól ha ittis kereskedünk. f. ambár nem vettetett légyenis, ez Uj Testamentomi Ecclesiá az Angyalok ala, mindazonáltal ő Felsége szekerei, a mintis nyilván tüzes szekereknek nevezetnek 2 Reg. 11. 11. vi. 17. vesd öszve Solt. c. iv. 4. Sidok. i. 14. g. a menyiben természetünkben bűnös testnek hasonlatosságában ő Felsége közinkben jöve, köztöttünk jára f. az egekben fel mene, mint a következő vers tartja, méltán szekere. h. iületinek és egyelmességinek példái, melyeket ugy ellenségiben, mint az Ecclesiában ez életben láttat, méltán szekerei. ne tsudáld peniglen minek előtte tsudádra nem lenne, miért ő Felségének szekerei ennyi ezerek, hogy illy bok-

ros éttelmekre fokáttunk ki: hogy peniglen mind ezek Isten szekereinek, mondassanak, a jelentetik velle, hogy ő edgy atyában jár ezekben, és valamik ezek által végben mennek mind azok nem tsak őve, hanem ő tölleis vannak, szova járasais ő Felségének, az ollyan dologt magáról nevezni, mellyben minden külső tekintetek felet részét tartja, a mintis elhaladok, az Isten hegye kövér hegy, így mondatik Illyés Isten emberének, vesd öszve 2 Tim. 111. 17. így az emberek nevezetnek Isten Fiának a káin fiainak ellenekben 1 Mos. 1v. így ittis Isten szekerei, az az nem Pharahoe, nem Siferae. atb. hanem mindazok felet mellyekhez, járulhatot, az emberi szorgalmatoslág, és tanács Istene, ezért is mongya a proféta, hogy az Ur vagyon azokban. melyet álljab okkalis próbál, mikor a Sinai hegyet is, mongya lenni az ő szentcséges helyében, holot másképen tudgyuk a Sinai hegyet fel nőtt légyennek a pusztában, melyben nyilván valo ki terjeztetettsége az Isten országának tettzik ellenében annak az alapottnak, mellyben bizonyos földhoz, néphez, helyhez, köttetet vala, a

mint példáját láttuk az ő Testamen-
tumban az Izraelben, mellyhez képest
lehetetlen lenni a *Sinainak* az ő szent-
cséges hejében, hanem ha értjük
rállyta a Sidokatt, kiknek a törvény
ama félelemnek, és szolgálatnak lel-
kével egyben kötve, nem kicsin ma-
sok felet való privilégium nélkül ada-
tek. Gan. iv. 24. 25. Ugy hogy a Pro-
fétának ilyen szavában tovább lássunk
az Eccclának nap keleten, és nyugoton
el hintettségénél, mellyet tsak most
a *Balsának* és *Tzalmonnak* példájában
meg jedzünk. mellyhez képest az Isten
nek szentséges hejében vagyon ma, a
Sinai. midőn az egész földet, elle-
nében a Canahan földinek úgy meg
szentelte, hogy egyik részibennis
Isten iránt több tekintet ne tanáltassék,
mint a masikban, hanem egy summa-
ban mondtassék Solt. xxiv. 1. az Uré
a föld és annak tellyessége. 2. a *Sion*
ban vagyon a *Sinai*, mikor a *Sinai*
hegyen költ és nőtt privilegiomok
ellen ez Uj Testamentomnak jovai
ban, és privilegiomiban, a *Sinai* hegy-
nek cselédi lesznek minden külö-
néknélkül a *Sionnak* fia: ugyanis itt az
Isten az Uj Testamentomnak privile-
giomi mellet nem különben tesszi ma-
gat

gát, a Sidok és Pogányok közi, mint
Salamon tevő magát ama ketaszó-
ny köze lásd. 1 Reg. 111. és ezek is
nem különben vetekednek előtte a-
ket testamentomnak privilégiomi fe-
let, mint emezek gyermekek felet.
de fel kél Salamon az itiletre, meg
szólította a Sidonemzetet, meg abban
lévő nével nevezet Isteneket. Sidok.
x11. 18. nem járultatok a *Sinai* hegy-
hez, hanem 22. vers. a *Sion* hegyéhez
atb. mint ha mondána: mikor reám
biztatók ügyeteket, meg itiltetésté-
ket, vetettétek a hitnek törvénye,
és az Uj Testamentomnak privile-
giomi ala, azért ebben kél meg bé-
kelnetek, és edgyé lennetek, mert a
Sion hegyénck terméshetivel kin elöt-
tem allatok, és kihez irántam járul-
tatók, a nével nevezet Isteneknek
privilegiomok, mellyet a sinain vet-
tek, meg nem álhat, hanem békel-
lyetek egyben, mátfogván légyetek
attyáfiak lásd. Eph. 11. 13. 14. atb. ez
az attyafilág még peniglen olyan mint
ki a *Sion* hegyén köttetet commen-
dáltatik a cxxx111. Solt. ime melly
igen jo, és melly gyönyörűséges do-
log az attyáfiaknak egyfegyben való
lakások, akkor let tehát a *Sinai* a *Sion*-
ban.

ban. mikor így a Sidok a Pogányokkal meg békéltenek az Uj Testamentomnak privilégiumiban, az Isten fiának nevében. 3. Iészen a *Sionbana Sionai*, mikor ezek a Sidok is a kiket ma a hazákban, és Nemzetekben el hintve látunk, az Uj Testamentomnak privilégiumiban, az Isten Fiának nevében velünk meg békélnek, s meg térnek. és így az egész *Israel* meg *tartatarik*, mint meg *vágyon írva*: *Eljő Sionból a szabadság és el vészti a Jácobnak bűnét.*

X I X.

Ennek a dúcöfösleges királynak, minden hatalommal, és szűklégnélkül való adakozással ékes, felmenetliben szorította velle ellenkezőknek meg teddereséket: ebbennis van ennek a Soltárnak dúcöfösége, midőn dolgainak ezen kávvul nem lehető értelme, mivel nem fogható meg ellenségi felet való dúcöfösége mellyet e Soltárnak dolgai, mint egy őszve esküvéssel magok kényén szűlnek, e. 19. versnek igaz értelme nélkül, mellyben úgy az elhalattaknak, mint a következendőknek summáját zárja a Profta, és az egész Soltárnak képiben e verset elő alította: Ugy anyéra hogy, midőn

dön az Ecclesiá el bámulna a hegyeknek illyen ellenne való egyben szerződöttfégeken, azon vészti eszibent magát, hát illyen könyörgésre fokatki. a. a fiuhoz *Felmentel a magosságban* β. az atyához vers. 20. *Aldott legyen az Úr atb.* Hogy e Soltárnak tífellya ne legyen magában a Lada, e Soltári titulusban kíválképen e versel mentők meg, más képen hanem ha, e vers azoknak a dolgoknak rendiben, és érdemiben venterik, kiket el haladánk könyén az egész Soltár gyanóban jöhet akár ki előttis, mint jött azok előtt, kik itt az Isten fel menetelin értik *Ægyptomból* való fel menetelit, a menyiben, mind a Canaan földnél, mind az Arabiai pusztánál alacsonab hely vala: így azok előtt kik itt értik a keresztfára való felmenetelit lárd. Ján. xii. 32. v. őszve i. 14. nem különben mint azok előttis kik értik *Mosesnek* a sinai hegyre való felmenetelit. De nagyobb van iit *Moseshnél*, mivel még ellenginek szemeketis majd ki szurja itt, ő Felsége tőkellertes engedelmessege után való igen dúcöfösleges felmenetele; mellyben két dolok veti magát elmelkedésünk ala, mint a. az a személlly a kiról a fel menetel mondatik. β. azok

dolgok, melyek a fel mentésnek ereje által e szemelynek tulajdonítottak. kikis három karban adatnak elő.

a. fogva vitted a fogságot
mint b. vétél ajándékot az emberekben.
c. az engedetlenek is lakják, az
Istennek szépségit.

Azoknak meg gondolásával melyek eddig elől meg irattak közt, az Istennek fel menétele iránt illethetnek elmenket, itt kiváltképen való elmélkedésünkre végyük ő Felsége fel mentelit adván eszt kiváltképen hozzá, hogy midőn itt a fel mentel a magosságról határoztatik meg, nyilvánlással olyan fel ment személlyről gondolkozhatunk, mejől tulajdonképenis természeti tulajdonágának meg gondolásával méltán mondhasuk, fel ment a magosságbán; bizony a menyiben az Istennek fiát gondollyuk két természetiben az egy Istenni személyben egyátalában mondhattuk rólla fel ment a magosságbán, mivel ebben a személyben tanálunk olyan két természetet mellyről természeti tulajdonágának külömbfége szerint mind azt mondhattuk hogy, felment, a menyiben ember, mind peniglen a magosságbán ment

a me-

a menyiben Isten, jollehet legyen ő Felsége olyan mindenütt jelen lévő hatalmas lélek, hogy az eget, és a földet, úgy bé töltse, hogy semmi helybéli közelség, annál inkább távullág természetit megne illetheffe Jer. xxiii. 23. mindazon által, természeti tulajdonágaihoz képest fel mégyen úgy: a mintis mondatik fzen iras szerint le szállani. leszáll peniglen mikor olyan meg tapasztalható, és látható munkáit gyakorollya közötünk, kiknek ritkaságok az Istennek egy atallyában való jelenletit okozhassák; még peniglen a mi nagyob a Profétiák szerint természetünkben bünostestnek hasonlatosságában, a mint meg testésülésének napjaiban tudgyuk. leszáll mégis midőn minden ábrázat nélkül 5. Mos. iv. 12. hallattya, és láttattya munkáiban jelenletinek okait, mint Mosefnek a Sinai hegyen, és Illyésnek a gyenge felhőcskében, le szál mikor emberi természet nélkül ábrázatunkban mutattya jelenlégit, mint Abrahamnak. i. Mos. xvii. i. xviii. i. vefd öszve xvii. 22. és mikor elvégezte volna, velle való beszéllejet fel mène az Isten Abrahamtól. de a mint a Proféta nem szól ilyen láthatatlan

X 2

fel

fel meneteléről; ugy nem szól efféle le szállásról hanem az elsőről, melyben mind természetünkben szállott le, s. mind abban ment fel, másképen edgyet sem értene attób Profétákkal, kik edgy szível és szájjal jövedőnek olyan üdőről, melyben ő Felsége az Ecclesiában maga szálával ugy szollána és lábával járna, hogy a kik, látnák méltán monhatnák, *imé az Isten olyanná lőtt mint mi közüllünk egy*, mely nem lön ugy akkor mikor a Máriának méhében fe szálla, mint mikor a koporsóban, minekutánna meg jelennek a testben: ezért is az Apostol ilyen le szállásait hilya halálígvaló meg alaztatásának, mint olyant a ki mindenek felet elenében tehető, fel magofztaltatásának Phil. 2.8. mivel ilyen állapotból minekutánna meg mutatná magát ugy a mint van Jan. 11. 2. mene fel a magosságban, mely fel menetele a mint okozza előbbeni le szállását, ugy le szállása egy átallyában fel menetelit, hanem ha maga dücsőffégének kárával, az öröögnek, bűnnek jussa által való hatalmában maradni attya ellenvaló szövecség rontással inkább akart volna: ez ellen modgya az Apostol. 2 Cor.

v. 16. *mi többé a Christust test szerint nem ismerjük*, mint ha mondaná, olyan engedelmeffége iránt való köteleffégben mi érttünk, melyben elég tetele előtt attyával kötött szövecsége szerint alazatos szolgálai állapotat, élt nem ismerjük, mert fel ment a magosságban, másképen mint vala mi hitetlen adósnak kiáltánánk utánna, mely iránta annyit téfszen mint mái állapottyabol az égből le huzni akarni olyant mint a ki méltatlanul elannyi dücsőfféggel lárd. Rom. 1.6. a mintis hogy szent irás szerint fel menni a magosságban annyit téfszen mint kívátképen való dücsőffégben részefülni lárd. Esa. xiv. 13. 14. mely az Isten természetiről is mondathatik: de meg értfd a dolgot, nem mondgya senki hogy ő Felsége maga dücsőffégének nem volna mindenkor reszese, hanem a menyiben természetü, dücsőffégének dicfreti, és ismereti jeles ki nyilatkoztatásának magafztalásával edgyütt tartozik dücsőffégéhez, melynek nem mindenkor vagy on egyenlő ki tettzőffége, ambár tölle el nem idegeníthető legyen is természeti dücsőffége, Ezért mondgya Jan xvii. 5. *Attym dücsőffé meg engemet te magad-*

nál azgal a dücsösséggel, mely dücsöséggem volt te nálad, minek előtte e világ lenne; mint ha mondaná, atyám ad nyilván valo jelit, hogy azon természetű Isten voltam örökké a ki voltál és vagy, jól lehet kevés ideig az emberi természet mia Isteni természetnek dücsössége homályban lónis. lád mit mongyon az atya erre folt.

cx. *Úly az én job kezem felől mert felmentél a magosságban*, mint ha mondaná mivel hogy alázatos állapotadban mindazokatt meg tfelekedted, melyekre magadott velem valo edgyfégedben amaz örökre valo szövettségben kötelezéd, meg dücsdöttetél, az az tökéltetés elég tételeddnek tekintetiértis uralkodgyál mint olyan, a ki az Ecclesiának ura, seje és meg váltója: ezért az Evangélistá tekintvén tökéletes engedelmeffégére, mely fundamentoma, ilyen meg dücsdöttetésének szoligy, *mert senki nem ment fel menyben*, nem külömben, az Apostolis Sidok. 1. 13. *kinek mondata az Agyalok közül valaha, Uj az én job kezem felől*, mint ha mondaná, mivel hogy senki ő ralyta küvül, ugy Agyalok, mint az emberek közül tökéletes engedelmeffégből

nőtt

nőtt válcágnak árrával, nem ment fel az egekben atb. ugy mint Isten és ember között meg olyan közbenjáró, azért senki efit a dücsösséget nem érdemli, sem ő ralyta küvül senkit ez a dücsösségis nem érdemel.

De mivel e szemelly melyben e dücsösség el oztott Isten, és ember, közbenjárói tisztiben, lássuk annakokaert eddig mondattaknak summájaul, kire mi esik, meg peniglen érdemképen, e két természet közül, ez egy szemellyben mely közbenjáró; mivel nem fogható meg, hogy lehessen érdemnélkül olyan tökéletes engedelmeffég, mely szövettségbeli okoknak illendőségével, nagy jonak remenése alatt tétetik, kiválképen ilyen szemellyek között ilyen szemellytől. efit peniglen azoknak a dolgoknak meg gondoláásával igazithattuk el, melyek mind eddig ugy mostis önkényen kénállyak magokatt e fel ment szemellyben. illen. *a. az Isteni természet. b. az emberi. y. ekét természetből álló szemelly.* mind ezeket foglalja be a proféta midön így szolla *Felmentel a magosságban.* az az kiválképen valo dücsösségben részesültél meg peniglen érdemképen.

„Soha az Istennek fia a menyiben egy átallyában való Isten semmi törvénynek, s. annál inkább nállánál-felsőbb személynék nem volt alállya vetve, alállya sem vettethet, mivel efféle igen ellenkezik, és mindörökké ellenkezet volna avval az Isteniségével mellyet az attyával minden Isteni természetben lévő tulajdonságoknak edgységiben bir. Jan. x. *én és az atya egy vagyunk*, hogy peniglen amaz örökké való szövecségben kiválképen való tekintetet vótt, az Ecclésia iránt, abban sincsen semmi külfébséginek nyoma, mivel benne egyebet nem tanálunk annál a tökeletes természetéhez illendő gondolatnál, mellynek valóságában, e van, hogy az az Isteni személy, melly az Ecclésia iránt, így gondolkozott, bizonyos időben természetünkben szolgál formában jelennyen meg, hogy menne magunk verünkben végben ilyen tökéletes, de igen szabad jó akarattýából való gondolattya, mellyet minékünk bölcsességéből attyával kötött szövecségének formájában ad ki, mivel másképen ilyen szükséges dologott, nem hogy meg érthetnénk, de felfemvehetnénk: mellyhezképest ámbár a közben

közbenjárósnak valósága ebben légyenis, nemlehet mindazonáltal, semmi gyanónk, a fiának kissébsége iránt, mivel ilyen gondolattya, ugyan azt az Isteniséget okozza, melly az Attyában vagyon, affelet hogy aközben járonak ilyen munkája szinten olyan tökéletes Isteni természetet tanitto munka, mint a teremtes atb. mehez képest ugy nem leheta Fia, a menyiben egy átallyában való Isten közbenja ro i tisztere nézve Attyánál külsőb, mint az atya nállánál, jollehet másképen ha nem ha itt, a mi részüinkről szollunk, ilyen Isteni akaratból az atyának külsébségeis ki üthettyük, mikor láttyuk az atyát ugy kötni magát ilyen engedelmeffégnek meg jutalmaztatására, minekutánna a szövecségéből okoknak elég lenne, mint a fiat azoknak be töltésére: de ezek nek valósága van tñak az Istenben, mellyet irántunk szövecségnek formájában ad ki, a sz. írásban: mivel másképen a mi erőtlen gondolatink az Istennek gondolatit tel nem vehetik, hanem ha olyan dologban tétetik elölkben melyhez mi gyermekfégünköl fogván szoktunk. mi peniglen ezekből ki hozzuk valamig az Istennek

nek fia ilyen állapotjában gondol-
tathatik, vagyon, volt, és meg ma-
rad, minden érdem felet.

β. A mi peniglen az emberi ter-
mészetet illeti, szakaszuk ámbár két
fele elménkel az Isteni természetből
mellyet másképen vallásuk ellen cse-
kednénk, keves érdemet igen taná-
lunk benne, jöllerhet törték legyen
olylan munkái e valtságok dolgában,
mellyek az Isteni természetfelet van
naq: Mindazonáltal nem érdemlet
ugy, mint tiszta ember azok irántis,
hanem mint Isten és ember, mivel
a mint nem érdemétől véteték az Isteni
természettől valo egyességében, ugy
nem érdemlette azt, hogy a valtságok
dolgában, azokban kik az ő részéről
voltak az Isteni természetből segillet
nék; és ha azt nem, annál inkább azt
az Isteni tulajdonságoknak dücsöségé-
re termet Isteni felségnek benne valo
ki nyilatkoztatást, melly a szolgálai
formában fel menetele előtt be borult
vala, ezértis mondatik alyánde-
kon adatni e néki Phil. 11. 9. *és alyánde-
koza néki olyan méltóságott, melly min-
den méltóságnak fellelte valo méltóság,*
Nincsen mindazonáltal minden érdem
nélkül, az emberi engedelmeségis,
mi-

mivel a szövecség szerent, azt a bol-
doglágott, meiben ma van, szintén
ugy meg érdemlette, mint Adám ér-
demlendő vala tökelleres engedel
mésége utan. 2. meg érdemlette aztis,
hogy mindenteremtet allatnak érdeme
felet legyen érdeme, az az, olyan
tekintetben és böcsben a teremtet ál-
latok közül érdeme iránt senki ne lé-
gyen mint ő: ezért mondatik az a mi
van Phil. 11. 9. *annakokéért az Istenis
étöt fel magasztalá.*

γ. Személye peniglen mellyre az
Isteni, és emberi természet vitetik,
mivel vallásunk szerent egy személy-
ben üsinérjük e két természetet, ugy
nem lehet, hogy ne érdemelvény, mint
nem leheté szövecségbéli okokhoz
méltó engedelmeségnek dücsösége
nélkül fel menni a magosságnak, ne-
mis gondolható meg, ilyen személy-
nek érdemetlensége, midőn velle
kötött szövecségszerent érdemlő okai-
ban lévő dücsöség meg nyomá, az
érdemlet joban valo dücsöséget mi-
nek előtte fel menne a magosságnak,
ezért mongya azt a mi van Solt. XLV.
8. *Szeretted az igazságot, és gyűlöl-
ted a hamisságot.* atb. vésd öszve Si-
dok. 11. 9. *Eia. XLIX. 4. meg érdem-*
lette

lette tehát. *a.* hogy meg dicsőített-
 nek a val a dicsőisége, melly minek
 előtte a testben meg nem jelent vol-
 nais, volt az atyával való egységében,
 az az, a szent érdemlette meg, hogy az
 emberi természetben meg bizonyit-
 tassék, az Istennek tulajdon fiának
 lenni, melly lőtt akkor mikor a szol-
 gai formát levetkezte, mejben mint
 meg annyi felhőben alázatos állapot
 tyában be borult vala Istenisége, ezért
 mondgya Jan. xiv. 28. *el megyek az*
atyához mért az atya nagyobb én nál
lammál, a menyiben atyának Istenisé-
 volt minden homár nélkül akkor, mi-
 kor ő szent mondaná szolgai formában:
 meg érdemlette tehát hogy el végyen il-
 lyen atyával való dicsőiséget, meg lőtt
 akkor midőn fel menvén a magaslá-
 ban meg bizonyítottotta, és ünnéztette
 magát minden tekintetekben elő gy
 Istennek lenni atyával, nemis lehetet
 a fiának ezenkívül egyéb dicsőisége
 atyánál, az atya sem tarthat ezen-
 kívül mást magában iránta. *b.* hogy
 mindenek felet ő lenne egyedül olyan
 Uráva, férjévé, és fejevé az Ecclesiá-
 nak, mint a ki nem tsak meg szentel-
 heti, és tarthatgya, hanem jussa sze-
 rint, ellenségibőlis jóvára disponál-
 hal

hat. *c.* meg érdemlette mégis, olyan
 örököslegét ez egész világ iránt, mely
 ben fundamentoma legyen országá-
 nak e vilagon való tenyészésének *d* hogy
 az Ecclesiának minden ellensége, ő töl-
 leltűgenek: ez az oka hogy a pokol ka-
 pui rajta erőt nem vehetnek. *e.* hogy
 az Ecclesiával mint titkos testével való
 szoros egysülését, minden Ecclesiá-
 ra nézendő és adando jokat, mellyek az
 ő engedelmeségének jutalmi ő végyen
 el, és abból disponállyon szabad jó
 akarattya szerint, eszt refzi az, a mit en-
 nek a versnek következő részets
 kéje mond. Vöttel ajándékkott az em-
 berekből, mellyet az Apostol: és ada a-
 lyándékkot az embereknek: meg érde-
 melte végre az Ecclesiának ilyen va-
 lástételit Titk. v. 12. 13. 14. De mi-
 vel hogy mind ezeket Isten és ember
 cselekedte egy személyben, igen
 szűkség tehát nekünk bölcsőlködnünk
 elménk hálá ado gondolatnak jó rend-
 ben való vételben, meg gondolván
 azt, hogy ilyen munkánkban e két
 természetet el nem szakaszthatgyuk
 most Istenről, most az emberről,
 mint tiszteltetünknek czéljáról gon-
 dolkozván, hanem egy személyben
 Istent, és embert kell becslünk: Y más-

másképenis a ki ember, az elmében lévő virtusokkal becsüli a testnek alacsonlát, mint ekebből álló egy emberi személyt, mellyhez képest mi töllünk sem lehet, hogy hálá adok ne légyünk Isten és ember iránt: melynek formája ebben vagyon. midőn e szemellyben lévő elmét, elmeneknek példájául tesszük 2. midőn testünk-reis annak még gondolásával vigyázunk, hogy olyannak tagja kinék egyiktermészete Isten: ez az oka hogy az Apostol a szót a vétkeket, melly minden vétkek felet éri és meg bégjézi testünköt mondgya lenni a Christusnak teste ellen. 1 Cor. vi. 18. vesd őszve. ver. 15. 16.

b. Vétkei alyándéket az emberekben. az Apostol: és ada alyándékeket az embereknek, szólván magyarázatkeben a Proféta iránt, nem hogy ellenkeznek velle. Itt az alyándékon szelle-sen érthettyük mind azokat a jokat, mellyeket a Christus maga természeti jóságának tellyességből adott kiválképen valasztattinak, az az érthettyük mind azokat az ajándékokat, mellyeknek az Ecclesiában olyan hálá adó gyümölcset érezzük minéműt az Apostol emleget Eph. i. 3. *Aldott legyen a mi Istenünk* atb. vesd őszve.

III. 6. 7. 18. ezeket peniglen nem rekeszthettyük ki életünknek akár mellyik állapottyábolis, akarván magyarázni most erre, a mellyben élünk, most arra, melly ez után következik; hanem a mint ezek magok valóságokban tartóznak arra az örökéletre, mellyet bizonyos mértékig mindenik állapotunkban élünk: úgy azokban mellyekben életünköt, és kegyessé-günköt érezzük ez életben, azon alyándékát láttjuk Istennek mellyet jövőndő állapotunkban el vesszünk. így érti az alyándékokat a profeta állapot életünknek mértéke szerint, minéműek ez életben ulyá szűtetetűnknek, meg szenteltetűnknek, meg igazittatűnknek és ez élet után meg dúcsó-ittetűnknek alyándéki, még peniglen ezeknek olyan mértékben való meg gondolása, a mint lelkünk-re alkalmasztatva tánállyuk ez Uj Testamentumi állapotban, minekutánna c dúcsófféges király attyának jobban meg dúcsóttetűnk, mivel ennek gyümölcse az, melly ilyen bennünk lévő alyándékoknak oka, és ímet ennek munkája az, mellyet a profeta itt mond, okával edgyütt, nem tlaak alyándékon adatni, az emberek-

nek, hanem tökéletességre mentnek-
is, ahoz képest a mint ezek az alyán
dékok gondolhatók fel menetele előtt,
lásd. fund. Eph. iv. hol az Apostol
meg akarván magyarázni, és velünk
értetni mi voltát ennek az alyándék-
nak, lásd miben határozza meg szo-
vait iránta a. 11. 12. 13. 14. versek-
ben, kikből ez ajándékoknak az Új
Testamentomi allapothoz alkalma-
zatottságot, a profétának elméje sze-
rint, hogy nem vitattuk ne tudáld,
mert effectet hogy a követhetendők-
ból szándékunk felet jobban, ki szo-
rulnánk, olyan állapotban van kívál-
képen mostani életünknek részre, mel-
lyben az egy jó akaraton kívül min-
denek tehetőség telenségünkött okoz-
ták; mindazonáltal ott nyílik ki nagyob
gyűmölcsezésével az akarat, ahol jó-
vát maga tehetőség telenségének érzé-
sével szemléli, mert ebben vagyón
oka ilyen alyándékban való rész-
ségének. ezért is szól így a proféta. *vet-
tél ajándékot az emberekben.* hogy egy
átallásban meg mutassa mind azokat
valamellyekben ez életben tartjuk hi-
tünknek tellyességet, az Isten fia
érdemének, és felmenetelének jutal-
mául lenni, minekünk peniglen ke-
gye-

gyelemből minden érdemünk ellen,
és felet adattak, méiben való rész-
ségünknek, mint gyűmölcse ennek a
kegyelemnek leg nagyob argumento-
ma, méltatlanágunknak izűntelen
való érzése: ezis az oka hogy ennek
adáfat fel mentele utánra határozza,
mellyelis nyilván jelenti. *a.* hogy öve,
és néki tulajdona ez ajándék, lásd. Jan.
xvi. 14. *b.* hogy vagyón jussa ebből
való sáfarkodásra, ezért mondatik az
ami van Jan. i. 16. Sőt ami nagyobb
Jan. xiv. 26. mondatik az atya a Sz.
L. a fiúnak nevében el bocfáttani,
melly annyit téssen, hanem ha, a
fiúnak szenyvedési után jussa nem vol-
na másképen az atyá el nem bocfát-
hatná az Sz. L. ezis az oka hogy a fiu
mint egy hatalmat láttatik a Sz. L.
iránt magának tulajdonítani. *adator
ennekem baralom mennyen, és a földön.*
Ugy annyéra hogy, hanem ha én a-
dok, ösztogatok alyándékokat, más-
képen én ralytam kívül senki semmit
nem vehet. Ennek oka vagyón abban
a mit. c. itt akarunk. mert ő érdeme
nem csak alyándékink, hanem azok-
nak okais, melly a Sz. L. Isten. lásd.
i Cor. xii. 11. vsd. ötsze Jan. xvi.
7. az ő tökelletes engedelmességének

jutalma, ezért küldi az atya az ő Nevében, mivel az ő neve, elégte-
telire nézve, minden nevek felet van,
a mint ennek példáját a kegyelemnek
száblája felsérvaló lakozásában is, ki adá,
mint az Apostol magyarázza. Sidok.
iv. 15. 16. szorítván mind eddig em-
lített alyándékokat a Jēsus Christu-
sának tőkélletes áldozattyához. De ám-
bár kíváltképen való szó legyenis itt,
a választottoknak adatott alyándékok
iránt, nem rekefzhetnek ki mindazon-
által azokis, mellyek ilyen kegye-
lemnek alkalmatosságával, a hitetlene-
ket meghatták. minéműi, az Evange-
liumi igazságnak nyilvánvalósága, ilyen
amafertelmes főtérbalvány imadásból
való kiszabadulás, szinten most el-
halat üdvözítő alyjándékoknak vételire
való hívás. atb. ezekből nőtt, az a meg-
átolkodás mely miá az Új Testamen-
tomnak jövai ellen, lön nem kevés
káromlás, a mint az el halattakból
bővön ki fzedhettyük. gondold meg
a Sidokat hallák ok, az örök élettről
szollo Evangéliumi tudományt, meg-
győztetetének lelkekben az Új Te-
stamentomnak jövai iránt, mindazon-
által tudományok, és lelkekesmérési
ellen megölelék az Istenfiát: mit mon-

dász

dász a poganyok iránt? kikis meddig
ellenkezzén a Christussal, üldözék az.
Isten országát lelkekesmeretinek ter-
mészeti tehetségének az igazság iránt
való világa ellen. mit az eretnekekről?
mit az A. Christustól? a vagy nem
halláké mind ezek az örök élettről való
igireteket? a vagy, nem gondoláké az
igazság iránt való, engedelmessege-
ket, mikor minden hazugságnak en-
gedének, és hívének: hat a sz L. ellen
vétőkről mit gondolsz? a vagy nem
űsméréke meg ezekis halván az örök-
élettről való igireteket: sőt a mi
nagyobb magok rendekig iránta en-
gedelmességeketis nem mutatáké?
és az igazságnak utát nem űsméréké
meg? mincutánna tellyes rozsfá-
gokból, lelkek és tudományok ellen
természetszerint az örök életnek vé-
telére termet nallok lévő eszközt meg-
utállák, karomlák: ezeket szorította
egyben az Apostol Sidok. vi. 4. 5.
műis ezeket, ezekbenis ugy tolgjuk a
profétának ilyen szavához. *adal alyán-
dékott.* hogy ambár a választottak
részekről eset alyándékok ertessenek-
is itt, ne rekefztessenek mind azon-
által ki ezekis, hanem ugyan akkor,
mikor azok, attol ugyan, kitől azok

Y 4

az

az alyándéknak nevezeti alat adassának; jollehett gyümölcshire nézve igen különbözzön, mivel ő Felsége semmiféle mindenek iránt egyenlő üdvözítő, ulyaféülő, és meg elevenítő szándékkal, hanem mint szabados Ur, jussa szerint disponál mindazokról valamelyekben látta s. tudgya maga dűcsősséget, és országának jóvát: nem különben mint midőn valamely király tellyes hatalmat, és just, enged fiának országában: nem tsak a jóknak dicseretit, és igazgatását bocsláttya kezében, hanem minden partosokan, allattomban való forralokan, és töb ezekhez hasonló fesslet erkölcsű embereken, olyan just ad, hogy a mint emezeket országának törvénye szerint dicserheti. atb. ugy ezeket ölyve, tömlőzözze mint olyanokat, kik nem tsak királyi méltóságával, hanem kegyelmességgel is viszsza éltek. ezis az oka, hogy az alyándéknak adása, ugy tulajdonittassék a Christusnak, mint a ki akkor vet, győzedelme által attyától just, az Uralkodásra, mellyel a Profétáis nyilván intézi szova járását, min fellyebis az Isten székereinek alkalmazottágával el haladok, a királyoknak

gyo-

győzedelmet vetfegék után való szokásokhoz, kikis minekutánna ellenfegéken győzedelmet vennének, vagy peniglen ha győzedelemért meg koro náztatnának, pénzt hintenek vala el tárházokból alattok valokra, vagy peniglen kíváltképen való, alyándékkal illetik vala okótt a prädából. mint. i. Sain. xxx. 26. azon kívül hogy áldozotttyokkal is meg szentelni láttatnak vala ilyen nagy győzedelmen nyért alkalmazottágott, mejjeket többire vendégfégeskedéssel is tisztelnek vala meg, lád. i. Cron. xvi. 3. Hogy peniglen embereknek mondatik ajándékozttatni, azzal jelentetik. 4. mind azoknak, méltatlanságok, akik ez alyándékokat el veszik, midőn pusztá embernél, minek előtte az alyándékott vennék nem egyebek voltanak: egy szoval voltanak ölyyak, mint kiknek szolgálatyok nélkül Isten nem szűkölködött, kik semmitt ő Felségének nem adhattak, mellyet viszsza adhatol volna, mivel valának nem tsak bűnösök, hanem természet szerint olyan haragnak fia, kinek méltóságok haragnál nem egyéb. Solt. viii. micsoda az ember. atb. s. minden emberek között

zött

zótól lévő külömbségnek el harittására, melly az ő Testamentomban a bűnnek jussa miat fen vala néz a Profétá, midőn minden válogatás nélkül emberekről téfszen emlékezetet, nem külömben mint. Joel. 11. *ki töltöm az en lelkemet mindentestse*, mej tsak annyit téfszen, mint vóttel alyándékott az emberekből, az az a manemzetekben válogato fal ellen, mind a Sidókra, mind a Górogókra adtad ez alyándékott. ezért is kívánnya magának örökségül a pogányokat Solt. 11. 8. veld őszve. 1 Mos. XLVIII. 10.

c. *az engedetlenek is hogy laknak az Istennek szépségét.*

Ezekben is vagyón nyóma, ez alyándéknak, az Uj Testamentomi állapot-hoz ki töltettségének alkalmaztatóságának, mikor az engedetlenekre is mondatik töltetni, itt az engedetleneken ércsed a Sidókat, ném a pagányoknak ki rekesztésével, azokkal edgyütt kik az ő példájokkal még mais a vallásban szeretik az emberi tekintetet, és nevet: úgy annyéra hogy midőn a proféta így, szól még az engedetlenek is lákják az Istennek szépségét, veld őszve avval a mit fellyeb el haladánk tudniillik, hogy a Sinais

leendő az ő szentcséges hejében, e kettő alatt, ércsed, a Sidóknak meg téréseket, mint ollyang gyűmölcsit, e felmenetelnak, melly irántok nem egyeb alyándéknál, kiket méltán felyeb az 7. versben is engedetleneknek meg jedzénk, ahol méltó emlékezetet tőnk arról, miképen az Apostoloknak údejétől fogva, mind eddig visellyék, úgy lelkében, mint testében méltó engedetlenségeknek békéget, de üdövel fel derül ő benne is e profétia szerint, ez Isten fia felmenetelnak gyűmölcsé, mert nyilván ő rollokis mondatik, hogy lakják az Istennek szépségét ezért modgya az Apostol. Rom. XI. 11. 12. veld őszve Hof. 3. 5. mely nem tsak meg léfszen, hanem minden bizonynyál akkor léfszen, mikor az emberi természetben lévő Istenni tökellétésségeknak szépségeink szemlélésin, úgy el bámúlnak, hogy minek előtte élsze vennék magokat immár kiáltják. *Aldott a ki jött az Urnak nevében.* de méltó irántok a profétának némű némű szavaiban meg ragadnunk. a. mikor azt mondgya hogy, úgy laknak az Istenben, a me nyiben JAH. mely azt téfszi a mint most mondánk, tukniillik, hogy a kit annak

annak előtte szolgálai formában itiltek rutnak. lásd Esa. L. 1. 3. most az Istennek szépségiben nézik, olyant mint a kiben az Isteni tökéletességek meg igazítottak. β. ebben a szépségben való lakozás jelenti ilyen állapottyoknak tartos örökkévalóságot, nem különben mint az Istennek az Ecclesiában való lakozásais vész. 17. Demivel az Izraelnek ilyen meg terése, a poganylágnak, és a Papistalágnak is meg terését, azon kívűl hogy a profetais az engedetlenek alaterése ökött fel tegye és magával hozza; mivel az Apostol szerint a mint a Sidoságnak romlása, volt alkalmatosága a poganylág, üdvességenek, melyet a Sidok meg verének, ugy a sidok meg terése, létszen alkalmatosága a pogányok tellyességenek mely akkor létszen, mikor az Isten minden Nemzetek közzött a Sidóknak meg terését mint ilyen győzedelmes királynak jelit, Zászlóját fel emeli, ugy annyéra hogy minden engedetlenek ortza pirulva nézzék hogy még azok is meg tértek a kik ötdör által verték, meg öltek. mit gondolnak itt azok kik még mais szineskednek a Jésus Christusnak nevében, bizony el jü annak

annak ideje a mi van Titk. xx. 12. 13. Ugy annyéra hogy minden tökéletlen engedelmeslé és szentcség, maga menthetetlenségit pirulva szűli, látván ilyen lakozást ő Fellege szépségiben ennyi engedetleneknek. Valaszszuk ki tehát ezekből magunk tisztunkot, fel ment a mi fellünk az egekben holis mi rollunk meg emlékezett, nem ugy mint Pharaoh Pohárnakja Josephről. 1 Mos. XL. 14. 23. részesültet bennünköt az egekől is győzedelmének jovaiból, meg lássuk mire költjük ezeket, kött ezek által szűkség olyan bölcsök lennünk ez életben, hogy valaminek természetiben a vagyon, hogy e világbol ki nem mehet ne ragadgyunk ahöz, oda fessünk a hol a mi kincünk, fejtünk testünk, vérünk s. Istenünk, vagyon, meg gondolván azt, hogy ha szolgál formában, senkiis réabizott ügyében még nem fogatkozott Matt. XI. 28. Jan. VI. 31. annál inkább ilyen dücsöfeges állapottyában, mint létszen annak dolga, a ki gondolatiban szüntelen szereti oda fel mulatozni, minnek előtte az halál által fel menne, nem különben mint az ő fejeis a Jésus Christus.

X. X.

Immár az atyához fordül könyör-
gése az Ecclesiának. *Aldott legyen az*
Ur. Ugy vagy on ugyan, az Őri név
igen a Fiat illeti, de mivel itt ez Ur
meg különböztetik attól a kiről mon-
daték a fel menetel, kel annak o-
kaért rallyta értenünk az attyáti: ez-
ért, mert ő az Ecclesiá fundamen-
tomának fundamentoma, az az fia né-
ki az, a ki amaz örökre való tanács
szerint kinek az atya kezdete tökéle-
tes engedelmessegenek jutalmául tete-
ték, és ísmérteték az Ecclesiának fun-
damentomául, ezért is nem mongya
az Ecclesiá hogy áldásték, vagy legyen
áldott, hanem egy átállásban *aldott az*
Ur. melly áldás egy átállásban az I-
sten jóságának érzéséből nőtt, mivel
ollyan és annyi alyandékokkal töl-
tetének meg, mellynek gyümölcse
nem lehet hogy ne legyen ilyen val-
lás tétél. *Aldott az Ur.* Mert ő is az,
a ki igen meg áldot bennünköt az ő
fiában, medig terjed peniglen az
áldást nemző jó, és alyandék, addig
kel terjedni az áldo szemellyeknek
számoknakis. De tovább terjeszti ezen
áldását, és világosítja. *Ki minden nap*
bordoz minket, vagy bennünk nevel
alyán-

alyandékait, mert mindenható üd-
vesseünk: nem akarja mondani,
mint ha ennek előtte való üdökben
tellyességgel nem érezte volna ilyen
Isteni jóságát, vagy ez után sem érez-
ne, hanem ilyen alyandékinak sok és
nagyfogat a mi érdemünkfelet szorította
ilyen két szovában: *minden nap bor-*
doz bennünköt, mert mindenható
üdvesseünk: Udvesseünkön min-
den bizonyál értenünk kel örökre való
meg boldogíttatásunkkat az égekben.
Udvesseünk peniglen az Isten mi-
kor ő rallyta küvül eszt a boldogsá-
gott ennyi gonoszak között el nem
érheti az Ecclesiá; mind azonáltal az
Ecclesiának üdvessegen gondolkozha-
tunk, végső örvendetes állapotjárólis,
mellyet ez uly Testamentomnak fotta
fele el veendő. Így láttuk minekután-
na az Ecclesiá szovát fordittaná a
fiurol az atyához, ezekben ísmét nagy
hamar miképen fordítottotta magát a
fiuhoz láttuk. *minden nap alyandékoz*
minket amaz erös Isten.

X X I.

Ezen versbenis nem szűnik meg
könyörgésétől az Ecclesiá mondván.
amaz erös Isten minekünk üdvesseünk.
éreszed azokban az alyandékokban li-

ket fel menetele után ada, mivel azoknak gyümölcse bennünk nem egyéb, hanem a mint üdvességünk maga creje, és szélességében fogharo, a mint szintén mostis említettök: hogy peniglen hogy mondassék ez Isten üdvességünknek, jele hogy kiválképen való ok alatt fűg őtölle üdvességünk, mivel másképen az atya és Sz. Lis üdvességünknek Istene, tudniillik a menyiben ő érdemlette, ő fő oka, és ő alkalmaztatta fűttatta meg vesünk a szent L. által hogy üdvözölünk Efa. xlv. 17. 25. vesd őszve 1 Cor. 1. 30. jegyezd meg itt, tsák az a valóságos jo ez életben a kiből üdvesség vagyon, birj ezen kívűl akár mit, és menyit, leg nagyob szükségeden, hadnak el. Solt. xlix. 18. vesd őszve Solt. cxix. 155. az Isten tehát az üdvesség, mert ő alyándéki meg peniglen a ki fel ment azokis, kiknek nállunk lévő gyümölcsei üdvesség; ezért mondgya a szentis a mi következik. *az Uralkodo Ur, bir vala a halálból való kijövelelkel*, mint ha mondaná hogy ezekben az alyándékokban én légyek üdvesség lattatik ellenkezni, velle a halál, de még benneis meg mutatom hogy én vagyok üdvesség. a. halál-

nak

nak nevezeti alat közönségesen minden rajtunk meg eshető gonoszak is ertethetnek, mint 1 Mos. 11. 17. melyhez képest hogy ugyan tsak valójában tökéletességit el végye a Jéhus Christufnak elégtetele a halálnak el töröltetéfeis gyümölcse közzi számláltatik. de hogy közeleb érjűk a Proffétának elméjét a sz. irás emlékezik három rendbéli halálról, kinek az ember a bűnért méltán alállya vetteter. Mint testi halálról. Sidok. ix. 27. lelkiről Eph. 11. 1-3. örökké valoról Rom. 1. 32. vi. 23. mind ezek ellen ércsed. *az Ur bir vala az halálból való kijövelelkel*. lásd. 2 Tim. 1. 10. nem rekesztvén ki, ez életnek gonoszitis, a menyiben azoknak felső része halálról való tanobizonyfág. Bizony bir ezekből való kijövelelkel az Isten fia, láttyuk az első iránt halálból való fel tamodását, hiszsfűk ennek gyümölcset, mely az utolsó napon testűnknek fel ramadása Jan. v. 28. 29. bir ő Felsőge a másikkalis midőn kegyelmének sokfágából öveit a leiki halálból fel tamasztja, akkor midőn az Ecclesiát meg szabadittá annak kegyetlenségétől kinek neve halál. Tit. vi. 8. a mint eszt elsőbenis a Sidokban

Z 3

meg

megjegyezhettyük, kikis fok üdök alatt e halálban mind fekvének s. mind fekösznek, fel támadának sokan mindazonáltal s. fel tamodnad üdövel: Nem külömben tiszteli az Ecclesiá halálból valo fel támodását. Hos. vi. 3. mellylön a Réformationnak alkalmatosságával, minekutánna ama fenevadnak koporfojából fel kelne: ezért a sídóknak jövendő meg terésekis mondatik halálból: valo meg elevenedésének. Rom. xi. 15. mivel a sz. írásnak a mint szova járása az Ecclesiának, és abban lévő szenteknek meg igazítatásokat, ulyáfszülettetéseket, fel támadásnak nevezetiben kiadni; ugy ennek ellennében valo állapotttyókat hini halálnak szokott uttya, mellyből valo fel támadás az Isten fia megdűcsöitetésének érdemből nőtt gyümölcse, a mint a Profétais itt, ennek az Urnak a halálból valo kijöveleket, annyiban tulajdonittya, a menyiben tökelleles engedelmessege által fel ment a magosságbán, méltánis, mert ilyen tekintetiben adatot nèki az a hatalom, és jus, mellyel a halálból életet hozhasson ki. Másd. Jan. v. 21. 25. 26.

HARMADIK RESZE.

X X I I.

I. Következik immár e Soltárnak: mellybenis alázatos könyörgéfit nyultya Istenéhez Ellenfégi ellen. jegyezd meg, és kövefd itt, ugy mint mint mindenütt az Ecclesiának Istene előtt valo főb, és leg els főb ügyét, mely- Ellenfége ellen valo könyörgése, mivel többire ezek igen bokrosfón szoktak lenni, erre néz a profétais midon me helt Ellenfégit emlittené, mentem utánna veti az üstokos, vagy kondor borzos főt. itt a. jegyezzük meg a tztelt ki ellen az Ecclesiá könyörgéfit szeg zi. β. agonizt, melly méltán áfzt követi. γ. abból szarmazando gyümölcsököt.

α. Tztelt itt az Ellenfég, kinek főb tulajdonit: közönségesen minden ember természetfzerint a menyiben a Christus országának, mindenigasságnak és kegyességnak magát ellenneben téfzi Isten ellenfége, kinek fő tulajdonittatik, nem kel itt tulajdon főből gondolkoznunk, mivel e hasonlatosság szerint valo szollásnak modgya: tud-

tudgyuk hogy, a kirájak, Fejedelmek, elől járok főeknek hivattatnak, nem különben mint. 1 Mos. 111. 15. láttyuk: méltánis mert a mint a főben sok ártalmas tanácsok koholtatnak, ugy ezekis koholnak efféléket fokakat; mert mint a főből származik a több tagokra az etedel, erő és nedvesség, ugy ezektől mind ezek allatok valok-ra; azon kívül hogy a főben erősek a tagok, nem különben mint a köz nép elől jároiban, melyhez képest ved elől jároját a népnek fejét vőtted el, ehhez kepest mondgya Solt.

cx. Sokaknak meg rontya fejeket pföldön így az Ellenségnek fején ércsed azokat kik az Ecclesiának feje ellen sok ártalmas gondolatokat szőnek fonnak egyben, mint a Solt. 11. effélék neki tulajdonittatnak, de ki tetczik a hasonlatosságnak valósa innenis, hogy mehelt ezekben meg fogatnak, s. illyen tanácsokban elő nem mehethnek, elvesznek ezek meg süventiben, menten olyan ágyban esnek mint a kinek feje vesz, vagy töretik meg.

De 2. mint edgy nevezet szerint illeti eszt az Ellenséget mikor, nem csak főnek, hanem hajas vagy bogjos fő

fő tetőnek nevezi: emlittök a. cx. Solt. szólni a Profétát sokaknak meg rontando fejekről, tudniilik a menyiben egy főnek meg rontatásában, fokon romolnak meg, a mint ezzel a bogjos fő tetővelis ezen dolog példáztatik, ha meg gondolyuk állapottját az Ecclesiá iránt, a Romai háznak; menten üdvéztitők születésétől fogva mind eddig, bizony elől jároit benne az Evangeliomi pradi-kállásban lévő hatalom miat, nem főnek, hanem bogjos, vagy üstökös főtetőnek tanályuk; mellyel a proféta nyilván láttatik hasonlítani, nem elő embernek fodor feje tetejéhez, hanem holtnak, a mintis látunk a meg holtnak koponyájokon borzosságot. hogy peniglen üstökösnek, vagy kondor, és fodornak mondatik jelentetik elméjének kondor ravaszága azokban a tanácsokban mellyeket forral, és ütt, az Ecclesiának feje ellen, innen példa beszédben jött, hogy a kondor, vagy fodor fő tető, kondor és fodor esz, ha való: azonban tudgyuk hogy a halyfzálak a főtetőben rejtettek el, abban vagy on nevelő nedvességek, máskepén a fő tetőt be nem boríthatnák: ez által mozognak, és igazgat-

ratnak, jollehet a fo tetőnek is ezekben légyen díszé és szépsége: nem különben van a dolog azok közt, kik a Romai Pápához mint fohász úgy ragattak, belőlle úgy nőtek ki, mint a kiben életek, és halálok el rejteter, ezért is tölle vagyon mozdulások, és minden igazgattatások, jollehet néki is minden légyen szépsége és koronája; a mint evel ellenkező dologban is halljuk ezen tulajdoniságok alatt ennek valóságát, mikor Enek, v. 11. a Christusnak fodor haj tulajdonítatik: bizony hát ő ez borzos fo tető, a menyiben mint holt fobol, (hogy meg különböztesse, a Christustól) a haj, úgy nőnek ki belőlle kívánságit tévők, nem különben mint holtunk utánis minden bizonynal hihető hogy mind addig nő hajunk, valamig kaponyánkban marat nedvességtől táp láthatatik. Ez a fo mondatik méltan szüntelen bűnében járónak, mivel meg utálta, a bűn bocsanatnak valóságos okát, a Jésus Christusnak tokélletes engedelmeslégit be nem vérszi, a valóságosan meg igazított tudományak meg tagadását, mint egy jelöltérszi magának, urat enged a bűnnek, és alkalmatlóságot csinál, hogy annál na gyob

gyob nedvességtől térjen meg holt koponyájának fodorittására; ez ilyen vallyon nem maradé azo bűnében? és naponként bűnének számát nem nevelie? gondolja meg bár akárki a Misében lévő titkokat, kire peniglen alkalmaztatható ez inkáb, mint a kik a Misét fel emelik, ők nőttek ki bizony e koponyával, ok fodoritták ezét meg, mivel azon kívül hogy nekik ez így tetszik, másnak is vagy akarják, vagy nem így tetszeni kívánniák, és poroncsollják: ez az oka hogy vallásoknak kiválképen valo articulussa a tudatlanság, mellyel minden népeket úgy mondatnak beborítani Esa. xxv. 7. hogy az ő szemeken, és szájakon kívül légyenek vakok, és némák, lásd. Esa. xxx. 10 vesd össze Dan. vii. 1. hol a mondatik hogy a negyedik állatnak, tiz szarva közül ki nőtt más kis szaru, mellynek emberi szeme és szája van, mint a Titk. 1x. tulajdonítatik, a Sásaknak emberi ábrázat, és aszfzonyi haj, bizony evel, a mint az a mester Practikájok ki adatik, mellyel e nagy paráznának hálojában ejtik a tudatlanokat: úgy emezzel olyan hátalmok az Ecclesián, minémű vala Bálámnak számárán: ez

az oka hogy a Bibliának olvasását meg-
tuttya, és nemcsak annak igaz ma-
gyarázatnyátt maga mellett tarttya, ha-
nem gyámölcsitis magáénak tulajdo-
mitya, mikor a bűnbocsánatnak ha-
talmát el foglalta, ezek közül akár
megjiker adván kiválképen magadot
bottya ala keresd rajta kívül, lás,
haly, szoly, az ő szeme fűle, szája
felet a szentírásban, olvasd a Bibliát
akarattya ellen, bírd listenre dolgo-
d hire nélkül, az ő szeme, a ki minde-
neknek szeme szaruban van homlo-
kán, az az van hatalma arra hogy ki
szurja a szemed, vagy jól meg pált szar-
zon, mint Bálám a szamarát 4 Mos.
xxii. (mert ő lát egyedül mindenk-
ért és ő ralyta kívül senki nem lát:
Sőt a ki látis olyan az ő haja mint
az aszfonynak, szeme mint az em-
bernek, nem mint az oroszlánynak,
az az van mesterfége, és bizelkedé-
se s. egyszers mind hatalma arra, hogy
olylan színes okok alatt tegyen szö-
vecséget effélékkel, kik üdövel, ha-
listen el nem fordittya a Nahás Jábef-
béliektől kívánt szövecségbéli okot
teremjék. 1 Sam. xi. 2. 2.

Mindazonáltal ez az ő végc hogy
meg rontassék, vagy le nyomattas-
sék

sék a mint. 3. fel tétők, rea következen-
dó gonosznak nevezeti alatt, melly az
Sido szoban lévő hatalom szerint an-
nyit tétzen, mint valami melly víz
nek fenekire le süllyedni 4. Mos.
xxiv. 8. vagy mint valakit meg se-
besíteni lásd Job. v. 8. hasonloké-
pen 5. Mos. xxvii. 22. ugy annyéra
hogy, kecségesnek láttassék a Sido-
szónak bőfége miat, végső és utolsó
meg rontatásáról légyen itt szó,
vagy peniglen kiválképen való meg
sebesítettésgéről, melly bizony el-
sém igazithato hanem ha, a Profetiák-
nak rendihez köttyük magunkat.
fellyeb el haladók Ellenféginek olyan
el törtételeket, kiknek számonk
közül vagyon felekis. ez is az oka
hogy a Profeta itt, fő tetőt emlitt,
nem tört, mellyel minden bizon-
nyál, a mint el haladók értetik az,
a ki az emberi névhez való engedel-
mességre ugy szül, mint a meg ag-
gott főnek tetéje a fő ekeffégére. kit
hogy illyen meg dücsöült állapotjá-
ban eddig el тұrt, avval el süllyedése,
halalos meg sebesítettéte el nem mult,
a mint. Titk. xviii. 21.

X X I I I.

Következnék 7. ebből származan-
A a do

do gyümölcsök: itra a Bāsán a Tenger
 mellységinek ellenében tétetik, min
 denikről peniglen edgy mondatik.
 Fellyeb a Bāsānon értőnk a Sidokkal
 edgyütt minden nap keletre lako
 Népekét, kik között réiz szerint van
 az Istennek országa, réiz szerintan-
 nak üldöztetése, meg jedzők penig-
 nap keletfelől, nem kálomben mint
 ittis a Tengert nap nyugotra jegyez-
 zük: mélyen nem lehet lennünk
 olyan jovevényekké a Profétiákban,
 hogy ne tudnok értetni a Pogányo-
 kat, a menyiben a Sidoktól meg kü-
 lömböztethetnek, és mint hogy a
 Tenger vala nap nyugotra, ugy az
 Evangéliom nap keletről, nap nyu-
 gotra: de nem így ita Bāsānak, és
 Tengernek nevezetek alatt, hanem
 ellenében nap nyugotrol nap keletre;
 melly akkor léfzen mikora pogányok
 aszt mongyák érettek mostani tevej-
 gésben élő Sidoknak Rom. xi. *Fá-
 kóbnak biza no járunk az Urnak vilá-
 gosságában.* Esa. ii. 5. egy szoval mi-
 kor mondgya *viszszá hozom Bāsānból,*
 és *atengernek méjségéből.* jelenti. hogy
 az Isten ma, vagy majd, eljuttattya
 vagy juttatta aszt az üdött, mellyben
 az Evangéliomnak prädikáljátása, ugy
 vagy

vagy nagyobb hatalommal mennyen
 nap nyugatrol napkeletre, mint jöve
 hajdon nap keletről nap nyugotra:
 vagy peniglen ha tetezik a tengernek
 méjségéből vízfsza hozandok iránt,
 gondolkozhatol a Moab maradványi-
 rol. kikis jövendők és hozandok nap
 keletről az Isten országában: de gon-
 dolkozhatol megis azok irántis, kik
 laknak a tengeri szigetekben, kiknek
 egyenlő szivekkel tanám fog élni ő Fel-
 sége ez üstökös főnek meg rontatálá-
 ban. Gondold meg fok izben mit tévé-
 nek el raitok a Mahumedistak, sem mi
 az, a mit ma ez ellen vethetnél, mert
 mindennél tudva van az, *hogy edgyik
 Nemzettség el mégyen és a másik jü.* gon-
 dold meg ma, mit cselekvék Anglia
 a szigetben, ez után mit cselekeded-
 dő a jo Isten tudgya s. az üdő meg
 tanit: elég az hogy tsak igaz az,
 hogy ugy ki hozza a tenger méjsé-
 géből, mint vízfsza Bāsānból.

X X I V.

Ennek a gyümölcsnek nagyolása
 következik, mely nem lehet fok ha-
 dozásokból nőtt vér ontás nélkül me-
 lyet tökeleteslégre mentéségig az Ec-
 clésiának, nem lehet hogy fok uto-
 kon, és modokon ne lássunk, és ta-

paszttyalyjunk ez életben: ezért mon-
gya, immár a mi következik
annakokéért a te labodáit meg verefitted
a vérben. atb. méltánis, mert a hívők,
az Isten országát, szemtelen szájok-
kal, és meg vesztegettetet elméjekkel,
minden szemérem nélkül megakadá-
joztatokat annyéra bocsátillik, mint akit
az uton tanálisz s. nem hogy fel vennéd,
főt meg tapodod, hogy utánnad jöven-
dős fel vételére magát ne méltoztassa.
ezértis modgya hogy *a te labaidott*
meg verefitted a vérben: méltánis mert
olyan hadak, és vérontások követke-
zendők valának, hogy az Ecclesiá
láttatnék feje példájával. Esa. LXIII. 2.
vérben lenni, ezért nem csak labát,
az az még leg alsób együgyűb cseled-
gyetis, vesd őszve. I Cor. XII. 15.
hanem még ebeinek nyelveketis
mondgya meg ázni ellenfének vé-
rekben. Ércsed az ebeken azo-
kot, kik az Ecclesiá mellett aszt-
viszik végben mit az ebek valami
nyáj pasztor, vagy urok mellett, bizo-
ny szégyelnünkis kellene mikor ebünk
neki irántunk való hűsége teremtünk s.
meg váltonk iránt való hűségünköt
feljúl mullya. Ebek hát azok mind,
kik kíváltképen való hűséget viseltet-
nek

nek az Ecclesiához mint ollyához
kiben Urok vagyon: ezértis neve-
tetnek nagy telhetetlen néma ebeknek
Esa LVI. 10. 11. vesd. őszve Jer. VI.
13. azok kik ilyen tisztékkal viszszá-
élnék. De gondolkozzál itt, a Pogá-
nyoknak táborokrolis töb hozzájok
hasonlokkal edgyutt. de leg kíváltké-
pen a Mahumedistákról, kiknek az
Isten fegyverek által régtől fogva tar-
toztatta eszt az tisztökös főt, im lá-
tod most kéveskorig el szenderedék,
meg némula, s. meg lopá az Eccle-
siát napkeleten, de ugattatik idő-
vel, mert keresztyények lévén meg
csak arra sem méltoztattya ő Felsége
őköt, hogy az Ecclesiának Ebeinek
nevezze, hanem ollyan Ellenfének
kinek vérét az Ecclesiá Ebeinek igir-
te, bizony mind az Ecclesiának ebei
nyalák fel aszt a veert ki fok izben
ez ürkös főből nap keleten ki om-
lék, mivel mind azok a gyülevész-
badak, ne rkezd ki közüllök a po-
gányokatis, kik fok izben véresen fára-
dának ki belőlők az Ecclesiának te-
kintetiben tartatának, és vért ontának,
a mint ennek nyomát menten a Ré-
formatio utánis látok, es ez után,
azon kívül mi ma láttuk, és eddig

láltak s. nagyob mértékben vagyunk látándók, ha a profétiáknak hiszünk, melly ez üstökös főnek végő kárát, és el szállt edesit olyan verontással köti egyben, mellyben az Ecclesiának ebei, lábokát, és nyelveket meg asztathátfák.

X X V

Igy immár ezeket alkalmaztattya. ver. 25. edgyszersmind azoknak elő számlálásával, mellyeket régen az Ecclesiá cselekedet ezen dolgai között lstennek, ver. 26. ki vetvén ezekből máli állapotjához illendő tisztétis az Ecclesiának ver. 27. az Istennek nevei forrognak ezekben a versekben fen, de fellyeb ezek iránt üdönkött el tőlők, hanem úgy közönségesen mint szemelyszerint, a hivek így szolitták itt meg ilyen dücsöflegesen győzedelmet vött királyokat, *én Istenem, én királyom látták a te jadsodát.* Bizony az Isten örökké valo kegyelem béli tanácsának ki szolgáltatójának modgya, ó Felsége uttya, mellyen nyoma akkor látták, mikor az Ecclesiában, vagy annak alkalmazásával olyan dolgokat láttat, mellyben edgy átallyában öröktől fogván fiában el szánt meg döcsdöttetéseinek argumentuma van, ezértis mondgya a pro-

proféta hogy úgy látták az ő nyoma, mint olyan királynak, ki a szent helyben vagy on. tudgyuk az ő Testamontomban a szent hejben mehetnek vala tsak a papok, a szenteknek szentiben pe nglén egyedül a Fő Pap, mellyhez képest, mikor a proféta e királynak járását egyben köri a szent hejben való létivel, nyilván mutattya ellennében ennek az üstökös főnek, hogy mint király, és fő pap láttattya ma dolgait az Ecclesiában, másképen a szent hejben nem lehetne, mert az ot való létel egyedül a Fő pap privilégiuma. *ki nek mondotta valaha az Angyalok közül. ismet. senki nem ment fel menyben, hanem a ki le szállott.*

X X V I.

Immár következik szólnunk azoknak örömről kik eszt láttak, melyben nem lehet hogy ne lássa minden a Profétának olyan szova alkalmaztatásának modgyát, mellynek nyomát láttuk azokban kik az el vött johoz képest éneki haladatoságokat mutaták be ő Felségének. lásd ennek példáját. Moszesben, Pharahon vet győzedelem után 2 Mos. xv. lásd Bára-kban, és Deborahban minékutánna Siferát meg vernék Bírak. v. így Jeph-

tében. x. így Davidban ellenségin vőtt diadalma után. atb. Ezekhez képest mondatnak itt is. *Előt mennek való az éneklők, az utánabegedűsők közben való a dobolo leányok, verdőszve fel-lyeb 2 Mos. xv. 20. Leányok mert a Christust szeretik, mert a Christuért evilágot és annak minden dűcsősségét el hadni kélzék. Leányok meg is mert tiszták ama nagy Paráznától, de nem lehet hogy ezekben is által ne lássunk az Új Testamentomi állapotra, hol a Waldensisekben hasonlót látunk az előt járo éneklőkhoz: mindenek előt ha azt voltaképen meg gondol-lyuk a mi mondatik Titk. xv. 2. 3. 4. tudniillik, hogy jövendő oly üdö, melyben a tenger üveggé válnék, az az ugy meg frűnnék az üldözterések nek szelveszi, hogy az egész pogány-lág szemének fényét venné az Evan-geliomi prädikálás által, bizony hát hasonlok jövendők valónak, és lattattak s. még lattatnak az Új Te-stamentomi állapotban azokhoz, mel-lyeket tselckesznek vala e dűcsőssé-ges kiráj, és so Papjára írt szemlélők.*

XXVII.

Kel már meg látnunk mit legyen az Ecclesiá teendő tisztí szerint, ez Új Te

Testamentomi állapotban. azt mon-gya a Proféta: *a gyülekezetekben al-dgyátok az Istent, az Urat, Izrael magvabol valok, itt elsőben le tétetik tisztinek tzéllya, melly ELO-HIM ilyen le iratásával hogy legyen ADONAI Izraelnek eriből. mehez-képest a mint közönségesen tudgyuk, a Jésus Christusnak teltiszterint való jövetelit a judából. 1 Mos. xl. ix. v. v. őszve Titk. v. és judanak Izraelből Esa. xlviii. 11. méltán itt az Izrael-nek magván ő rolla gondolkodha-tunk a menyiben a teltiben közödtünk meg jelent, meg gondolván azt, hogy ilyen tisztire az Ecclesiának, ő ralyta kívül senki nem méltó s. nemis méltó, mivel azon kívül hogy természeti tulajdonágának erejéből bir ilyen Ecclesiái meg aldatatással, elegtetelenek jussa szerentis ő az Ecclesiának ilyen tisztetelinek tzéllya, mert ő benne tölt be, a mi van 1 Mos. xli. 3. v. őszve Esa. xlv. 15. Van peniglen fundamentoma a Profétának hogy az Ecclesiát ilyen tisztetelinek tzéllya iránt onszolja, mert még tellyességgel el nem töröltet az A. Christus: sőt most költ ulyabban szárnára, hogy Ikarus példájával na-gyob*

gyobbar effék: méltán hát *álgyatok* az Urat Izrael magvából valok. Mint ha mondaná, tudgyatok ama fellyeb emlitteret pupos, és fel düllet fő, az Isten Fiának testben valo el jövetelit meg tagadta, mikor azokat tarttya vallásának articulussául, mellyek meg nem testfűlésének argumentomi, ilyen a Míse, ebből nót Chrillus érdeimének elégtételetlensége: ilyen ennek a fertelmes parokos főnek a lelki esmereteken valo elsősege: ezis az oka hogy ugy vetkezésre, mint bűn bocsanatra hatalmat tart magánál, és úsinértet. a vagy mind ezek az Isten Fiának meg nem testfűléset okozzak e vagy nem? rád bízom az itéletét, vetvén őszve avvål a mi van I Jan. IV. 2. 3. Ide érthető azis a mi van Esa. XI. 13. és Ephraimnak irigységet el veten, és Judának ellenségit elvesztvén Ephraim ne irigykedgyék Judára, és Judais ne cselekedgyék ugy, mint ellenség Ephraimmál. Mint ha mondaná én Ur cselekszem aszt, a ki vagyok Izrael magvából valo, hogy az Urat aldgyák, az Izrael magvából valok, melly leszen egyszer akkor, mikor ez az ADONAI mái állapotunknak kimeneteliben, ugy ki vészti a Luthera-

ránusokból aszt az irigységet melly miat ellenségesek ma, a Reformátusokkal az Isten fiának megtestesűlése telet, hogy egy ízivel, és ízájjal, minden irigység, és ellenségeség fellet edgyütt álgyak, mint Izraelnek magvai, az Izraelnek magvából valor: Ugy hogy Ephraim és Juda között ne legyen békételelenségnek materiája, az Isten Fiának meg testesűlése. Immár tiszteket adgya clejekben, modgyával edgyütt annak. Tisztek. *Álgyatok.* modgya a *Gyülekezetekben.* Mivel jövendő vala olyan Isten előtt valo meg állások, mellyet már fellyeb el halattunk, kiben mint atyafiak, mái állapotunknak szabadságában, minden személly, hely, Nemzetbéli válogatás nélkül, ilyen Istenek előtt meg alhatnak, nem ugy mint régen a Templomban, Jerusálemben, a Sido Nemzetben, hanem a Gyülekezetekben egyenlő szabadságban, mint fiak, és atyafiak Solt. CXXXIII. Mind ezek peniglenakkor veszik el tellyes, tökéletességre mentéseket, mikor ez a nyakastő, végképen meg álaztatik. Ez első része könyörgésének Ellenségi ellen.

II. Részé könyörgésének következik azok ellen, kik más rendbéli szolgálatot vetendők valának az Ecclesiának nyakában, itt pedig lennünk hogy valamint dolgunknak eddig hozot rendiből ki ne döllyünk. 1. ezekben láttatik a régi szolgálat iránt valo kedvetlensége, a miképen a következendő verbenis egyedül az Isten Fia méltóságának elő mentet fuhalytya az omban. 2. ilyen kívánsághoz az is hozza járul a mi van ver. 30. tudniillik hogy a királyok mindentehecségekkel a Christusnak, és az ő országának szolgáljanak: láttatik tehát. 1. az ő Testamentomi szolgáltnak megvetetése ezekben. *Ot vala a kis Beniamin nekik poroncsolván*, ebben alattomban van fundamentoma a Jესus Christus olyan uralkodásának melly feljúl mulja a *Beniamin* Nemzetcségének azt az uralkodását, melyet a templomhoz valo tekintetieért minden Nemzetcségek felet bir vala, ezért is mondatik hogy, *ot vala*: tudniillik a Canaan földön, Jерusalemben, a Sidó Nemzetben, abban az időben, nem ebben az Uj. T. állapotban, hol egye-

egyedül a Jესus Christus uralkodik, levetkezvén magáról mind azokat, kik régen az Uralkodásban társai valának, nincsen tehát itt *Beniamin*, nincsen itt Mofes, hanem *ot vala*, ezért is Deut. xxxi. 12. mondatik az, ami van. Mondatik pedig lennünk úgy születésére, mint Nemzetcségére nézve. De. 2. mint mindenütt inkább tanálunk az Apostolokra határozottat profetiákra, úgy ebben a Soltárbanis fellyeb szolván az Uj Testamentomnak eleje táján valo alapottyárol meg jedzünk az Ecclesiában kiválképen valo szemelleyeket, neis csudáld mert az Isten kevés szót szokot tenni az Ecclesiáról, a Christusnak vagy abban lévő tanjtroknak emlékezetek nélkül, mivel ezeken kívül nincs fundamentoma, és semmi díze az Ecclesiának: ez az oka hogy itt is minekutánna mondaná, a gyülekezetekben álgatók az Istent, az Urat, menten utánna veti. *Ot vágyon* tudniillik a *gyülekezetekben a kis Beniamin*. atb. Kiken méltán érthettyük akkori időbéli kiválképen valo emberit az Ecclesiának, minéműek valának az Apostolok, hogy pedig ilyen nevezetek alatt mondanak lenni

ni az Ecclesiában, jelentetik az Ecclesiában való fel vétettések, és hivatalyok többire ezekből a nemzetiségekből, mehez képest Pál Apostol nevezterik *Beniaminnak*, mivel ő eből a Nemzetiségből vétetett, és hivattator vala. Phil. 111. 5. ne légyünk peniglen ettől az értelemről idegenek, ha ezekhez a nemzetiségekhez ragátt tekinteteknek valóságát, az Apostolokban el érjük, mellyet így, egy szoval illessünk *Beniamini* nevezet alatt Pálban, mivel atöbbi iránt való al kalmaztatást engedelmedből rád vettyük. *Beniamin* vala Jácóbnak kisteb, és utólsó fia, nem igye Pál Apostol, az Apostolok között? lásd. 1 Cor. xv. 8-10. Eph. 111. 8. mindazonáltal Uralkodék a gyülekezetekben, midőn természetierint szelid tanittásnak modgyát, az engedetlenek iránt hatalmot, és uralkodást mutato cselekedetivel elegyítte meg, lásd. 1 Cor. 14. 21. vesd őszve. 2 Cor. x111. 10. ismèt x. 6. ide érsd asztis hogy az otthon marattak osztytyák el a pradá. vers. 13. hogy peniglen külső legyen minden Apostolok felet, megis együlekezetben elől tétessék. ne tudáld, mert ő munkáldot többet mindenek felet

felet e gyülekezetben. 1 Cor. xv. 10. mejërt magad sem tagadod tudom, hogy elsőséget mint jó szolgál az Isten házában ne érdemelne. De elsőségének meg ősmérsere sokat ad, annak meg gondolásai hogy a *Beniamitak* Saul résziről álván valának David ellen ellenségefebbek, lásd. 2 Sam. 111. 14. v. mellynek mivelünk ha ki másfát meg gondolja Pálban méltán ő első együlekezetben, mert *Beniamin* Nemzetiségéből lévén ralyta kívül, az Isten orizágának nagyobb üldözője nem volt, ezért valának hihetetlenek iránta a tanitványok. Tíel. ix. 26. 21. vesd őszve Gal. 1. 13. de mind azonáltal mint elei Daviának üdejében meg győzetének, meg győzetek őis, adván magát a Jésus Christusnak, kit annak előtte példa nélkül üldözvala: bizony ebben vagyon a Christus győzedelmének dácóssége, ebben az Ecclesiának Istene iránt való háládatosságának alkalmazossága, im mikor nemis vélne, el bāmulván éri kebelében ilyen nagy ellenségit, eszt mutatya e gyülekezetben a szent lélek Isten, eszt latty a Ecclesia mondván *ot vagyon a kis Beniamin*. bizony nagyob dologis vala

280 Az LXVIII. Soltárnak
Pált it tanálni és látni mind akárkit
mást.

X X I X.

Ezen könyörgésében fordította meg
gis magát az ELOHIMHOZ, kinek
az Isten poroncsolattyaól erőt tulaj-
donit: bizony amaz örökké valo fő-
vecségnek okai. minek előtte a fiu meg
nem dűcsőitettnek, voltak hozzá az
attyától, mint meg annyi poroncsó-
latok: de minckutánna meg dűcsőit-
tetet, mint meg annyi poroncsolati
fordultak a fiunak az atyához ezekben,
mivel úgy kötötte vala magát az atya
a fiu engedelmeslégének meg jutal-
maztatására, mint a fiu a Valcság
arrának tetelire. poroncsollja tehát
az atya a fiunak hogy erős legyen,
mikor illyen fővecségbéli okoknak
ereje szerint, nem lehet, hogy ne
adgyon neki hatalmot, mennyen,
és a földön; a mint illyen hatalmának
elég gyűmölcsét haladók el ellenfé-
geinek meg győztetéseiben. Illyen
erejéhez tehát fojomodik az Ecclesiá a
a fiunak ezekben. *Poroncsolta.* atb.
Mint ha mondaná, a szí cselekedtet
hogy az atya engedelmeslégednek ju-
talmául ellennében alázatos allapo-
tódna szüntelen eszt mondgya, erős
vagy

Magyarazattya. 281

vagy, mint ugyan ezen hatalmát attya
poroncsolattyanak nevezeti alar,
mondgya hogy vötte lafd. Ján 12.
Erősít meg tehát mi közzöttünk. Mint ha
mondaná, hogy azok állandok, örökké
valok légyenek az Ecclesiában mejjeket
benne örökké valo tanácsodnak gyar-
korlásául cselekedtetl jussodvan hozzá,
erősít meg tehát mert te munkád.

X X X.

Ugyan ennek tulajdonit Templo-
mat könyörgésében: de meg tud nem
a Jérusalembéli Templomat ahoz
illendő cériemoniákkal. hanem tem-
ploma néki ma, az emberi természet,
az Uj Testamentomi Ecclesiá, az
ég, fzemellyszerint minden szentek.
ezekből visznek allyándékor, mikor
ezekben néki engedelmeskednek, így
immár.

NEGYEDIK RESZE E SOLTARNAK.

X X X I.

Következik: ebbennis selyeb el
halat ellenfégeinek meg fenytetést
Bb 3 kéri.

kéri. *Dorgáld meg a Nádi fene vadat* vagy *veszeld el, a nyilas sereget* atb. itt külömb külömb féle ellenkezők adatnak elő, ugy annyira hogy láttassék a proféta minden eddig elől emlitteret ellenfégit az Ecclesiának egyűve rekeszteni, hogy egyzers mind, az Ecclesiái könyörgésnek irántok valo gyümölcsét éreznék meg *a. a Nádi fene vad. a bestiák közül* kiválképen *Ægyiptomban* írják, a Crokodilust nádashelyen termeni, melyhez képest Augustus minnekutánna Cleopatrárt és Antoniust meg győzné, *Ægyiptusnak* rzime-ről térszen Crocodilust, egy köttés náddal, mit vétünk peniglen mi a dolog ellen, ha ezekben azok a erefzedünk, melyek a szent írásban, a nádás hejjel, *Ægyiptussal*, példázattak ki, ki légyen peniglen ez, és mi, maga nylván mondgya a szent írás attóbbi között. Titk. xi. 8. ez azoka hogy a Romai házhoz valo bizakodás a profetiákban meg romlot nád-szállhoz valo támaszkodásnak mondtassék. Esa. xxxvi. 6. veld őszve Ezech. xxi. 6. 7. hogy peniglen nádi fene vadnak nevezteffék, nincsen oka nélkül. Bizony fene vad mert áll olyan embereknek sokaságából, ki a

Jé-

Jesus Christusban meg igazitto tudományt villya, uldözi és káromollya. Nádi mert e világnak dolgai között ma kiválképen olyan szerencsével, fegyverkezéssel erővel, tekintettel ül, mint a kiről szoktuk mondani hogy a nádban ül, s. ugy sipol a mint akar: ez az oka hogy *Ægyiptus* a nádak bőségemiat, femini fegyverkezésbeli szütségét nem ismért. ő hát a nádi fenevad tanám azértis hogy végtire lészzen lakása nádas hely. *β. a Bikáknak seregeket.* a Bikák nepek elől jaroinak példái, kikről panázzolkodik üdvezittönk. Solt. xxi. kiken ércsed a Sido Nemzetnek elől jaroit nem rekesztvén ki a Romai háznak tiszteit. kikben van ő néki díze, nem külömben mint a főnek a helyben *γ. a Nepeknek tulkaival egyben:* akár értfd itt ennek a háznak aszt a részét, mely még nevedékény, akár peniglen aszt, a ki ellenében tétethetik a Bikáknak seregének minémü az *Ægyiptomi Papistafag* vala, kinek elől jaroit ércsed a nepeknek Bikáin, tulka in peniglen ércsedmai *Ægyiptomnak* nagyait, kikis méltán Bikák, minden napi kélz Papostkai, ministeretkésjelet, kik ezek ala a Bikák ala ugy

B b 4

vet-

vettettek; mint kiken magok jármokba önkényeken szánthassanak. Ezekről pedig len azízt mondgya hogy dicsekednek fok darab ezüstökben: fellyeb mē érthető az ezüst alatt el haladók, ki ben ezek dicsekednek, mikor a szent írának, a Christus érdemének, a szentek neveinek tekintetek alatt, vizízik végben ama Bibillonnak nagy titkát lád. Titk. xvi. 4. 5. bizony di csekednek mégis fok darab ezüstökben, mikor azokat a jokat mellyeket az Isten fia, maga verével szerzet az Ecclesiának ezüstön adgyák: aszt minnyájon tudgyuk miképen mindene el ado a Romai háznak, tsak legyen ezüst, ebben van ennek a haznak dücsössége, ebben dicsekedése, kész az indulgentia. De ebenis relytette el az Istenni bölcseség végű nyavájokat, mert a felet hogy a Reformatorok is ilyen kalmár-ágokból vőnek nagyob szívet, a mint hiltoriáját tudgyuk e háztol egy atallyá ban valo elfszakadásra végtire ugy jár nak ilyen ezüstben valo dicsekedések miá, mint jára Géházi. 2. király iv. 20-27. Így immár, végtire ezen könyörgése közí elegyitti azoknak meg feddettetéketis, a kik gyönyörködnek a hadakozásban, értced mind azokat

kik

kik az Isten országának természeté felet vallási articuloloknak természetiben tarttyák gyülekezeteket, töldeket, és mindeneket haddal, fegyverrel nevelni, és szelesíteni, holot ez Uj Tesla. állapotnak titulussában nincsen a hadakozás, ezért fellyebis ugy jut eszünkben meg jedzők, hogy tsak annyiban hadakozhatunk mennyiben emberek vagyunk, mēltán kéri hát az Ecclesia *vejsed el.* atb Mellyben edgy atallyában láttatik kérni, és várni, aszt a dücsösséges állapottyát, mellyet a Profetiák szerintez Uj Testamentomnak ki meneteliben veendőek vagyunk.

X X X I I.

Gyömölcse ilyen itiletinek az Ecclesiái könyörgésnek dücsösségére emlittetik. ezekben. *El júnék a Fejedelmek Egyiptomból, Szerescsen ország bamar ki nyultya az ő kezét, az Istenhez.* értced az Egyiptomi Fejedelmeken szinten mostan nevezet lelki Egyiptom királyinak, Fejedelminek atb. meg téréseket. lád. Esa. xix. 24. 25. Szerescsen országon peniglen értced a pogányoknak, értced a Sidóknak hasonló meg téréseket: ezertis hallittatnak Szerescsenhez. Amos. ix. 7. Jer. xlii. 23.

Ezek

Ezek után végre meg emlékeztvén eddig mondattakrol nem tartoztathattya meg magát, eddig elhalattaknak summájául, minden országok királyinak népeinek onszolásától, ilyen győzedelmes királynak dücsöfléges kegyelmességének velle edgyütt való üsméretire. lásd. e. xxxiii. versől fogva e résznek tottáig. Ezekben pél dānkkül vöven könyörgésnek példájól aszt az Isteni akaratot mejjel ez Uj. Testamentomi szabadságban, minden külső tekintetnek válogatása nélkül, kívánt lenni minden mindenekben fiában szabja könyörgésit az Isteni kegyelmességnek bőségéhez, meg gondolván aszt, hogy akkor könyörgésünk mai állapotunkban job, szép, kedveséb 1 Tim. i. 1. ő Felsége előtt, mikor ilyen dücsöfléges győzedelemből vött nyereség elosztatásának példájával léssen: im láttuk könyörög az Ecclesiá, nem tsak magában, magáért, hanem *e földnek minden országi enekelhetek, modgyarok dicfiretet az Úrnak.* atb. bizony a mint magával együtt mindeneket onszol; ugy mindenekért könyörög, masképen hanem ha így szabhatná könyörgésit az Isteni kegyelemnek bo ség-

ségéhez, melyet minden nemzetek közöt lehetö ellenkezések felet máialapotunkban vettünk, lehetne gyanónk a Sídökkal edgyütt, meg nem dücsödt tetése iránt: Melyhez képest mivel hogy könyörgésünk igen sohat téssen ennyi hegyelemnek bőségében, kíválképen ha, a szabadsfaknak lélekéhez alkalmaztatva tanáltatik, végyük például könyörgésünknek ez Ecclesiái könyörgést, im láttuk ugy könyörök magáért, hogy edgyizers mind fokakkal, és fokakért könyörök, bizony nemis lehet ma masképen könyörögnünk, hanem ha a szent L. küvöl kereszűk könyörgésünköt. nem jo hát egy nemzethez, hazához alkalmaztatni tsak könyörgésünköt, ha ő Felsége kegyelmet így kötni nem akarta, ebben van fundamentoma annak, hogy ellenségeinkért is, kívánnya könyörgésünköt ő Felsége,

De hogy ilyen tisztunk nagyob gyömdölcözéssel mennycn elő, kel annyéra az Ur Istent félünk, hogy majd inkább légyen életünk, azoknak megnyérésekben, kiknek tellyeségeket a Profetiák szerint várjuk, példa, és ezköz, mint sem tudományunk, meg gondolván aszt, hogy sem-

semmi inkább nem készteti eszt, mint a botrankoztató élet, holot másképenis azért lőtt volna üdvességekre, a pogányoknak a Sidok romlása, hogy élettekkel ingerelnek őket a megterésre: úgy vagyon nincsen mellettünk tudni az ödökött, alkalmatosságokat, kiket ő Felsőge maga részéről hagyott. Tfel. 1. 7. mindazonáltal azokban kikben élünk, meg kívánnyá szüntelen tisztunkott, úgy Ægyptom (mivel sokan vannak benne meg tálattak, és nem mind meg tálók) mint Szerécsen ország iránt, másképen ha üdönkel irántok viszlá, élünk, a követ a mit Márdokéus Esternek izene bennünköt lád, Ester. iv. 14. mert el kel járni minden bizonynal, a Fejedelmeknek Ægyptomból, kikel Szerécsen országnak kezét nyulytani. Oh bizony boldogok a fzemek kik czeket látták! boldogok a következendő Nemzet mert az ő idejében lésznek ezek! De hogy más ezen boldogságban részelteffünk foházkodásunkban, minden tehetséginket fordítuk a pogányoknak ilyen jóvendő gazdaglágokra, fajtajuk a Sidoknak hitetlensegeket, ki a mi gazdagláginkat is készteti, és semmiben a mivel a meg rérésre ingerelhetnők ha-

hátra ne allunk, hogy annál hamaréb láthassuk vellek edgyütt a pogányoknak tellyességet. ő Felsőge peniglen mivel hogy hatalmas nagyob mértékben meg koronázni fáraclágunkkat mint sem mi kérhetnők, gondolhatnok, vagy remélhetnők, ilyen bennünk lévő hatalmáért foházkodásunkkat gyümölcsöztesse, mivel ugyan tsak ő Felsőge töltheti be azokat melyeket minékünk igir, ő végezheti el melyeket mi bennünk kezd, ő tselekedheti meg mejjeket mi tölünk kíván, nekünk poroncsolván. övé legyen a dicsőség az Ecclesiákban, a Jépus Christus által, mind örökke.

A M E N.

